

Національний університет «Острозька академія»
Факультет романо-германських мов
Кафедра індоєвропейських мов

Вадим Бобков
Едуард Крайчинський
Галина Крайчинська

НАВЧАЛЬНИЙ
ПОСІБНИК
з польської мови
як третьої іноземної
для студентів 3–4 курсів
факультету
романо-германських мов

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2023

УДК 811.111(075.6)
ББК 81.2
Б 72

*Навчальний посібник
рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 11 від 30 березня 2023 року)*

Рецензенти:

О. М. Лазарович, канд. філол. наук, доцент кафедри слов'янських мов Факультету філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Т. І. Мусійчук, канд. філол. наук, доцент кафедри міжнародної мовної комунікації Національного університету «Острозька академія».

Бобков В., Крайчинський Е., Крайчинська Г.

Навчальний посібник з польської мови як третьої іноземної для студентів 3-4 курсів факультету романо-германських мов. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2023. 186 с.

DOI 10.25264/30.03.2023/1

Навчальний посібник призначено для студентів 3-4 курсів факультету романо-германських мов, які вивчають польську мову як третю іноземну, та студентів інших факультетів немовних спеціальностей НаУОА, де вивчається польська мова як третя іноземна.

ISBN 978-617-8041-23-6

УДК 811.111(075.6)

ББК 81.2

© Бобков В. О., Крайчинський Е. О., Крайчинська Г. В., 2023

ЗМІСТ

Бсрын.....	4
Часownik.....	7
Аспект часowników. Tworzenie czasu przeszłego (aspect dokonany i niedokonany). Tworzenie czasu przyszłego (aspect dokonany i niedokonany). Czasownikowe pary aspektowe	13
Strony. Strona czynna, strona bierna i strona zwrotna.	
Tranzytywność i intransytywność.....	29
Tryby. Budowa i znaczenie form trybu.....	39
Odmiana czasownika być.....	55
Przymiotniki. Przysłówki. Odmiana przymiotnika.	
Liczba pojedyncza przymiotników. Podział przymiotników.	
Przymiotniki jakościowe, relacyjne, dzierżawcze. Stopniowanie przymiotników i przysłówków.....	73
Rzeczownik. Rodzaj męski, żeński i nijaki rzeczowników.	
Rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy. Rodzaj żeński, męski i nijaki	100
Zaimki.....	122
Liczebnik. Rodzaje liczebnika. Liczebniki główne. Liczebniki porządkowe. Liczebniki zbiorowe. Jak zapisywać liczebniki. „Nie” z liczebnikami. Odmiana liczebników.....	139
Składnia języka polskiego. Zdania złożone. Spójniki a, ani, lecz, ale, jednak, żeby.....	154
Literatura.....	182

ВСТУП

Навчальний посібник з польської мови призначений для українських студентів немовних спеціальностей, а саме для студентів 3-4 курсів факультету романо-германських мов НаУОА, які вивчають польську мову як третю іноземну та для студентів інших факультетів немовних спеціальностей, де вивчається польська мова як третя іноземна. Посібник можуть використовувати також студенти, які мають намір здавати іспит на отримання сертифіката з польської мови.

Актуальність представленого навчального посібника визначається необхідністю забезпечити студентів факультету романо-германських мов виданням, у якому міститься теоретичний і дидактичний матеріал для вивчення основних граматичних явищ польської мови (відповідно до програми), що допоможе не лише опанувати граматичний матеріал, але й дасть можливість отримати практичні навички володіння польської мови на академічному рівні і підготує до здачі іспиту з польської мови на рівень А2. Сучасний підхід до вивчення іноземної мови, польської зокрема, сприяє активному використанню освітнього Інтернет-ресурсу, що дозволяє залучити багатий додатковий дидактичний матеріал, розроблений провідними польськими університетами, які спеціалізуються на викладанні польської мови для іноземців (Інститут поліністики Краківського Ягеллонського університету, Інститут польської мови для іноземців у м. Вроцлав) та ін. Основу посібника складають сучасні польські он-лайн освітні платформи (e-polish), мовний он-лайн корпус польського наукового видавництва PWN (м. Краків), який представляє різнопланову лексику та мовний корпус з сучасних засобів масової інформації, популярних та наукових видань, періодики.

Метою видання навчального посібника є не лише зняття труднощів при вивченні основних граматичних явищ польської мови та при виконанні різного роду трансформаційних завдань, а й використання функціонального підходу до ви-

вчення польської мови як іноземної з використанням польських освітніх платформ. Посібник укладено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Третя іноземна мова (польська) 10.314» (протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.), яка розрахована на 120 практичних і 180 годин самостійної роботи.

Коло основних тем, які включено у посібник, становить програмний матеріал даної дисципліни - теоретичний і дидактичний. Це, зокрема: польське дієслово (доконаний/недоконаний вид польських дієслів; перехідність/неперехідність; дієслова пасивного/активного стану; зворотні дієслова; утворення дійсного/умовного/наказового способів; однина/множина дієслова; особливості творення і вживання польських дієслів теперішнього/минулого/майбутнього часу та ін.); прикметник та прислівник польської мови (відмінювання прикметників/прислівників, розряди прикметників/прислівників, простий/вищий/найвищий ступені порівняння прикметників/прислівників та ін.); іменники та займенники польської мови (рід/число, відмінювання польських іменників і займенників, чоловічо-особова форма роду, чоловічо-особова форма, форма середнього роду, форма жіночого роду); польський числівник (кількісні/порядкові/збірні числівники, написання частки не з числівниками, відмінювання числівників); вживання польських сполучників *a, ani, lecz, ale, jednak, żeby* у складносурядних і складнопідрядних реченнях.

Виконання дидактичних завдань, представлених у посібнику, сприятиме як розвитку активного вокабуляру польської мови, так і закріпленню набутих мовних навичок. Ступінь складності теоретичного і лексичного матеріалу, граматичних вправ відповідає вимогам Міністерства освіти України до вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах, програмі навчання польської мови як третьої іноземної для студентів факультету міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Укладачі посібника вдячні рецензентам кандидату філологічних наук, доценту Лазарович О. М. (Факультет філоло-

гії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»), кандидату філологічних наук, доценту Мусійчук Т.І. (Національний ун-т «Острозька академія» кафедра міжнародної мовної комунікації) за уважне прочитання та надання рекомендацій, що суттєво вплинуло на якість даного видання.

CZASOWNIK

Jest to część mowy wyrażająca czynności lub stany ujęte jako procesy rozgrywające się w ramach przestrzeni i czasu oraz scharakteryzowane modalnością (subiektywny stosunek mówiącego do tego, co jest treścią wypowiedzi, takie jak: niepewność, powątpiewanie lub przypuszczenie).

Podstawową funkcją składniową czasownika jest orzekanie o zachowaniu się tego, na co wskazuje podmiot, a więc funkcja orzeczenia, np.: Uczniowie wracają ze szkoły. Samolot przeleciał nad miastem. Ze względu na to czasownik pełni funkcję zdaniotwórczą.

Funkcję orzeczenia pełnią osobowe formy czasownika, tj. takie formy, które zależą gramatycznie od podmiotu w zdaniu, np.: Ja pracuję. Ty pracujesz. Robotnicy pracują.

Z czasownikiem łączy się szereg swoistych kategorii gramatycznych:

1. osoba – pierwsza, druga i trzecia;
2. liczba – pojedyncza i mnoga;
3. czas – teraźniejszy, przeszły i przyszły;
4. forma – męskoosobowa i niemęskoosobowa (rzeczowa) czasownika;
5. tryb – oznajmujący, rozkazujący i przypuszczający;
6. strona – czynna, bierna i zwrotna;
7. aspekt – dokonany i niedokonany.

Oprócz form osobowych czasowniki mają też formy nieosobowe, mianowicie: imiesłowy przymiotnikowe, odmieniające się przez przypadki, liczby i rodzaje (wybierający); imiesłowy przysłówkowe, nieodmienne (wracając), bezokolicznik, nieodmienny (czytać); formy czasowników zakończone na -no, -to (mówiono, ukryto).

Formy męskoosobowe i niemęskoosobowe (rzeczowe) czasownika.

Liczba mnoga rzeczowników i zaimków męskoosobowych i niemęskoosobowych

Jeśli podmiot wyrażony w liczbie mnogiej oznacza osoby w rodzaju żeńskim, zwierzęta lub rzeczy (bez względu na rodzaj), używa się w czasie przeszłym i przyszłym złożonym czasowników w formie niemęskoosobowej. Np.: Psy bawiły się z dziećmi.

Panie siedziały na ławce.
Kobiety zawsze interesowały się modą.
Książki leżały na półce.
Dziewczynki będą szły parami.

Jeśli podmiot oznacza osoby w rodzaju męskim lub mieszanym, stosuje się formy męskoosobowej. Np.:

Mężczyźni czekali na taksówkę.
Ela i Jurek biegli do tramwaju.
Kelnerki i kelnerzy będą roznosili zimne napoje.
Biegacze włożyli nowe koszulki.

Proszę porównać: Konie odpoczywały po biegu. Sportowcy odpoczywali po biegu.

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę zamienić podmiot i orzeczenie na liczbę mnogą rodzaju żeńskiego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Chłopcy zjedli gruszki (dziewczynki).
Dziewczynki zjadły gruszki.

1. Uczniowie nieśli ciężkie pakunki (uczennice).
2. Studenci grali w brydża (studentki).
3. Kelnerzy wzięli tace (kelnerskie).
4. Nauczyciele nie należeli do tej organizacji (nauczycielki).
5. Panowie siedzieli w kawiarni (panie).
6. Portierzy widzieli ten wypadek (portierki).

7. Chłopcy klęczeli przed ołtarzem (dziewczynki).
8. Turyści zapięli plecaki. 9. Bracia jedli obiad z apetytem (turyстки).
10. Meksykanie umieli świetnie mówić po polsku (meksykanki).
11. Aktorzy nie chcieli przeczytać scenariusza (aktorki).
12. Sprzedawcy starali się być uprzejmi (sprzedawczyni).
13. Moi siostrzeńcy mieli zawsze oryginalne pomysły (moje siostrzenice).
14. Harcerze znaleźli ukryty „skarb” (harcerki).
15. Lekarze nie wiedzieli, co zrobić (lekarki).

Ćwiczenie 2. Proszę zamienić na liczbę mnogą. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Czy przyniosłeś już swój bagaż?

Czy przynieśliście już swój bagaż?

1. Nie zjadłam śniadania.
2. Kolega napisał ciekawe wypracowanie.
3. Czy wytarłeś buty?
4. Zająłem ci miejsce.
5. Nie zwiedziłem jeszcze tego muzeum.
6. Przyszłam pożyczyć trochę cukru.
7. Zaczęłeś już czytać tę książkę?
8. Uwiecniłem cię na zdjęciu.
9. Zdjęłaś płaszcz?
10. Ten młody projektant wylansował nowy zestaw kolorów.
11. Czy przyszłam za późno?
12. Uścisnęła mu rękę serdecznie.
13. Czym przeciąłeś sobie palce?
14. Wiózł małego pieska.
15. Zamknęła po cichu drzwi.

Ćwiczenie 3. Podane niżej zdania z rzeczownikami i zaimkami męskoosobowymi i niemęskoosobowymi proszę napisać w liczbie mnogiej. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Słowik śpiewał w jaśminie. Marynarz śpiewał myjąc pokład (słowiki/ marynarze). Słowiki śpiewały w jaśminie. Marynarze śpiewali myjąc pokład.

1. Świerszcz grał w trawie. Student grał na gitarze (świerszcze/ studenci).

2. Kot pił mleko z miseczki. Uczeń pił gorące kakao (koty/ uczniowie).

3. Pies spacerował po podwórzu. Malarz spacerował po parku (psy/ malarze).

4. Zając biegł przez pola. Chłopiec biegł do szkoły (zające/ chłopcy).

5. Ptak leciał do ciepłych krajów. Pilot leciał na północ (ptaki/ piloci).

6. Koń zgubił podkowę. Kierowca zgubił dokumenty (konie/ kierowcy).

7. Ślimak wystawił rogi. Artysta wystawił swą rzeźbę na sprzedaż (ślimaki/ artyści).

8. Liść spadł z drzewa. Mężczyzna spadł z dachu (liście/ mężczyźni).

9. Duży kamień leżał w trawie. Ratownik leżał na kocu (kamienie/ ratownicy).

10. Banan był bardzo słodki. Nauczyciel był bardzo surowy (banany/ nauczyciele).

11. Samochód miał zagraniczną rejestrację. Dyrektor miał zagraniczny samochód (samochody/ dyrektorzy).

12. Zegarek stanął. Żołnierz stanął na baczność (zegarki/ żołnierze).

13. Pociąg jechał bardzo powoli. Pan jechał za szybko (pociągi/ panowie).

14. Termometr wskazywał +10 stopni. Policjant wskazywał nam drogę (termometry/ policjanci).

15. List ważył za dużo. Pacjent ważył za dużo (listy/ pacjenci).

16. Ona kupiła nowe buty (one).

17. On zobaczył ten nowy samochód (oni).

18. Katarzyna oglądała stare fotografie pani Anny (Katarzyny).

19. Dyrektor kupił do biura nowe biura (dyrektorzy).
20. Ojciec kupił do domu nowe meble (ojcowie).

Ćwiczenie 4. Proszę napisać podane zdania w czasie przyszłym złożonym i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Chłopcy budują domki z kart.
Chłopcy będą budowali domki z kart.

1. Dziewczynki piszą listy.
2. Oni wierzą ci na słowo.
3. Te kwiaty rosną w cieniu.
4. One się już nie spóźniają.
5. Narciarze czekają na śnieg.
6. Ciocia i wujek opowiadają swoje przygody.
7. Czy twoje siostry na pewno dobrze się czują?
8. Uczniowie przyszywają sobie guziki.
9. Rysiek i ja codziennie podlewamy wam kwiaty.
10. Nasze dzieci biorą udział w konkursie fotograficznym.
11. Ania i Zosia pieką ciasto.
12. Artyści przygotowują wystawę.
13. Krawcy szyją kostiumy do nowej sztuki.
14. Siatkarki trenują przed meczem.
15. Nasze kuzynki nie rozumieją ani słowa.

Ćwiczenie 5. Proszę użyć odpowiedniej formy czasu przeszłego i czasu przyszłego czasownika podanego w nawiasie. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Zegary biły (bić) dwunastą. Zegary będą biły (bić) dwunastą

Lekarze spieszili się (spieszyć się) do pracy. Lekarze będą spieszili się (spieszyć się) do pracy.

1. Dzieci (schować się) w ogrodzie.
2. Kibice (gwizdać) niezadowoleni z wyniku.
3. Jabłka (spadać) z drzew.

4. Fale (wyrzucić) na brzeg starą łódź.
5. Hokeiści (trenować) zbyt krótko przed tymi zawodami.
6. Ptaki (śpiewać).
7. Sukienki (wisieć) na wystawie.
8. Fryzjerzy (czesać) klientki.
9. Chmury (przesuwać się) na wschód.
10. Żołnierze (marzyć) o powrocie do domu.
11. Samochody (jechać) bardzo szybko.
12. Bracia (spotkać się) po wielu latach.
13. Statki (wypłynąć) z portu.
14. Pomidory (dojrzewać) powoli.
15. Modelki (przymierzać) nowe kapelusze.

ASPEKT CZASOWNIKÓW

**Tworzenie czasu przeszłego
(aspekt dokonany i niedokonany).**

**Tworzenie czasu przyszłego
(aspekt dokonany i niedokonany).**

Czasownikowe pary aspektowe

Aspekt to kategoria gramatyczna, której funkcja polega na przedstawieniu czynności jako zakończonej (**czasowniki dokonane**), albo jako niezakończonej – trwającej w czasie przeszłym lub przyszłym (**czasowniki niedokonane**): robiłem (ndk) – zrobiłem (dk); pić (ndk) – wypić (dk).

Wykładnikiem formalnym dokonaności w języku polskim mogą być:

1) przedrostek;

czasownik niedokonany
czytać
jeść

czasownik dokonany
przeczytać
zjeść

2) przyrostek tematu;

kup-owa-ć
dźwig-a-ć

kupić
dźwig-ną-ć

3) przyrostek tematu + oboczność głoskowa w temacie;

wrac-a-ć
opowiad-a-ć

wróc-i-ć
opowiedzi-e-ć

4) inna forma rdzenia(formy supletywne);

brać
kłaść

wziąć
położyć

5) te same formy, co w stronie czynnej, lecz z dodaniem zaimka zwrotnego się:

myłem się / myłam się
będę mył się / będę myła się
będę myć się
myłbym się / myłabym się
myj się!
niech myje się!
umyłem się / umyłam się
umyję się
umyłbym się / umyłabym się
umyj się!
niech umyje się!

Dwa czasowniki oznaczające tę samą czynność raz jako trwającą, a raz jako zakończoną tworzą tzw. czasownikową parę aspektową. Opozycja dokonaności i niedokonaności funkcjonuje tylko w czasie przeszłym i przyszłym, np.: robiłem – zrobiłem; będę robił – zrobię. Czynności terażniejsze wyrażane są wyłącznie przez czasowniki niedokonane. Np.: Sprzątam od rana. Budują tu nowoczesny hotel. Świat się zmienia.

Czasownikowe pary aspektowe w języku polskim różnią się.

1. Obecnością przedrostka, którego brak w niedokonanych.

niedokonany	dokonany
czekać	zaczekać
czytać	przeczytać
dzwonić	zadzwonić
iść	pójść
jechać	pojechać
jeść	zjeść
kończyć	skończyć
pić	wypić
pisać	napisać

płacić rozumieć tłumaczyć twierdzić znać	zapłacić zrozumieć przetłumaczyć/ wytłumaczyć stwierdzić poznać
--	---

2. Zmianą tematu.

niedokonany dawać dostawać kupować opowiadać otwierać pomagać pokazywać powtarzać spotykać spóźniać się wracać wprowadzać zaczynać zamykać zapraszać	dokonany dać dostać kupić opowiedzieć otworzyć pomóc pokazać powtórzyć spotkać spóźnić się wrócić wprowadzić zacząć zamknąć zaprosić
--	--

3. Są wyrazami utworzonymi od innych rdzeni.

niedokonany brać mówić oglądać kłaść widzieć wkładać	dokonany wziąć powiedzieć obejrzeć położyć zobaczyć włożyć
---	---

4. Pewna grupa czasowników nie posiada formy dokonanej.

być, chcieć, mieć, móc, musieć, pracować, studiować, spać, umieć, wiedzieć, woleć, życzyć

Uwaga. Nie wszystkie czasowniki z przedrostkiem mają znaczenie dokonane. Od niektórych czasowników dokonanych utworzonych od niedokonanych przy pomocy przedrostka możemy utworzyć inne czasowniki niedokonane.

niedokonany pisać znać palić stuknąć wracać	dokonany przepisać poznać zapalić wystuknąć wrócić	niedokonany przepisywać poznawać zapalać wystukiwać -
--	---	--

Czasowniki niedokonane (oznaczające czynność niedokonaną trwającą dłużej, powtarzająca się) łączą się z wyrazami: teraz, zawsze, często, zwykle, rzadko, czasem, od czasu do czasu, chwilami, niemaz, wciąż, całymi dniami (tygodniami), co tydzień (miesiąc), długo, krótko. Np.:

Zawsze będę o tobie myślał.

Często kupowałam w tym sklepie jogurt.

Całymi dniami grał w karty.

Co miesiąc będę ci wysyłał list.

Długo czekaliśmy na tę chwilę.

Czasowniki dokonane (wyrażające czynność dokonaną) łączą się z wyrazami: raz, zaraz, potem, w ciągu, nagle, nareszcie, natychmiast, wkrótce. Np.:

Zaraz przyjadę do ciebie.

Wkrótce otrzymasz list.

Potem ci pomogę.

W ciągu godziny zjadła kilogram śliwek.

Czasowniki niedokonane mogą łączyć się z takimi czasownikami, jak: zacząć, skończyć, przestać, np.: zacząć opowiadać; skończyć mówić; przestać oglądać. Czas przyszły czasowników niedokonanych jest wyrażony formą złożoną: będę brać, będziemy powtarzać, będziesz czekać.

ĆWICZENIA

Ćwiczenie 1. Proszę zamienić czasowniki niedokonane na dokonane czasu przeszłego i czasu przyszłego złożonego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: (Czekaliśmy) na was dwie godziny.

Czekaliśmy na was dwie godziny.

Będziemy czekać na was dwie godziny.

1. Zawsze (wróciłem) z pracy przez park.
2. Często (pomyliliście) formę dokonaną z dokonaną.
3. Bożena w każdą sobotę (poprosiła) Janusza o pomoc w sprzątaniu.
4. Tamtego lata (spotkaliśmy się) co wieczór.
5. Jak długo (zagraliście) wtedy w karty?
6. Krzysztof nie lubi (dać) napiwków.
7. O której zwykle (skończyłeś) pracę?
8. Paweł (przeczytał) wczoraj do drugiej w nocy.
9. Gdy byłem mała, babcia często (opowiadała) mi bajki.
10. Nie musisz mi tego stale (wytłumaczyć)!
11. Czy pani lubi (gotować)?
12. W zeszłym roku (poszliśmy) co tydzień do kina.
13. Zawsze (dostał) zbyt dużo prezentów.
14. Przez dłuższy czas nie (powiedzieli) nikomu o swoich problemach.
15. Wujek zawsze (kupił) mojej ciotce na imieniny bukiet herbacianych róż.

Ćwiczenie 2. Proszę zamienić czasowniki niedokonane na dokonane czasu przeszłego i czasu przyszłego złożonego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Czy lubiliście jeść pałeczkami.

Czy polubiliście jeść pałeczkami.

Czy będzie lubić jeść pałeczkami.

1. Muszę szukać mojego płaszcza.
2. Palisz papierosa?
3. Jedzicie ze mną na wieś?
4. Jurek chyba pił za dużo mleka.
5. Znałam twoją siostrę.
6. Pan nie zapłacił za kawę.
7. Uczyliśmy się nowej piosenki.
8. Nic nie rozumiałem!
9. Ewuniu, dziękuję cioci za cukierki.
10. Czy pan chciałby kupować walizkę?
11. Dzwonię do Piotra.
12. Basia i Ania powtarzały całą gramatykę.
13. Kiedy zaczynałeś jeździć na rowerze?
14. Bardzo mi pomogłaś.
15. Zapraszali nas do swojego nowego domu.

Ćwiczenie 3. Proszę odpowiedzieć na pytania używając formy dokonanej czasu przeszłego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Będziesz czytać tę książkę?
Już przeczytałam.

1. Będziesz gotować obiad?
2. Będziecie pisać listy?
3. Czy Halina będzie teraz prasowała?
4. Będziesz teraz sprzątać?
5. Czy pan będzie zrywał jabłka?
6. Czy państwo będą oglądać tę wystawę?
7. Czy Robert będzie się teraz kąpał?
8. Kiedy będziecie malować mieszkanie?
9. Będziecie zwiedzać Zakopane?
10. Kiedy będziesz pić herbatę?
11. Czy będziesz teraz naprawiać samochód?
12. Czy lektor będzie teraz sprawdzał nasze zadania?
13. Kiedy oni będą wybierać tapety?

14. Będziesz teraz piekła ciasto?
15. Czy państwo będą pokazywać Edwardowi zdjęcia?

Ćwiczenie 4. Od podanej formy dokonanej czasownika w trybie rozkazującym proszę utworzyć negację używając formy niedokonanej w trybie rozkazującym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Skończ śniadanie!
Nie kończ śniadania!

1. Posól zupę! Nie ... zupy!
2. Zjedzcie kolację! Nie ... kolacji!
3. Niech panie nakarmią zwierzęta! Niech panie nie ... zwierząt!
4. Zrób kawę! Nie ... kawy!
5. Niech pani pozamiata! Niech pani nie ...
6. Poczekaj na nas! Nie ... na nas!
7. Niech pan wypierze skarpetki! Niech pan nie ... skarpetek!
8. Potasuj karty! Nie ... kart!
9. Niech panowie zadzwonią do recepcji! Niech panowie nie ...
10. Wypij ten syrop! Nie ... tego syropu!
11. Obejrzyj ten film! Nie ... tego filmu!
12. Powiedz to Adamowi! Nie ... tego Adamowi!
13. Zmieńcie upodobania! Nie ... upodobań!
14. Przygotujcie kolacje! Nie ... kolacji!
15. Poprawcie błędy! Nie ... błędów!
16. Zacznijmy już! Nie ... jeszcze?
17. Niech pan sprzeda rower! Niech pan nie ... roweru!
18. Niech państwo się spóźnią! Niech państwo się ..!
19. Podpiszmy ten dokument! Nie ... tego dokumentu!
20. Niech panie dadzą przykład! Niech panie nie ... przykładu!
21. Zaszuj dziurkę! Nie ... dziury!
22. Zaproście Andrzeja! Nie ... Andrzeja!
23. Przepraszam dyrektora! Nie ... dyrektora!
24. Pomóżmy Joli! Nie ... Joli!
25. Niech pan opowie ten film! Niech pan nie ... tego filmu!

26. Zapłać za obiad! Nie ... za obiad!
27. Włóż ciepły sweter! Nie ... ciepłego swetra!
28. Przetłumaczcie cały tekst! Nie ... całego tekstu!
29. Wróćmy już! Nie ... jeszcze!
30. Weź ze sobą psa! Nie ... psa!

Ćwiczenie 5. Do podanych zdań wstaw odpowiednią formę czasowników w czasie teraźniejszym i czasie przeszłym, zwracając uwagę na aspekt czasowników i różnice znaczeń. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: zachować – zachować się

Zachował dobre wspomnienia z ostatniej podróży.

Zachował się niegrzecznie w stosunku do niej.

Czas teraźniejszy

1. przeglądać – przeglądać się Marysia często ... w lusterku. Codziennie wieczorem (ja) ... prasę.	6. oglądać – oglądać się Z przyjemnością (my) ... komedie filmowe. On zawsze ... za ładnymi dziewczynami.
2. liczyć – liczyć się Mama nigdy nie ... ze zdaniem ojca. Kasjer ... duże sumy pieniędzy.	7. kierować – kierować się Mój kolega umiejętnie ... ludźmi. W swoim postępowaniu rodzice zawsze ... dobrem swoich dzieci.
3. łąpać – łąpać się (ja)...na tym, że bez przerwy o niej myślę. W czasie wakacji (my) ... dużo motyli.	8. zamykać – zamykać się Zawsze (ona)...mieszkanie na dwa zamki. Nie znam powodów, dlaczego to dziecko... przede mną.
4. zajmować – zajmować się Żona ... wychowaniem dzieci. Podróżni ... miejsca w przedziale.	9. pieścić – pieścić się Nie lubię ludzi, którzy ... za sobą. Hania bez przerwy ... swojego kota.
5. zalecać – zalecać się Janek od roku ... do Marysi.	10. rwać – rwać się

Lekarz ... mi kurację odchudzającą.	On rzadko ... do pracy. O rzekach górskich mówi się, że ..., a nie płyną.
--	---

Czas przeszły

1. przeprowadzać – przeprowadzać się Wczoraj (ja) ... do nowego mieszkania. Uczony ... eksperyment w swojej pracowni.	6. ... zapalić – zapalić się Nastawił płytę i ... papierosa. (ja) ... do projektu wyjazdu.
2. przejąć – przejąć się (my) ... chorobą brata. Nowy rząd ... władzę w kraju.	7. znaleźć – znaleźć się Mąż ... w nieprzyjemnej sytuacji. (on) ... zgubione klucze.
3. opowiedzieć – opowiedzieć się Wczoraj (ona) ... mi o swoich przeżyciach. (on) ... po stronie nowej władzy.	8. zwrócić – zwrócić się Przed wyjazdem na urlop (ona) ... mi pieniądze. Mój kolega ... do mnie z prośbą o pomoc.
4. odnieść – odnieść się (oni) ... do mojego projektu z niedowierzaniem. (on) ... rzeczy do przechowalni.	9. zdobyć – zdobyć się Armia ... miasto po ciężkich walkach. Nie (ja) ... na żaden miły gest.
5. nastawić – nastawić się (ja) ... na przyjemny wieczór, ale musałem wyjechać. (my) ... płytę z koncertem Chopina.	10. założyć – założyć się Kolega ... ze mną o sto złotych. Uczniowie ... w szkole organizację harcerską.

Ćwiczenie 6. W miejsce kropek wstaw odpowiednią formę podanych czasowników, zwracając uwagę na aspekt czasowników i różnice znaczeń. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. dobrać – dobrać się

Nie mogliśmy ... tapet pod kolor mebli.
Rozumieją się, ponieważ ... charakterami.
Pod nieobecność matki dziecko ... słodyczy.
Po wakacjach nauczyciele ... do naszej skóry.

2. kończyć – kończyć się

Kiedy (wy) ... studia?
Zajęcia ... czerwcu.
Od jutra (ja) ... z paleniem.
Jego popularność już

3. liczyć – liczyć się

Jego dorobek naukowy ... w świecie.
Chłopcy ... przejeżdżające samochody.
Na niego zawsze można
(ty) ... ze słowami.

4. mieszać – mieszać się

Teściowa zawsze ... w nasze sprawy.
Stała przy piecu i ... gotującą się potrawę, żeby się nie przypaliła.
W rozmowie często (on) ... pojęcia.

5. nadać – nadać się

Kiedy (ty) ... tę paczkę?
To ... tylko do wyrzucenia.
Jakie imię (ty) ... córce?
Od rana radio ... muzykę poważną.
On nie ... do tej pracy.

6. oderwać – oderwać się

Samolot ... od ziemi.
(ty) ... na chwilę od pracy.
Trudno jest napastnika od ofiary.

7. opowiadać – opowiadać się

Lubił ... dowcipy.

Kiedy były wybory, zawsze (oni) ... po stronie lewicy.

8. policzyć – policzyć się

(my) ... błędy w wypracowaniu.

Musimy ..., bo od dłuższego czasu ty płaciłeś za wszystko.

Jak się nie zmienisz, to ... z tobą.

9. prowadzić – prowadzić się

Profesor Kowalski ... interesujące badania.

Zakochani ... pod rękę.

Przewodnik ... wycieczkę w kierunku schroniska.

On bardzo dobrze ... samochód.

Koleżanka od pewnego czasu źle

10. przywiązać – przywiązać się

1. ... do widoku z mojego okna.

Choroba ... go do łóżka.

(on) ... konia do drzewa.

11. rozwinąć – rozwinąć się

W tym roku bardzo wcześniej ... róże.

Chłopcy ... sztandary.

Ich dziecko ... bardzo dobrze.

Nauczyciel prosił uczniów, aby ... mapę na tablicy.

Nie zauważyłeś, że on ... ostatnio?

12. spisać – spisać się

Mój syn ... bardzo dobrze na egzaminie.

Po wypadku milicjant ... protokół.

13. tłumaczyć – tłumaczyć się

Długo mi (one) ..., jak mam tam dojechać.

Wieczorem (ja) ... artykuły z gazet angielskich.

Zawsze, kiedy się spóźnił, ... trudnościami komunikacyjnymi.

14. trzymać – trzymać się

W czasie jazdy tramwajem (on) ... uchwytów.

Dlaczego tak długo ... tę książkę z biblioteki?

Mimo swoich lat, on ... jeszcze bardzo dobrze.

Mimo bólu ... dzielnie i nie uronił ani jednej łzy.

15. uciekać – uciekać się

Mój syn często ... z lekcji.

W chwilach trudnych (my) ... do kłamstw.

Nie lubił ... o pomoc do przyjaciół.

16. udawać – udawać się

Nie chciał dostać się do więzienia i ... wariata.

(on) ... , że nic nie rozumie.

Z prośbą o pieniądze (my) ... zawsze do ojca.

17. udzielać – udzielać się

Marek ... lekcji fizyki.

W naszej grupie jeden z kolegów nie ... nigdzie.

Przewodniczący kolejno ... głosu dyskutantom.

Jego zdenerwowanie ... całemu towarzystwu.

18. urządzać – urządzać się

Od tygodni (my) ... nowe mieszkanie.

On zawsze tak ..., żeby nic nie robić.

W sobotę (ja) ... imieniny.

19. uważać – uważać się

Nigdy nie (wy) ... na lektoracie.

(ona) ... mnie za eksperta w tej dziedzinie.

Niósł torbę i ..., żeby nie rozbić zakupionych szklanek.

Przed każdym wyjściem z domu, matka powtarza: „Tylko ... na siebie».

20. wybierać – wybierać się

Gdzie (wy) ... na wakacje?
Wieczorem (my) ... do kina.
Czy zawsze (ty) ... to, co najdroższe?
Jaką uczelnię (ty) ... ?

21. wykręcić – wykręcić się
(ty) ... od zrobienia zakupów.
Poślizgnęła się i ... sobie nogę.
(ja) ... wszystkie żarówki.
Nie miała wirówki i zawsze prosiła męża, aby jej pomógł ...
pranie.

22. wyłączyć – wyłączyć się
Przed wyjściem z domu ... żelazko.
Myśląc o dziecku ... zupełnie z dyskusji.
(oni) ... go ze wspólnej zabawy.

23. wyrwać – wyrwać się
1. Chociaż na chwilę chciała ... wieczorem z domu.
2. ... kartkę z zeszytu i podałem koledze.
Nagle ktoś ... mi torebkę z ręki.
(on) ... z głupią uwagą.
Telefon ... mnie z zadumy.
(on) ... z rąk milicji.

24. zachować – zachować się
(oni) ... niegrzecznie.
Mimo że z nią zerwał, ... jej listy.
Do końca życia (ona) ... swoje przekonania.
Staraj się przynajmniej ... pozory dobrego wychowania.
W Polsce ... liczne romańskie zabytki.

25. zadawać – zadawać się
Matka nie chciała, żebym ... z tym kolegą.
(oni) ... sobie dużo trudu, żeby nam pomóc.

3. Raz w miesiącu nauczycielka ... nam wiersz do nauczenia się na pamięć.

26. zaliczać – zaliczać się

Jan Kiepusa ... do najpopularniejszych śpiewaków operowych.

Kogo (ty) ... do swoich najbliższych kolegów?

Po raz drugi (ja) ... ten przedmiot.

27. założyć – założyć się

1. Kiedy miał 20 lat, już ... rodzinę.

2. ... z bratem, że wygra ten wyścig.

(my) ... plantację róż.

(on) ... zegarek na rękę.

28. zaność – zaność się

O której (wy) ... obiad babci?

Już od godziny ... na burzę.

Niebo ... chmurami.

Po każdym usłyszonym dowcipie (ona) ... od śmiechu.

29. zapalić – zapalić się

Do kolacji (ja) ... świecę.

(oni) ... do mojej propozycji.

Wszystko robią, żeby ... nas do swojego projektu.

Wszedł do pokoju i ... światło.

30. zamknąć – zamknąć się

Poprosiłem go, żeby ... okno.

Chłopak, bojąc się matki ... w łazience.

Dlaczego ... w sobie i nie chcesz się zwierzyć?

31. zapisać – zapisać się

Siostra ... już dziecko do pierwszej klasy.

Nie zapomnij ... adresu.

Ojciec ... majątek synowi.

(my) ... na uniwersytet.

Lekarz ... mi proszki przeciwbólowe.
Na zawsze (oni) ... w mojej pamięci.

32. złamać – złamać się
Znowu (on) ... rękę.
Nigdy nie (ona) ... danego słowa.
On mi ... życie.
Deska ... pod tak wielkim ciężarem.

33. znaleźć – znaleźć się
Te pieniądze (ja) ... na ulicy.
Nigdy nie umiał ... w towarzystwie.
Skąd ona ... u was?
Czy nie (ty) ... jeszcze swojej legitymacji?

Ćwiczenie 7. Proszę określić, czy podane niżej czasowniki są dokonane, czy niedokonane. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Model: zjeść (dk) – zjadać (ndk)

zamalowywać	przepić	składać
domalować	wypijać	okłamywać
zmywać	przeczekać	utrzymywać
przemyć	zaczekać	zatrzymać
dokarmiać	zagrać	pogadać
nakarmić	przegrywać	zagadywać

Ćwiczenie 8. Proszę podkreślić odpowiedni dokonany czy niedokonany czasownik. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Model: Wreszcie zaczęły się (uśmiewać – uśmiechnąć).
Wreszcie zaczęły się uśmiewać.

1. Będę (czekać – zaczekać) na wiadomość.
2. Kiedy Hanka zaczęła (palić – zapalić)?

3. Skończ (jeść – zjeść) śniadanie.
4. Przestańcie (skoczyć – skakać)!
5. Będziemy pana (budzić – obudzić) codziennie o szóstej.
6. Niech pani skończy (powtarzać – powtórzyć) gramatykę.
7. Kaziu, przestań (całować – pocałować) pieska!
8. Wszystko zaczęło się (psuć – zepsuć) po ich wspólnej wycieczce.
9. Będzie ci (obiecywać – obiecać) złote góry.
10. Już dawno przestaliśmy (uwierzyć – wierzyć) w Świętego Mikołaja.
11. Kiedy zacząłeś (mówić – powiedzieć) do niej „Żabciu”?
12. Ciekawie, kiedy Renata skończy się (wykąpać – kąpać).
13. Państwo już nie będą (korzystać – skorzystać) z naszych usług?
14. Przestań się (denerwować – zdenerwować)!
15. Zacznijmy (zwiedzić – zwiedzać) własny kraj!

STRONY

Strona czynna, strona bierna i strona zwrotna. Tranzytywność i intransytywność.

Czasownik przechodni to wyraz nazywający czynność i postulujący obok siebie dopełnienie bliższe, a tym samym tworzący stronę bierną. Np.:

(Ja) Myję okno.

Ja – podmiot; myję – orzeczenie, strona czynna czasownika;
okno – dopełnienie bliższe.

Okno jest myte.

Okno – podmiot; jest myte – orzeczenie, strona bierna czasownika.

Przystępując do omawiania kategorii gramatycznej czasu należy zwrócić uwagę na temat czasownika. W odróżnieniu od końcówki, określającej rolę wyrazu w zdaniu, temat jest wykładnikiem jego znaczenia. Jest to forma podstawowa i niepodzielna z punktu widzenia fleksji (mogą zachodzić tylko alternacje morfologiczne).

Wyróżniają:

– temat czasu teraźniejszego, który znajdujemy w pierwszej i drugiej osobie liczby pojedynczej czasu teraźniejszego po odcięciu końcówek osobowych. Np.:

w pierwszej osobie liczby pojedynczej *pisz-ę*;

w drugiej osobie liczby pojedynczej *pisz-esz* występuje temat czasu teraźniejszego *pisz-*;

pierwsza osoba liczby pojedynczej *wioz-ę*;

druga osoba liczby pojedynczej *wiezi-esz* występuje temat czasu teraźniejszego *wioz-/ wieź-*;

– temat czasu przeszłego, który znajdujemy w trzeciej osobie liczby pojedynczej czasu przeszłego rodzaju męskiego po odcięciu przyrostka czasu przeszłego *-l-* lub w bezokoliczniku po odcięciu przyrostka bezokolicznika *-c*. Np.: *pisa-ł* występuje temat czasu przeszłego *pisa-* (*pisa-ć*); trzecia osoba liczby pojedynczej *widzia-ł* występuje temat czasu przeszłego *widzia-/widzie-* (*widzie-ć*).

Uwaga. Istnieją czasowniki, które w związku ze specyficznym rozwojem historycznym nie podlegają wyżej wymienionej regule. Są to czasowniki zakończone w bezokoliczniku na *-c*. Np.:

biec, piec, a w czasie przeszłym mają formę *biegł, piekł*, a więc tematem będą formy oboczne *biec-/bieg-, piec-/piek-*;

w czasownikach typu *wieźć*, *nieść* występuje jeszcze inna nieregularność;

w bezokoliczniku są tematy *wieź-ć, nieś-ć*, a w czasie przeszłym w trzeciej osobie liczby pojedynczej *wióz-ł, niós-ł*, w innych osobach: *wioz-ł-em, wieź-li-śmy, nios-ł-em, nieś-ti-śmy*, a więc mamy tematy *wieź-/wióz-/wioz; nieś-/niós-/nios-*.

Budowa i znaczenie strony czynnej, strony biernej i strony zwrotnej. Kategoria strony wyraża stosunek między podmiotem i dopełnieniem a orzeczeniem zdania. *Strona czynna* – podmiot jest wykonawcą czynności (Janek myje okno). *Strona bierna* – podmiot logiczny doznaje skutków czynności (Okno jest myte przez Janka). *Strona zwrotna* – podmiot jest wykonawcą i odbiorcą czynności (Janek myje się).

Strona bierna. Wyrażana jest przez połączenie form fleksyjnych czasowników być dla czasowników niedokonanych, „zostać” dla czasowników dokonanych i imiesłowu biernego (Książka jest czytana. Książka została przeczytana). Formy strony biernej odmieniają się przez tryby, a przyjmuje je słowo posiłkowe (byłbym zadowolony – tryb przypuszczający; bądź zadowolony – tryb rozkazujący). W zdaniach z nieokreślonym podmiotem bywa wyrażona przez konstrukcję z się (Kawa się robi).

Strona zwrotna. Wyraża, że ktoś jest podmiotem i przedmiotem czynności. Znaczenie zwrotne czasownika jest zawarte w zaimku zwrotnym się (Myję się ale Myję okno). Forma strony zwrotnej może mieć znaczenie strony czynnej i wyrażać stany lub czynności nijakie, np. szczególnie w przypadku czynności umysłowych (uczyć się, bać się, śmiać się, światło się świeci, trawa się zieleni).

W połączeniu z niektórymi czasownikami się może wyrażać czynność niezwrotną (Ona się już maluje. On bije się często). Forma strony zwrotnej występuje także w orzeczeniu zdań bezpodmiotowych? wszystkie czasowniki niedokonane w trzeciej osobie liczby pojedynczej mogą się łączyć z się (Chmurzy się. Tak się nie postępuje).

W stronie czynnej, której podmiot nie wykonuje czynności (Kryminały sprzedają się dobrze). Forma strony zwrotnej może mieć również znaczenie strony czynnej i wyrażać stany (szczególnie w przypadku czynności umysłowych lub uczuć): *bać się, lękać się, śmiać się, modlić się, srarzyć się*, itp. (Te czasowniki nigdy nie występują bez się). Forma strony zwrotnej występuje również w orzeczeniu zdań bezpodmiotowych (Błyska się. Liczyć się każdą minutą).

Niektóre czasowniki nigdy nie występują z zaimkiem zwrotnym się: *iść, czytać, jechać, pozdrowić, pić, pisać, mieszkać*. Większość jednak czasowników występuje z się lub bez się, ale wtedy zmienia się ich znaczenie i (najczęściej) konstrukcja gramatyczna wypowiedzenia.

zaczynać (coś)	zaczynać się
budzić (kogoś)	budzić się
spotkać (kogoś)	spotkać się (z kimś)
przywitać (kogoś)	przywitać się (z kimś)
znać (kogoś)	znać się (z kimś)
mieszać (coś)	mieszać się (do czegoś)
rozwijać (coś)	rozwijać się
przejsć (przez coś)	przejsć się (pospacerować)

W przypadku występujących po sobie dwóch form zwrotnych, używamy tylko raz zaimek zwrotny się (Uczesałam się i ubrałam. Bał się głośno śmiać). Zaimek zwrotny się nie występuje na początku zdania, ale nie ma stałego miejsca. Najczęściej zaimek zwrotny się znajdują się na drugiej pozycji, choć jego miejsce skorelowane jest z intonacją i akcentem logicznym. Np.:

Ona się zawsze czymś martwi.	Ona zawsze się czymś martwi.
Ona zawsze czymś się martwi.	Ona zawsze czymś martwi się. (rzadko)

W negacji również są możliwe różne pozycje zaimka zwrotnego się, np.:

Ono się nigdy nie uśmiecha.	Ono nigdy się nie uśmiecha.
Ono nie uśmiecha się nigdy.	Ono nigdy nie uśmiecha się. (rzadko)

Nie jest możliwa konstrukcja: Ono nie się uśmiecha nigdy.

Ani: Ono nigdy nie się uśmiecha.

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. W podanych zdaniach proszę zmienić stronę czynną czasownika na stronę bierną. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Bibliotekarka spisała wszystkie książki.

Wszystkie książki zostały spisane przez bibliotekarkę.

Zawsze chwaliła dziecko za dobre wyniki w nauce.	Przepiszemy wszystko bardzo dokładnie.
On mnie źle zrozumiał.	Piekę kurczaka na waszą cześć.
Podarli wszystkie pary spodni.	Zgubił ważne dokumenty.
Wy Mówiliście już jego imię.	Położę to w widocznym miejscu.
Przygotował obiad na godzinę	Wynieśli już wszystkie meble z

<p>drugą. Wypiorę wszystkie koszule. Zakończyli żniwa w połowie sierpnia. Wyróżniała tylko jedną uczennicę. Dziecko podarło wszystkie kartki w zeszytcie. Karmili głodne ptaki. Rozpoczął mecz niecelnym strzałem.</p>	<p>pokoju. Wreszcie naprawić mój samochód. Przetłumaczę jego książkę na język angielski. Zerwali już wszystkie owoce. Maria Curie-Skłodowska odkryła nowy pierwiastek.</p>
--	--

Ćwiczenie 2. Z podanych słów proszę ułożyć zdania z orzeczeniem w stronie biernej według wzoru. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Uniwersytet Jagielloński, założyć, Kazimierz Wielki.

Uniwersytet Jagielloński został założony przez Kazimierza Wielkiego.

1. rad, odkryć, Maria Skłodowska-Curie
2. Polak, wybrać, papież
3. Bitwa pod Wiedniem, wygrać, Jan III Sobieski
4. Uniwersytet Jagielloński, zreformować, Hugo Kołłątaj
5. Pomnik Dietla, wyrzeźbić, Xawery Dunikowski
6. Obraz „Bitwa pod Grunwaldem», namalował, Jan Matejko
7. „Iluminacja», nakręcić, Krzysztof Zanussi
8. Nagroda Nobla, przyznać, Henryk Sienkiewicz
9. „Raj utracony», skomponować, Krzysztof Penderecki
10. Pomnik Grunwaldzki, ufundować, Ignacy Paderewski
11. Lampa naftowa, wynaleźć, Ignacy Łukasiewicz
12. „Ziemia obiecana», sfilmować, Andrzej Wajda
13. Wiersze Baczyńskiego, śpiewać, Ewa Demarczyk
14. „Słownik wymowy polskiej», wydać, Państwowe Wydawnictwo Naukowe
15. Polichromia Kościoła Mariackiego, wykonać, Stanisław Wyspiański

16. Hymn narodowy, napisać, Józef Wybicki
17. Ołtarz w Kościele Mariackim, wyrzeźbić, Wit Stwosch
18. Krzyżacy, pokonać, Władysław Jagiełło
19. Warszawa, zburzyć, hitlerowcy
20. Bałkany, opanować, Turcy

Ćwiczenie 3. Następujące zdania z orzeczeniem w stronie biernej proszę zamienić na zdania z orzeczeniem w stronie czynnej. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Egzamin został przełożony przez studentów na przyszły tydzień.

Studenci przełożyli egzamin na przyszły tydzień.

1. Koncert został wykonany przez węgierskiego solistę.
2. Kolega był operowany przez znanego chirurga.
3. Ten projekt został opracowany przez znajomego.
4. Węgiel został przewieziony przez kolejarzy w terminie.
5. Nowy hotel jest zbudowany przez Francuzów.
6. Dni wolne od zajęć są ogłaszane przez rektora.
7. Wyniki egzaminu będą znane przez komisję.
8. Cały plan został dobrze przemyślany przez Roberta.
9. Zajęcia były prowadzone przez lektora w laboratorium.
10. Nauczyciele byli informowani przez rodziców.
11. Książki zostały oddane do biblioteki przez czytelników.
12. Plany wakacyjne zostały zmienione przez rodziców.
13. Wyniki są ogłaszane na tablicy przez Radę Zakładową.
14. Kandydaci będą wybierani przez wszystkich uczestników zebrania.
15. Książki dla dzieci będą wydawane przez wydawnictwo „Nasza Księgarnia».
16. Mecz będzie transmitowany przez Polską Telewizję.
17. Koncert jest nagrywany przez naszą radiostację.
18. Dochodzenie jest prowadzone przez sąd najwyższy.
19. Nasz zawodnik został wyeliminowany przez przeciwnika.
20. Złodziej został zatrzymany przez policjanta.

Ćwiczenie 4. Następujące zdania z orzeczeniem w stronie czynnej proszę zamienić na zdania z orzeczeniem w stronie biernej. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Zaplanowano wycieczkę do Warszawy.

Wycieczka została zaplanowana do Warszawy.

Po kolacji włączono telewizor. Podano złą informację. Ogłoszono alarm. Wykonano pracę w terminie. Wycofano z obiegu stare pieniądze. Zmieniono rozkład jazdy. Odbudowano Warszawę. Zniesiono cło na książki. Podwyższono cenę benzyny. Przygotowano referat na jutro.	Przyjęto go na studia. W mieszkaniach założono telefony. Przerwano rozmowę telefoniczną. Zmuszono ich do tego. Zarezerwowano miejsca w hotelu. Przesunięto termin egzaminu. Wykupiono wszystkie bilety. Wyczerpany temat. Podjęto za nas decyzję. Postawiono nas przed faktem.
--	---

Ćwiczenie 5. Proszę wybrać formę czasownika z zaimkiem zwrotnym się lub bez się, zwracając uwagę na stronę czynną i stronę bierną czasowników i różnice znaczeń. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Danka (przewrócić – przewrócić się) stolik.

Danka przewróciła stolik.

1. Oni (nastawić – nastawić się) na wspaniałą zabawę.
2. (Ja) (widzieć – widzieć się) z nim wczoraj wieczorem.
3. Pies (ubrudzić – ubrudzić się) mi buty.
4. Dawniej koty (żywić – żywić się) same.
5. Wrócił późno i bardzo niejasno (tłumaczyć – tłumaczyć się) żonie.
6. Czy pan już kiedyś (uczył – uczyć się) dzieci?
7. (Wy) (podpisać – podpisać się) już tę petycję?

8. Nie (ty) (mieszać – mieszać się) do cudzych spraw!
9. On (liczyć – liczyć się) na ciebie.
10. Pacjent (skarżyć – skarżyć się) na ból ucha.
11. Czy (wy) (czuć – czuć się) ten zapach?
12. Pani córka (obrazić – obrazić się) na mnie.
13. Czy jesteś gotowy do kąpieli? Woda (łać – łać się) już do wanny.
14. Moja babcia (leczyć – leczyć się) zawsze sama.
15. Woda (gotować – gotować się)!

Ćwiczenie 6. W poniższym ćwiczeniu użyte zostały czasowniki występujące zawsze z się lub zawsze bez się. Tam, gdzie trzeba, proszę wpisać się, zwracając uwagę na stronę czynną i stronę bierną czasowników i różnice znaczeń. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Edyta (chorować) często.

Edyta choruje często.

1. Czy pani dużo (czytać)?
2. Pan Jurek bardzo (postarzać).
3. Od dawna tam mieszkać?
4. Gdy Tomek nas zobaczył (uśmiechać się).
5. Kazik (bać się) burzy.
6. Oni (obawiać się), że będzie mróz.
7. Ty (napić się) gorącej herbaty?
8. (Chmurzyć się) i (błyskać).
9. Od kilku dni (boleć) mnie ramię.
10. Dopóty dzban wodę nosi, dopóki ucho (się nie urwać).
11. Który chłopiec ci (się podobać).
12. Ta piosenka mi (się podobać).
13. Czy ty (bać się) czegoś?
14. Czy ty czegoś (się napić) ?
15. Czy wy (wstydzić się) czegoś?
16. W szkole (uczyć się) dużo dzieci.
17. Aż tylu cudzoziemców (uczyć się) języka ukraińskiego?

18. Mój ojciec (urodzić się) 13 kwietnia 1960 roku.
19. Tadek (ożenić się) 3 września 2005 roku.
20. My (wybrać się) do filharmonii na koncert.
21. Dokąd ty tak (się śpieszyć)?
22. My (spotkać się) w sobotę o piątą.
23. Piotr (zatrzymać się) dla złapania oddechu.
24. Michał (zapaść się) swoich poglądów dla kariery.
25. Kazimierz (poświęcić się) dla dobrej rodziny.
26. Basia (nie oglądać się) za siebie, czuła, że ktoś za nią idzie.
27. Bieg wydarzeń (okazać się) dla was niefortunny.
28. Marek, (nie dziwić się) niczemu, co on mówi.
29. Janek (przyglądać się) trzem bawiącym się dzieciom.
30. Jak wam (się podobać) w nowym miejscu pracy?

Ćwiczenie 7. Proszę wstawić zaimek zwrotny się lub nic nie wstawiać, zwracając uwagę na stronę czynną i stronę bierną czasowników i różnice znaczeń. Przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Obudź (się) wreszcie? Obudź (się) dziadka o piątą!
2. Ubierz (się) ciepło! Ubierz (się) ciepło Pawełka!
3. Umyjcie (się) te okna! Umyjcie (się) dokładnie!
4. Nie czesz (się) moim grzebieniem! Nie czesz (się) psa moim grzebieniem!
5. Spotkamy (się) o trzeciej! Spotkamy (się) ich na rogu!
6. Nie martwcie (się)! Nie martwcie (się) rodziców!
7. Włączmy (się) do dyskusji! Włączmy (się) telewizor!
8. Niech pan (się) pochwali swoimi sukcesami! Niech pan (się) pochwali Dominika!
9. Nie przeglądaj (się) ciągle w lustrze! Nie przeglądaj (się) ciągle tych gazet!
10. Niech pani (się) w końcu zdecyduje! Niech pani (się) zdecyduje za męża!
11. Niech państwo zajmą (się) miejsca! Niech państwo zajmą (się) sobą!
12. Przesuń (się) trochę! Przesuń (się) trochę to krzesło!

13. Koniecznie obejrzyjcie (się) ten film! Obejrzyjcie (się) za siebie!

14. Niech pan (się) ogoli! Niech pan ogoli (się) swojego brata!

15. Przekonajcie (się) ją, że to prawda! Przekonajcie (się), że to prawda!

Ćwiczenie 8. W które z wykropkowanych miejsc trzeba wstawić zaimek zwrotny się? Proszę zwrócić uwagę na stronę bierną czasowników i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: On nie ... uczy ... angielskiego.

On nie uczy się angielskiego.

1. Jurek nigdy nie ... myje ... w ciepłej wodzie.

2. ... nie cieszy ... pan?

3. Tak mnie krzyże bóla, że ... nie ... mogę schylać!

4. Marysia ... niczym nie ... przejmuję!

5. Nie ... boją ... państwo tu ... mieszkać?

6. Pani Urszula nigdy ... nie ... opala.

7. Aldona, ... nic ... nie ... zmieniłeś!

8. Niech pan ... tak nie ... denerwuje!

9. Prawdziwy ... mężczyzna nigdy ... niczego nie ... boi!

10. Przykro mi, ale nie ... interesuję ... muzyką ... Pendereckiego.

11. Nigdy jeszcze nie ... spotkał ... z odmową.

12. Janek do tej pory nie ... zajmował ... dziećmi.

13. Stefan ... nie ... obudził w porę i nie zdążył na pociąg.

14. Nie ... podoba ... mi ... to wcale!

15. Helena nigdy ... nie ... ubierała modnie.

TRYBY

Budowa i znaczenie form trybu.

Czynność lub stan wyrażane za pomocą czasownika możemy traktować jako rzeczywiste, przypuszczalne albo pożądane. Ten różny nasz stosunek do czynności i stanów, o których mówimy, wyrażamy za pomocą form czasownika zwanych trybami. W języku polskim istnieją formy trzech trybów: *orzekającego* (Pożyczę ci tę książkę); *rozkazującego* (Pożycz mi tę książkę); *przypuszczającego/warunkowy* (Pożyczylbym ci tę książkę, gdybym ją skończył czytać).

Tryb orzekający. Za pomocą trybu orzekającego orzekamy o czynnościach, które się odbywają obecnie, odbywały się (lub odbyły) w przeszłości albo też będą się odbywać (lub odbędą) w przyszłości. Tryb ten ma więc formy trzech czasów teraźniejszego, przeszłego, przyszłego.

Tworzenie i użycie trybu rozkazującego w formie twierdzącej i przeczącej. Czasowniki w trybie rozkazującym mają następującą odmianę.

Liczba pojedyncza:

1. os. –	–	–	–	–
2. os. pisz	noś	czytaj	drzyj	ciągnij
3. os. niech pisze	niech nosi	niech czyta	niech drze	niech ciągnie

Liczba mnoga:

1. os. piszmy	nośmy	czytajmy	drzyjmy	ciągnijmy
2. os. piszcie	noście	czytajcie	drzyjcie	ciągnijcie
3. os. niech piszą	niech noszą	niech czytają	niech drą	niech ciągną

W trybie rozkazującym nie używamy w zasadzie form pierwszej osoby liczby pojedynczej, z wyjątkiem zwrotów o charakterze emocjonalnym (Niech stracę! Niech zginie, jeśli to nieprawda). Formy trzeciej osoby liczby pojedynczej i mnogiej są złożone. Składają się mianowicie z wyrazu *niech* lub *niechaj* i z form trzeciej osoby czasu teraźniejszego trybu orzekającego.

Form trzeciej osoby trybu rozkazującego używamy wtedy, kiedy przekazujemy komuś polecenie za pośrednictwem osoby, do której się zwracamy (Marku, niech twój brat przyjdzie do mnie). Formami tymi posługujemy się również wtedy, kiedy zwracając się do kogoś, używamy wyrazów: *pan*, *kolega*, *towarzysz*, *państwo* itp. Wreszcie używamy tej formy w wielu związkach frazeologicznych wyrażających życzenie, zgodę na coś i w zwrotach o charakterze ekspresywnym.

Budowa form trybu rozkazującego jest podobna do budowy form czasu teraźniejszego trybu orzekającego, o czym świadczy następujące zestawienie form:

czas teraźniejszy trybu orzekającego	tryb rozkazujący	tryb rozkazujący w formie przeczącej
pisze-sz	pisz	nie pisz
pisze-my	pisz-my	nie pisz-my
pisze-cie	pisz-cie	nie pisz-cie
nosi-sz	noś	nie noś
noś-my	nosi-my	nie nosi-my
noś-cie	nosi-cie	nie nosi-cie
trze-sz	trzyj	nie trzyj
trze-my	trzyj-my	nie trzyj-my
trze-cie	trzyj-cie	nie trzyj-cie
ciągnie-sz	ciągnij	nie ciągnij
ciągnie-my	ciągnij-my	nie ciągnij-my
ciągnie-cie	ciągnij-cie	nie ciągnij-cie
czyta-sz	czytaj	nie czytaj
czyta-my	czytaj-my	nie czytaj-my
czyta-cie	czytaj-cie	nie czytaj-cie

Tryb rozkazujący w formie przeczącej służy do zakazywania oraz odradzania (Nie ciągnij! Nie rozmawiajcie! Nie tańcz! Nie krzycz! Nie pijcie! Niech pan nie śpiewa! Niech państwo nie piszą! Nie piszcie! Nie trzymajmy! Niech nie pracują! Nie tańczmy! Niech panowie/ panie nie pracują! Nie czytajcie!)

Za pomocą form trybu rozkazującego wyrażamy nie tylko rozkazy (Wróć natychmiast do domu!) Wyrażamy także prośby (Wpadnij do mnie wieczorem na pogawędkę).

[<https://prologpublishing.com/blog/zdania-warunkowe-w-jezyku-polskim.html>]

[<https://www.polskainawynos.com/wp-content/uploads/2016/04/Zdanie-warunkowe-spojniki-jesli-i-jezeli.pdf>]
[<https://www.informat.edu.pl/francuz/hyp1.htm>]

Wyraża stosunek niepewności, warunku lub życzenia do wypowiedzianej treści. Zbudowany jest analitycznie: z trzeciej osoby liczby pojedynczej i liczby mnogiej czasu przeszłego i specyficznych form osobowych słowa posiłkowego „być» -*bym*, -*byś*, -*by*, -*byśmy*, -*byście*, -*by*.

Budową analityczną tłumaczy się ruchomość form słowa posiłkowego -*bym*, -*byś*, -*by*, -*byśmy*, -*byście*, -*by*, można bowiem o tej samej czynności powiedzieć. Np: chciałbym lub ja bym chciał, chcielibyśmy lub my byśmy chcieli. Formy drugie są charakterystyczne dla języka mówionego.

Czas przeszły trybu warunkowego przypuszczającego tworzymy przez dodanie do form trybu przypuszczającego formy czasu przeszłego słowa posiłkowego „być»: był, był, było, byli, były. Np.: poszedłbym był lub byłbym poszedł, poszlibyśmy byli lub byli byśmy poszli.

Form trybu przypuszczającego używa się w trojakim znaczeniu:

- 1) życzenia, pragnienia, prośby, pytania (Jeśli bym/ Jeżeli bym/ Gdybym to wiedział! Czy mógłbym przyjść jutro?)
- 2) możliwości spełnienia (Mógłbym ci kupić samochód).
- 3) możliwości spełnienia przy zachowaniu pewnych warunków

(Mógłbym ci kupić samochód, ale nie mam pieniędzy).

Partykuła *by* wraz z końcówkami osobowymi jest ruchoma, podobnie jak końcówki w formach czasu przeszłego. Może ona występować w zdaniu zarówno bezpośrednio po czasowniku (orzeczeniu), jak i po innym wyrazie znajdującym się przed tym czasownikiem (Chętnie wyjechałbym nad morze. Chętnie bym wyjechał nad morze. Kiedy chcielibyście wrócić do domu? Kiedy byście chcieli wrócić do domu?)

Poprawny akcent w formach trybu przypuszczającego pada na trzecią sylabę od końca w liczbie pojedynczej i w trzeciej osobie liczby mnogiej, a na czwartą sylabę od końca w pierwszej i drugiej osobie liczby mnogiej, co się wiąże z ruchomością zakończeń form tego trybu. Akcentujemy więc na przykład:

zrobiłbym	zrobilibyśmy
zrobiłbyś	zrobilibyście
zrobił	zrobiliby

Uwaga ortograficzna.

Cząstki -bym, -byś, -by, -byśmy, -byście, -by piszemy razem:

- z czasownikami w formie osobowej (czytałbym);
- w formie bezosobowej (czytałoby się dobrze);
- ze spójnikami (gdyby, choćby, ażeby);
- z partykułami (czyżby, niecił by, oby);
- z wyrazami porównawczymi (jakby, jakoby, niby).

Cząstki -bym, -byś, -by, -byśmy, -byście, -by: piszemy osobno:

- po nieosobowych formach czasowników:
 - po bezokoliczniku (wyjść by warto);
 - po formach imiesłowowych na -no, -to (zawiadomiono by nas);
 - po czasownikach nie fleksyjnych „można», „niepodobna», „trzeba», „wolno», „warto» (warto by o tym pomyśleć);
 - po wyrazach „winien», „powinien» (powinni byśmy odpocząć);
- po zaimkach przysłównych, pytajnych i względnych (dopóki by mi starczyło sił kiedy byś mógł przyjść);

- po wszystkich innych częściach mowy - rzeczownikach, przymiotnikach, imiesłowach przymiotnikowych - przysłówkach, liczebnikach i wszystkich rodzajach zaimków z wyjątkiem przysłównych.

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę przekształcić zdania w trybie rozkazującym w formie twierdzącej i przeczącej zgodnie z podanym wzorem i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Musisz siedzieć spokojnie.

Siedź spokojnie!

Nie siedź spokojnie!

1. Musisz już iść do szkoły.
2. Musisz pomalować ten pokój.
3. Musisz ugotować coś dobrego.
4. Musisz nas odwiedzić.
5. Musisz napisać do niej list.
6. Musisz do niego zadzwonić.
7. Musisz się więc uczyć.
8. Musisz przetłumaczyć ten tekst.
9. Musisz pojechać do sanatorium.
10. Musisz umyć to jabłko.
11. Musisz porozmawiać o tym z Ewą.
12. Musisz posłuchać dzisiaj radia.
13. Musisz jutro oddać ten słownik.
14. Musisz zawsze oglądać ten program.
15. Musisz dać mi twój adres.
16. Musisz zjeść obiad.
17. Musisz poczekać na mnie.
18. Musisz przeczytać tę książkę.
19. Musisz sprzedać ten samochód.
20. Musisz powiedzieć mi prawdę.

Ćwiczenie 2. Proszę otworzyć nawias i przekształcić zdania w trybie rozkazującym w formie twierdzącej i przeczącej

zgodnie z podanym wzorem. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Proszę wziąć te dokumenty (pan).

Niech pan weźmie te dokumenty!

Niech pan nie bierze te dokumenty.

1. Proszę iść już do domu (pani).
2. Proszę nas odwiedzić (państwo).
3. Proszę do nas napisać (pan).
4. Proszę przeczytać dzisiejszą gazetę (pani).
5. Proszę zostawić walizkę w hotelu (państwo).
6. Proszę oddać ten list pani Nowak (pan).
7. Proszę zapytać o to w recepcji (pani).
8. Proszę być tutaj za godzinę (państwo).
9. Proszę nie zapomnieć o naszym spotkaniu (pan).
10. Proszę zamknąć okno (pani).
11. Proszę nie kupować chleba (pan).
12. Proszę napisać do niego (pani).
13. Proszę przeczytać ten list (państwo).
14. Proszę zjeść teraz obiad (pan).
15. Proszę zaprosić swoich znajomych (pan).
16. Proszę ugotować dzisiaj spaghetti (pani).
17. Proszę kupić plan miasta (pani).
18. Proszę wziąć te rzeczy (państwo).
19. Proszę poczekać na mnie (pani).

Ćwiczenie 3. Podane zdania proszę przekształcić, używając form trybu rozkazującego w formie twierdzącej i przeczącej. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: a) Możesz mi zrobić herbatę?

Zrób mi herbatę. Nie rób mi herbatę.

b) Możecie spacerować codziennie wieczorem?

Spacerujcie codziennie wieczorem.

Nie spacerujcie codziennie wieczorem.

1. Możesz przyjść punktualnie o 15.00?
2. Możesz skończyć projekt do poniedziałku?

3. Możecie śpiewać w chórze?
4. Możesz kupić gazetę?
5. Możecie uczyć się dobrze?
6. Możecie pilnować swojego psa?
7. Możesz zanieść Krystynie książkę?
8. Możecie uważać?
9. Możesz mi powiedzieć, ile to kosztuje?
10. Możesz być dla niej miły?
11. Możecie zadzwonić do Janka?
12. Możecie zawiadomić profesora?
13. Możesz mi wyprasować koszulę?
14. Możesz nam zagrać na skrzypcach?
15. Możecie zjeść obiad?

Ćwiczenie 4. Podane zdania w czasie przyszłym proszę przekształcić na formy trybu rozkazującego twierdzącego i przeczącego i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: a) Będziesz oglądać film.

Oglądaj film. Nie oglądaj filmu.

b) Nie będziemy rozmawiali głośno.

Nie rozmawiamy głośno.

1. Będziecie tańczyć do rana.
2. Będziemy korzystać z życia.
3. Będziesz czytać powoli.
4. Będziesz czekać na nas.
5. Będziemy spotykać się dwa razy w tygodniu.
6. Będziesz jeść jabłka.
7. Będziemy słuchać koncertu.
8. Nie będziesz złośliwy.
9. Nie będziecie się spóźniać.
10. Nie będziemy ich więcej zapraszać.
11. Nie będziesz się starał go zrozumieć.
12. Nie będziemy zamawiać kawy.
13. Nie będziesz płakać.
14. Nie będziecie się przejmować.
15. Nie będziesz się martwić.

Ćwiczenie 5. W podanych zdaniach bezokolicznik proszę zastąpić trybem rozkazującym w formie twierdzącej i przeczącej w drugiej osobie liczby pojedynczej. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Czytać dużo.

Czytaj dużo. Nie czytaj dużo.

A. Rady dla młodej żony:

1. Nigdy nie narzekać.
2. Codziennie podziwiać swojego męża.
3. Często zapraszać jego kolegów.
4. Przygotowywać dobre kolacje.
5. Śmiać się z dowcipów męża.
6. Pamiętać o imieninach jego rodziców.

B. Rady dla młodego męża:

1. Kupować żonie prezenty.
2. Dzwonić do niej kilka razy dziennie.
3. Nie mówić, że jej matka jest czarownicą.
4. Chwalić każdą potrawę, którą przygotowuje.
5. Nie pytać, na co wydała tyle pieniędzy.
6. Zabierać ją często do kina.

C. Jeżeli chcesz być zdrowy:

1. Spać osiem godzin na dobę.
2. Uprawiać sport.
3. Odżywiać się racjonalnie.
4. Nie palić papierosów.
5. Przebywać w towarzystwie ludzi pogodnych.
6. Umieć odpoczywać.

D. Co zrobić przed wyjazdem na wakacje:

1. Sprawdzić czy masz potrzebne dokumenty.
2. Wyrzucić śmieci.
3. Zamknąć okno.

4. Wyłączyć światło.
5. Zostawić klucze i adres sąsiadom.
6. Podlać kwiaty.

Ćwiczenie 6. Proszę zamienić podane zdania w trybie rozkazującym na zdania w trybie warunkowym według wzoru. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Ugotuj obiad! (być miłym).

Jeślibyś/ Jeżeliby/ Gdybyś był miły, ugotowałbyś obiad.

1. Odejdź od ognia! (być ostrożnym).
2. Napisz do matki! (być dobrym synem).
3. Odwiedź mnie! (być miłym).
4. Przepróście ją! (być grzecznym).
5. Bądź punktualnie! (być obowiązkowym).
6. Przestań palić! (być konsekwentnym).
7. Niech nas zaproszą do siebie! (być gościnnym).
8. Uśmiechnij się do nas! (być zadowolonym).
9. Pójdź do lekarza! (być chorym).
10. Zrozum mnie! (być Polakiem).
11. Ożeń się ze mną! (być przewidującym).
12. Niech nie zmieniają przyjaciół! (być wiernym).
13. Niech ocenią to dzieło! (być znawcą).
14. Popraw mi zadanie! (być nauczycielem).
15. Nie pijcie alkoholu! (być abstynentem).
16. Kup mi „mercedesa»! (być milionerem).
17. Nie wyjdę za ciebie! (być snobem).
18. Napiszcie recenzję! (być krytykiem).
19. Zagraj mazurka Chopina! (być muzykiem).
20. Ucz się języka polskiego! (być wytrwałym).

Ćwiczenie 7. Proszę zamienić podane zdania na zdania w trybie warunkowym według wzoru. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Zapomniałam parasola i zmokłam do suchej nitki.

Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym nie zapomniała parasola, nie zmokłabym do suchej nitki.

1. Późno wstałem i spóźniłem się do pracy.
2. Zgubiłem portmonetkę i musiałem pożyczyć pieniądze.
3. Stanął mi zegarek i spóźniłem się na obiad.
4. Zatrzymali mnie koledzy i wróciłem późno do domu.
5. Sprzedałem samochód i muszę dojeżdżać do pracy tramwajem.
6. Przekonaliście mnie do wyjazdu nad morze i poznałem nasze wybrzeże.
7. Zmieniłem miejsce pracy i straciłem urlop.
8. Mieszkamy w tej samej dzielnicy i spotykamy się często.
9. Odwiedzaliście ją i wiecie, gdzie mieszka.
10. Jeździecie publicznymi środkami transportu i wiecie, co to znaczy.
11. Przestali dobrze grać i przegrali bardzo wysoko.
12. Przeprowadzili natychmiast operację i uratowali pacjenta.
13. Zmusiliście nas do pracy i osiągnęliśmy dobre wyniki.
14. Mieliśmy okazję i zatrzymaliśmy się w Paryżu.
15. Zawołaliście na nas, stąd was poznaliśmy.
16. Zadzwoiłam do waszych znajomych i dowiedziałam się o waszych problemach.
17. Przerwałem kurację odchudzającą i przytyłem.
18. Zdradziłeś mnie i dlatego cię znienawidziłam.
19. Potrzebowałem pomocy i zwróciłem się do ciebie.
20. Tęskniłem za rodziną i wróciłem do kraju.

Ćwiczenie 8. Proszę dokończyć zdania w trybie warunkowym według wzoru. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym miał czas ... (pójść).

Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym miał czas, poszedłbym do kina (pójść).

1. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby w niedzielę było ładnie ... (wyjechać).
2. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby miał pieniądze ... (kupić).
3. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby była lekarka ... (leczyć).
4. Jeślibyśmy/ Jeżelibyśmy/ Gdybyśmy zostali w domu ... (oglądać).

5. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby mu lektor dobrze wytłumaczył ... (zrozumieć).

6. Jeślibyście/ Jeżelibyście/ Gdybyście wyszli wcześniej ... (zdążyć).

7. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś dobrze znał język polski ... (czytać).

8. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś wiedziała, że pojedę ... (poczekać).

9. Jeślibyście/ Jeżelibyście/ Gdybyście się nauczyły ... (umieć).

10. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś zapytał ... (wiedzieć).

11. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś przyszedł ... (dostać).

12. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś umiała szyć ... (uszyć).

13. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś lubiał podróżować ... (pojechać).

14. Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym pojechał do Gdańska ... (opowiedzieć).

15. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś przyjechała do Krakowa ... (zwiedzić).

16. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś chciała ... (zrobić).

17. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś wyjechał ... (tęsknić).

18. Jeślibyście/ Jeżelibyście/ Gdybyście umiały ... (upiec).

Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby wiedzieli o tej książce ... (kupić).

Jeślibyśmy/ Jeżelibyśmy/ Gdybyśmy pojechali do Warszawy ... (zobaczyć).

Ćwiczenie 9. Proszę zamienić podane zdania w trybie warunkowym według wzoru. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Przyjdę do ciebie, jeśli/ jeżeli będę miał czas.

Przyszedłbym do ciebie, jeślibym/ jeżelibym/ gdybym miał czas.

Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym miał czas, przyszedłbym do ciebie.

1. Wyjadę na wakacje, jeżeli rodzice puszczą mnie samą.
2. Powiem ci o tym, jeżeli będę wiedział.
3. Kupię ci ten sweter, jeżeli będzie twój rozmiar.
4. Zaprowadzę cię do „Jamy Michalika», jeżeli będziesz chciała.
5. Zadzwoń do ciebie, jeżeli wrócę wcześniej.

6. Przyjedziemy do ciebie, jeżeli nas zaprosisz.
7. Przeczytają ten artykuł, jeśli ktoś im przetłumaczy.
8. Zmienisz zdanie, jeśli się przekonasz.
9. Pójdę z tobą na koncert, jeżeli kupisz bilety.
10. Pojedziemy do Francji, jeśli kupię nowy samochód.
11. Wypiję piwo, jeżeli będzie zimne.
12. Napiszę do ciebie, jeśli mi odpiszesz.
13. Pójdę na ten film, jeżeli będą go u nas wyświetlać.
14. Przetłumaczę opowiadania Sławomira Mrożka, jeżeli dobrze poznać język.
15. Zaśpiewam piosenkę, jeśli mi będziesz akompaniował.
16. Pójdę na dyskotekę, jeżeli mi będziesz towarzyszył.
17. Zjem to jabłko, jeżeli będzie słodkie.
18. Pójdę do fryzjera, jeżeli będę miała czas.
19. Zrobię ci kawę, jeżeli przyniesiesz ciastka.
20. Będę szczęśliwy, jeżeli spełnisz moje marzenie.

Ćwiczenie 10. Proszę przekształcić zdania według wzoru i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Pojadę z tobą do Warszawy.

Czy mógłbym pojechać z tobą do Warszawy?

Odrobię z wami lekcje. Pójdę z nimi do teatru. Porozmawiam z nim jutro. Zobaczę się z nią w niedzielę. Napiszę do niego za tydzień. Poczytam z tobą dziś wieczorem.	Zrobię to za tydzień. Zawiadomię cię telefonicznie o przyjeździe. Wynajmę pokój w śródmieściu. Zacznę studiować medycynę w przyszłym roku. Przyjadę po owoce w sierpniu.
Zamówić śniadanie do pokoju. Ugotuję wam obiad później. Oddam ci książkę jutro. Odprowadzę cię do tramwaju. Napiję się mocnej herbaty.	Przeprowadzę się do innego hotelu. Odwiedzę go wieczorem. Spędzę wakacje w górach. Pójdę z wami na Sylwestra.

Ćwiczenie 11. Proszę utworzyć zdania warunkowe według wzoru i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Zrobię to później.

Zrobiłbym to później.

Mógłbym to zrobić później.

Zostaniemy tutaj. Pójdziemy tam jutro. Zapyta go o to. Wróć wcześniej. Dostaniemy dobry obiad. Układaliśmy książki na półkach. Pokroimy ten chleb. Wypierzemy bieliznę. Przepraszamy naszych sąsiadów. Wsiedliście w drugim rzędzie.	Przyszli do nas po obiedzie. Przyjęli go do pracy. Napiję się mocnej herbaty. Przeglądali przezrocza. Cieszyłam się cały dzień. Uwierzyliśmy w tę przepowiednię. Słuchaliście przemówienia w telewizji. Nie wychodziłem z domu. Napiszę list później. Przyjdę o dziewiątej.
---	--

Ćwiczenie 12. Proszę zamienić zdania według wzoru i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Może pojechalibyśmy na wakacje w lipcu?

Może byśmy pojechali na wakacje w lipcu?

Chętnie zobaczyłabym ten film. O której przyszlibyście na kawę? Może zmieniałbyś zdanie na ten temat? Z kim dyskutowalibyśmy tak ostro? Może Maria popilnowałaby dzieci? Chętnie zwiedzilibyśmy Wawel.	Jaką melodię puścilibyśmy na początek balu? Czy zniosłabyś tak ostre mrozy? Komu opowiedzielibyście swoje przeżycia? Może mógłbyś zmienić swoje plany? Na kogo zrzucilibyście odpowiedzialność?
--	---

W Krakowie zatrzymalibyście się w hotelu. Skąd wzięłabyś pieniądze? Może wyjechalibyśmy za miasto? Czy zgodziłabyś się wyjść za niego?	Czy on domyśliłby się wszystkiego? Na kogo wydawałbyś pieniądze? Z przyjemnością oglądnelibyśmy ten spektakl. Dlaczego miałabyś być źle zrozumiana? Może w „Cracovii» dostalibyśmy jeszcze coś do jedzenia?
---	---

Ćwiczenie 13. Proszę zamienić zdania według wzoru i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Z kim byśmy chodzili do kina?

Z kim chodzilibyśmy do kina.

Kogo byśmy zabrali na wycieczkę? U kogo byście mieszkali? Dla kogo byście poświęcili czas? Z kim byście chcieli rozmawiać? O czym byście napisali artykuł? Komu byś kupił kwiaty? Gdzie byś chciała pojechać na wakacje? Kiedy byś do nas przyszła? Ile byście za to zapłaciły?	Od kiedy byś mógł podjąć pracę? Skąd byś to wzięła? Co byście o tym powiedzieli? Jak byście na to zareagowały? Ty byś to mógł zrobić? Sam bym został na świecie. Tam byście odpoczęli. Coś bym zjadł. Którędy byśmy tam doszli? Chętnie bym tam poszedł. Czy byś zrobił to dla mnie?
---	--

Ćwiczenie 14. Proszę napisać podane w nawiasach czasowniki w odpowiedniej formie trybu warunkowego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Model: Jeślibyś/Jeżelibyś/ Gdybyś znał angielski, (ty – rozumieć), o czym mówią.

A. Jeślibyś/ Jeżelibyś/ Gdybyś znał angielski,

1. (oni – móc) ... cię zaprosić do Anglii.
2. (ty – zadzwonić) ... do Ambasady Amerykańskiej.
3. (ja – pożyczyć) ... ci tę książkę.
4. (on – rozmawiać) ... z tobą, a nie ze mną.
5. (my – przeczytać) ... ci ten artykuł.
6. babcia (być) ... z ciebie dumna.

B. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby twoja siostra nie była taka brzydka,

1. (ja – ożenić się) ... z nią
2. (ona – mieć) ... więcej kolegów.
3. (wy – robić) ... jej więcej zdjęć.
4. rodzice (zabierać) ... ją częściej do znajomych.
5. (my – spotykać się) ... z nią chętniej.
6. (ty – przychodzić) ... z nią do nas.

C. Jeślibym/ Jeżelibym/ Gdybym miała więcej czasu,

1. (my – grać) ... z sąsiadami w karty.
2. (wy – nauczyć) ... mnie grać w tenisa.
3. moje koleżanki (zazdrościć) mi z tego.
4. (ja – uczestniczyć) ... w waszych spotkaniach.
5. dyrektor (kazać) ... mi tłumaczyć ten referat.
6. (ty – cieszyć się) ... najbardziej.

D. Jeśliby/ Jeżeliby/ Gdyby było cieplej,

1. (my – zdjąć) ... kurtki.
2. (ja – wypić) ... zimną pepsi.
3. (wy – umyć) ... samochód.
4. (ona – wyprać) ... ręczniki.
5. (ty – wykąpać się) ... w rzece.
6. dzieci (bawić się) ... w ogrodzie.

Ćwiczenie 15. Proszę uzupełnić zdania używając jeśliby/ jeżeliby/ gdyby i przetłumacz zdania na język ukraiński.

Wzór: Nie pojechalibyśmy na tę wycieczkę, ... nie mieli samochodu.

Nie pojechalibyśmy na tę wycieczkę, jeślibyśmy/ jeżelibyśmy/
gdybyśmy nie mieli samochodu.

1. Nie zafundowalibyśmy ci tej podróży do Singapuru, ... nie byli bogaci.

2. Nie proponowałbym wam wspólnych wakacji, ... nie miał na to ochoty.

3. Nie dowiedzieliby się, jak czuje Ela, ... nie zadzwonili do Janka.

4. Nie kupiłabym tej sukienki, ... wiedziała, że tak źle się ją prasuje.

5. Nie poszłybyśmy do kina, ... wiedziały, że ten film jest taki nudny.

6. Nie zaprosiłby nas, ... nie miał do nas interesu.

7. Nie poznalibyście prawdy, ... nie przeczytali tego listu.

8. Nie liczyłaby się tak z pieniędzmi, ... miała ich dużo.

9. Nie byłybyście, ... nie jadły tyle słodyczy.

10. Nie śpiewałyby tak głośno, ... wiedziały, że oni śpią.

11. Nie przedstawiłbyś się jej, ... nie chciał jej poznać.

12. Nie wyzdrowiałbyś tak szybko, ... nie zażywał lekarstw.

13. Nie spróbowaliby żabich udek, ... wiedzieli, co jedzą.

14. Nie spóźnilibyście się na pociąg, ... wcześniej wyszli z domu.

15. Nie wiedziałyby, co się dzieje na świecie, ... nie czytała gazet.

ODMIANA CZASOWNIKA BYĆ

[http://nauka.jezypolski.com.ua/?page_id=1436]

[http://nauka.jezypolski.com.ua/?page_id=1397]

Czas teraźniejszy

Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
1.osoba ja jestem	1.osoba my jesteśmy
2.osoba ty jesteś	2.osoba wy jesteście
3.osoba on /ona /ono jest	3.osoba oni /one są

Czas przeszły. Liczba pojedyncza.

rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. osoba ja byłem	1. osoba ja byłam	1. osoba ja –
2. osoba ty byłeś	2. osoba ty byłaś	2. osoba ty –
3. osoba on był	3. osoba ona była	3. osoba ono było

Czas przeszły. Liczba mnoga

forma męskoosobowa	forma niemęskoosobowa
1. osoba my byliśmy	1. osoba my byłyśmy
2. osoba wy byliście	2. osoba wy byłyście
3. osoba oni byli	3. osoba one były

Czas przyszły

Liczba pojedyncza	Liczba mnoga forma męskoosobowa
1. osoba ja będę	1.osoba my będziemy
2. osoba ty będziesz	2.osoba wy będziecie
3. osoba on będzie	3.osoba oni będą

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. W miejsce kropek proszę wstawić odpowiednią formę czasownika „być» w czasie teraźniejszym, przeszłym i przyszłym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Jan ...w kinie.

Jan jest/ był/ będzie w kinie.

1. Co ... na stole?
2. Na stole ... książka.
3. Kto ... w domu?
4. My ... w domu.
5. Czy ty ... w Warszawie?
6. Tak, ja ... w Warszawie.
7. Kto ... w bibliotece?
8. Studenci ... w bibliotece.
9. Tutaj ... szafa.
10. Ilu studentów ... w grupie?
11. Kto ... w pokoju?
12. Anna i Maria ... w pokoju.
13. Kto ... w stołówce?
14. Janek i Basia ... w stołówce.
15. Czy wy ... w Gdańsku?
16. Tak, my ... w Gdańsku.
17. Czy Janek z Adamem ... w teatrze?
18. Tak, oni ... w teatrze.
19. Co ... na biurku?
20. Na biurku ... czasopismo.

Ćwiczenie 2. Zapytaj o podane zdania twierdzące według wzoru. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Jestem lekarzem. Kim jesteś? Tak, jestem lekarzem.

Czy jesteś lekarzem? Nie, nie jestem lekarzem.

1. Jesteśmy studentami.
2. Tak, on jest Anglikiem.

3. Nie, ona nie jest Polką.
4. Oni są Niemcami.
5. Tak, one są Amerykankami.
6. Nie, on nie jest uczniem.
7. Jestem profesorem.
8. Oni są studentami.
9. Jesteśmy inżynierami.
10. Tak, jestem Czechem.
11. Nie, nie jestem aktorem.
12. Tak, oni są robotnikami.
13. Jesteśmy Polakami.
14. Ona jest sekretarką.
15. One są nauczycielkami.
16. Tak, jesteśmy aktorami.
17. Nie, on nie jest księdzem.
18. Tak, oni są Rosjanami.
19. On jest górnikiem.
20. Ona jest matką.

Ćwiczenie 3. Proszę rozwinąć podane zdania według wzoru i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Jestem bogaty (człowiek).

Jestem bogatym człowiekiem.

Jesteśmy dobrzy (studenci).

Jesteśmy dobrymi studentami.

One są inteligentne (studentki)	Oni są wysocy (chłopcy)
Ona jest ładna (dziewczyna)	Ona jest niska (kobieta)
Oni są mili (sąsiedzi)	Jesteśmy szczęśliwi (rodzice)
Jestem szczęśliwy (dziecko)	Jest zazdrosny (mąż)
Jesteśmy spokojni (współmieszkańcy)	Jest wierna (żona)
One są uprzejme (ekspedientki)	Jesteśmy zdrowi (ludzie)
Oni są odważni (żołnierze)	Oni są sympatyczni (pacjenci)
Jestem biedny (student)	Ona jest delikatna (dziewczynka)

On jest przystojny (mężczyzna)	On jest niegrzeczny (chłopiec) esteśmy leniwi (uczniowie)
--------------------------------	--

Ćwiczenie 4. Podane zdania w liczbie pojedynczej proszę zamienić na zdania w liczbie mnogiej i przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Czy on jest chemikiem?

Czy oni są chemikami?

1. Jesteś smutny?	11. Ona jest smutna.
2. On jest zmęczony.	12. Ona jest blondynką.
3. On nie jest artystą.	13. On jest blondynem.
4. Czy ona jest ładna?	14. Jestem głodny.
5. On jest nieszczęśliwy.	15. Ona jest leniwa.
6. Jestem zadowolony.	16. On jest grzeczny.
7. Nie jestem dentystą.	17. Jestem lekarzem.
8. On jest przystojny.	18. Jesteś szczęśliwa?
9. Jesteś inteligentny?	19. Ona jest sympatyczna.
10. Jesteś odważny?	20. Czy on jest miły?

Ćwiczenie 5. Podane wyrazy proszę użyć w zdaniu według wzoru i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór A: pilny, student, w domu:

Janek jest pilny.

Janek jest studentem. Janek jest w domu.

Janek jest pilnym studentem.

1. miła, kelnerka, w restauracji: Maria
2. mądry, nauczyciel, w szkole: Andrzej
3. szczęśliwa, matka, z Warszawy: Zosia
4. zmęczony, robotnik, w pracy: Jan
5. znany, aktor, w teatrze: Piotr
6. wesoła, Amerykanka, z Kalifornii: Wanda

7. leniwa, ekspedientka, w sklepie: Basia
8. dobry, lekarz, w szpitalu: Henryk
9. cierpliwy, ojciec, z Wrocławia: Paweł
10. zdolny, naukowiec, z Gdańska: Krzysztof

Ćwiczenie 6. Proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na drugą osobę liczby pojedynczej i trzecią osobę liczby mnogiej czasu teraźniejszego (konjugacja -ę, -esz). Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Podaję herbatę.

Podajesz herbatę.

Podają herbatę.

a) Temat czasu teraźniejszego zakończony na spółgłoskę miękką lub funkcjonalnie miękką. Brak wymian w temacie.

Piję mleko.	Gwiżdżę przy goleniu.
Piszę list.	Kąpie dziecko.
Oddaję książkę.	Karzę surowo.
Klaszczę z radości.	Każę to zrobić.
Płaczę często.	Myję okna.

b) Temat czasu teraźniejszego zakończony na -wy- jest charakterystyczny dla czasowników mających przyrostek -owa- lub -ywa/-iwa w bezokoliczniku.

Marnuję czas.	Obserwuję mecz.
Pakuje walizki.	Przygotowuję kolację.
Rozwiązuje zadanie.	Maluję mieszkanie.
Pilnuję dziecka.	Potrzebuję pieniędzy.
Smaruję chleb.	Pracuję w domu.

Uwaga. Czasowniki pochodzenia obcego są tworzone dość regularnie według powyższego wzoru, tzn. w bezokoliczniku mają przyrostek -owa-, a w temacie czasu teraźniejszego -uj-:

np.: abdykować – abdykuję, postulować – postuluje, emigrować – emigruje, koronować – koronuje, reagować – reaguję, abstrahować – abstrahuje, itp.

c) Temat zakończony na spółgłoskę twardą. Zachodzi wymiana spółgłosek twardych na miękkie lub funkcjonalnie miękkie z/ ź, s/ ś, r/ rz, d/ dź, n/ ń, k/ cz, g/ ż i czasem także samogłosek -o- / -e- lub -e- /-o-.

1. Wiozę dziecko.	9. Mogę wrócić.
2. Noszę torbę.	10. Tłukę orzechy.
3. Biorę zeszyty.	11. Rwę się do pracy.
4. Jadę do domu.	12. Tnę papier.
5. Kładę kwiaty na stół.	13. Trę jabłka.
6. Pragnę spokoju.	14. Drę spodnie.
7. Piekę ciasto.	15. Dmę w trąbę.
8. Biegnę na zajęcia.	

Ćwiczenie 7. Proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na drugą osobę liczby pojedynczej i trzecią osobę liczby mnogiej czasu teraźniejszego (konjugacja -ę, -isz/ -ysz). Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Lubię teatr.

Lubisz teatr.

Temat czasu teraźniejszego zakończony na spółgłoskę miękką. Brak wymian.

1. Dzwonię do Warszawy.	6. Robię pierogi.
2. Śpię po południu.	7. Gonię kolegów.
3. Mówię pomału.	8. Gubię parasole.
4. Łowię ryby.	9. Martwię się egzaminem.
5. Cierpię na bezsenność.	10. Trafiam do celu.

b) Temat czasu teraźniejszego zakończony na spółgłoskę funkcjonalnie miękką -cz, -ź, -rz, -sz, -szcz, -źdź nie posiada wymian. Jeżeli na te same

spółgłoski zakończony jest temat bezokolicznika, np.: suszyć – suszę, ale nosić – noszę.

Słyszę hałas. Ważę bardzo dużo. Wróżę z ręki.	Tłumaczę książkę. Wrzeszczę ze złości. Krzyczę z bólu.
---	--

Skarżę się na reumatyzm. Wierzę w przeznaczenie.	Miażdżę owoce. Marzę o wiośnie.
---	------------------------------------

Temat czasu teraźniejszego zakończony na spółgłoskę funkcjonalnie miękką. Zachodzi wymiana spółgłosek funkcjonalnie miękkich na miękie: -cz/-ć, -c/-ć, -dz/-dź, -sz/-ś, -ż/-ź, -l/-ł, -szcz/-ść, -źdź/-źdź.

Proszę o głos. Płacę za bilet. Myślę o wakacjach. Widzę dobrze. Siedzę w domu. Wozę dziecko. Chodzę na dyskotekę. Gaszę światło.	Koszę trawę. Jeżdżę autobusem. Poszczę do tygodnia. Chrzczę dziecko. Golę się codziennie. Czyszczę buty. Złoszczę się na ciebie.
---	--

Ćwiczenie 8. Proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na drugą osobę liczby pojedynczej i trzecią osobę liczby mnogiej czasu teraźniejszego (konjugacja -m, -sz). Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Mieszkam na wsi.

Mieszkasz na wsi.

Mieszkają na wsi.

Mam dobrą książkę. Znam język polski. Czekam na pociąg. Umiem śpiewać.	Opowiadam bajkę. Biegam codziennie. Kocham dzieci. Pożyczam pieniądze.
---	---

Rozmawiam o teatrze. Rozumiem ten tekst. Czytam gazetę. Oglądam telewizję. Odpowiadam na pytania. Śpiewam często.	Uciekam przed burzą. Słucham radia. Gram w piłkę. Zamykam okno. Nastawiam budzik. Szukam kolegi.
--	---

Wyjątek.

1. Jem śniadanie. Jesz śniadanie. Jedzą śniadanie.
2. Wiem, dokąd idziesz. Wiesz, dokąd idziesz. Wiedzą, dokąd idziesz.
3. Dam swoje pieniądze. Dasz swoje pieniądze. Dadzą swoje pieniądze.

Ćwiczenie 9. W podanym tekście proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby mnogiej czasu teraźniejszego. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Wstaję o godzinie siódmej. Jem śniadanie o wpół do ósmej, a potem jadę na zajęcia, które zaczynam o ósmej piętnaście. Kończę o dwunastej. Potem spotykam się z kolegami i idziemy na kawę. Około godziny drugiej jem obiad i odpoczywam w pokoju. Czasem po południu też mam zajęcia i wtedy wracam do domu dopiero wieczorem. Po kolacji przygotowuję się do zajęć, a jeśli mam czas, to idę do kina lub do klubu. Kładę się spać zwykle po północy.

Ćwiczenie 10. W tekście z ćwiczenia 9 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Ćwiczenie 11. W podanych zdaniach proszę zamienić formę liczby mnogiej na odpowiednią formę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Rozumiemy to dobrze.
Rozumiem to dobrze.

Widzicie to? Uczymy się wieczorem. Oglądają telewizję. Mówimy o tobie. Znacie ją ze szkoły. Ucieszą się z moich odwiedzin. Stoją przed uniwersytetem. Mieszkacie na trzecim piętrze? Muszą już wyjechać. Chodźcie na lektorat języka rosyjskiego?	Będziemy w domu o szóstej. O czym mówią? Jemy zawsze w domu. Zostajemy w hotelu. Powiedzą ci o tym jutro. Widzicie ten obraz? Czytacie głośno? Nie chcecie iść z nami? Mogą zaczynać? Czy wróćcie jutro?
--	---

Ćwiczenie 12. W tekście ćwiczenia 9 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby pojedynczej rodzaju męskiego czasu przeszłego, mając na uwadze, że czynność wyrażona czasownikiem była wykonywana wielokrotnie lub trwała w przeszłości przez jakiś czas. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Ćwiczenie 13. W tekście ćwiczenia 9 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby mnogiej czasu przeszłego rodzaju męskoosobowego. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Ćwiczenie 14. W tekście ćwiczenia 9 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby mnogiej czasu przeszłego rodzaju niemęskoosobowego. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Ćwiczenie 15. W zdaniach z ćwiczeń 6 i 7 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby pojedynczej (rodzaj męski i żeński) i pierwszą osobę liczby mnogiej (rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy) czasu przeszłego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Podaję herbatę.

Podawałem/ podawałam herbatę.

Podaliśmy/ podawałyśmy herbatę.

Ćwiczenie 16. W zdaniach z ćwiczenia 8 proszę zamienić pierwszą osobę liczby pojedynczej czasu teraźniejszego na pierwszą osobę liczby pojedynczej (rodzaj męski i żeński) i pierwszą osobę liczby mnogiej (rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy) czasu przeszłego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Mieszkam na wsi.

Mieszkałem/ mieszkałam na wsi.

Mieszkaliśmy/ mieszkalyśmy na wsi.

Ćwiczenie 17. Proszę zamienić formę czasu teraźniejszego czasowników niedokonanych na odpowiednią formę czasu przeszłego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Studenci odpoczywają nad morzem.

Studenci odpoczywali nad morzem.

1. Rodzice dbają o wychowanie swoich dzieci.
2. Kelnerki obsługują wszystkich bardzo szybko.
3. Chłopcy grają w piłkę na boisku.
4. Dziewczyny ładnie tańczą.
5. Znajomi mieszkają w centrum miasta.
6. Turyści zwiedzają Polskę.
7. Uczniowie odrabiają lekcję.
8. Basia i Andrzej słuchają wykładu.
9. Nasi profesorowie prowadzą wykłady.

10. Nowakowie jadą w tym roku nad morze.
11. Nasze sąsiadki zapraszają do siebie.
12. Moi bracia czytają dużo książek.
13. Żołnierze maszerują w kierunku stadionu.
14. Przechodnie zwracają uwagę na samochody.
15. Znajomi urządzają swoje mieszkanie.
16. Nasze dzieci lubią czekoladę.
17. Nasi lektorzy poprawiają prace domowe.
18. Cudzoziemcy oglądają Rynek.
19. Francuzi kupują prezenty.
20. Nasi koledzy interesują się sportem.

Ćwiczenie 18. W zdaniach z ćwiczenia 17 formę czasu teraźniejszego proszę zamienić na formę czasu przeszłego czasowników dokonanych. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Studenci odpoczywają nad morzem.
Studenci odpoczęli nad morzem.

Ćwiczenie 19. Proszę zamienić formę czasu teraźniejszego na odpowiednią formę czasu przeszłego, a podmiot wyrażony rzeczownikiem zastąpić zaimkiem osobowym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Mama gotuje obiad.
Ona gotowała obiad.

Lektorzy uczą języka polskiego.	Sąsiadka nie ma telefonu.
Dzieci chodzą do przedszkola.	Kierowca często zabiera autostopowiczów.
Pacjenci czekają już dość długo.	Pokojówka sprząta pokój.
Koledzy pochodzą z Francji.	Listonosz przynosi listy.
Anna z Piotrem siedzą w kawiarni.	Znajomi mnie odwiedzają.
Ewa i Maria interesują się sztuką.	Pielęgniarka mierzy temperaturę choremu.

Amerykane mieszkają w hotelu. Piotr i Marek jedzą owoce. Rolnicy zbierają siano. Lekarze są na konsultacji. Paweł gra na fortepianie.	Dentysta robi zastrzyk pacjentowi. Andrzej Wajda kręci nowy film. Marek wie o tym ode mnie.
---	---

Ćwiczenie 20. W podanych zdaniach orzeczenie w czasie teraźniejszym proszę zamienić na orzeczenie w czasie przyszłym złożonym (rodzaj męski i męskoosobowy) bez zmiany osoby. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Mam dużo wolnego czasu. Będę miał/ mieć dużo wolnego czasu. Mamy dużo wolnego czasu. Będziemy mieli/ mieć dużo wolnego czasu.

Słucham radia. Gramy na fortepianie. Zbieramy owoce. Bawimy się dobrze. Sprzątacie mieszkanie? Dyskutujemy o filmie. Pamiętamy o filmie. Opalasz się? Jeszcze masz na to czas? Oglądam telewizję.	Piszę zadanie. Robisz zakupy? Uczymy się wymowy. Poznajemy nasz kraj. Kupujemy prezenty. Zarabiasz dużo? Chodzicie do teatru? Śpicie długo? Tańczę polkę. Cieszymy się razem z tobą.
--	---

Ćwiczenie 21. Zdania z ćwiczenia 20 proszę zamienić na zdania z orzeczeniem w czasie przyszłym złożonym (rodzaj żeński i niemęskoosobowy), bez zmiany osoby. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Mam dużo czasu. Będę miała/1 mieć dużo czasu. Mamy dużo czasu. Będziemy miały /mieli /mieć dużo czasu.

Ćwiczenie 22. Zdania bezpodmiotowe z orzeczeniem w czasie teraźniejszym proszę zamienić na odpowiednie

zдания z orzeczeniem w czasie przyszłym złożonym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Planuje się bardzo dokładnie.

Będzie się planowało bardzo dokładnie.

1. Grzmi cały dzień.	11. Żyje się bez problemów.
2. Leje całe lato.	12. Zużywa się dużo energii.
3. Na wakacjach gotuje się codziennie obiad.	13. W bibliotece gromadzi się stare czasopisma.
4. W nocy pada.	14. Mówi się dużo na ten temat.
5. Prowadzi się zajęcia wieczorami.	15. Na obozie je się dwa razy dziennie.
6. W górach od rana wieje.	16. Przodem wysiada się wygodniej.
7. O czwartej już świta.	17. Codziennie gra się w brydża.
8. Piecze się zawsze na niedzielę.	18. Pracuje się bez przerwy.
9. Sypie śniegiem.	19. W niedzielę ogląda się telewizję.
10. Opowiada się stare dzieje	20. Jeździ się tam na wakacje.

Ćwiczenie 23. W podanych zdaniach orzeczenie w czasie przyszłym złożonym proszę zamienić na odpowiednie orzeczenie w czasie teraźniejszym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Będę miała z niej pociechę.

Mam z niej pociechę.

1. Będę jeździć do pracy autobusem.	12. Będziemy mieszkać blisko ciebie.
2. Będziecie prowadzić auto obydwójce?	13. Będę mówić o tobie.
3. Będę pisała list.	14. Będziesz spotykać się z nim codziennie?
4. Będziemy dyskutować na ten temat.	15. Będziesz mnie kochała?
	16. Będą uważnie słuchały.

5. Będę grał w tenisa. 6. Co będziecie pić? 7. Będziesz się uczyć rano? 8. Będziemy oglądać film. 9. Będę prac. 10. Będę studiować na uniwersytecie. 11. Będziecie mieć z tym dużo pracy.	17. Będziecie czekały na tramwaj? 18. Będzie udzielać korepetycji. 19. Będzie znał jej życiorys. 20. Będzie zakładał nowe koła do samochodu.
---	---

Ćwiczenie 24. W podanych zdaniach orzeczenie w czasie przeszłym proszę zamienić na odpowiednie orzeczenie w czasie przyszłym złożonym. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Spotykałem się z nią wieczorami.

Będę się z nią spotykał (spotkać) wieczorami.

Uczyłem się języka polskiego. Czytałem cały wieczór. Przeglądały czasopisma. Mogliście do nas przyjść. Miałem katar. Nie rozumieliśmy ani słowa. Śpiewała ładne piosenki. Przysyłałem jej kwiaty. Przylatywały co roku na to samo miejsce. Prosił ją o rękę.	Płaciliśmy w kasie. Podlewam kwiatki. Martwiliśmy się o ciebie. Zawsze dbałem o zdrowie. Wstawałem wcześniej. Tęskniliśmy za tobą. Matka często przypominała o myciu rąk. Stawiał mija zawsze za wzór. Wyjaśniał tę sprawę dość długo. Zarabiał bardzo dużo.
---	---

Ćwiczenie 25. W podanych zdaniach bezpodmiotowych proszę zamienić formę czasu przeszłego na formę czasu przyszłego złożonego. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wzór: Pracowało się z zapalem.

Będzie się pracowało.

1. Grzmiało cały dzień.	12. Zużywało się na to dużo energii.
2. Lało całe lato.	13. W bibliotece gromadziło się stare czasopisma.
3. Na wakacjach gotowało się codziennie.	14. Mówiło się dużo na ten temat.
4. W nocy padało.	15. Na obozie jadło się dwa razy dziennie.
5. Prowadziło się zajęcia wieczorami.	16. Przodem wysiadało się wygodniej.
6. W górach od rana wiało.	17. Codziennie grało się w brydża.
7. O czwartej już świtało.	18. Pracowało się bez przerwy.
8. Piekło się zawsze na niedzielę.	19. W niedzielę oglądało się telewizję.
9. Sypało śniegiem.	20. Jeździło się tam na wakacje.
10. Opowiadało się stare dzieje.	
11. Żyło się bez problemów.	

Ćwiczenie 26. Proszę zastąpić drugą osobę liczby pojedynczej czasowników i formę zaimków osobowych oficjalnymi formami: pan, pani. Proszę przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Wzór: Co robiłeś? Co pan robił? Co pani robiła?

Byliście u ciebie. Byliśmy u pana. Byliśmy u pani.

Gdzie byłeś (-aś) wczoraj? Byliśmy wczoraj u ciebie i nikogo nie zastaliśmy. Mówiłeś (-aś) nam przecież, że będziesz w domu. Czy coś się stało? Czy musiałeś (-aś) nagle wyjechać? Ponieważ proponowałeś (-aś) wspólne pójście do kina, to kupiliśmy ci bilety. Czy możesz pójść jutro na szóstą? Zostawiliśmy bilety dla ciebie u Marka. Proponujemy, żebyś przyszedł (przyszła) po kinie do nas. Porozmawiamy i zaplanujemy coś na niedzielę. Czy chciałbyś (chciałabyś) pojechać do Zakopanego? Zastanów się! Pozdrawiamy cię serdecznie i do zobaczenia.

Ćwiczenie 27. Proszę zastąpić drugą osobę liczby pojedynczej czasowników i formę zaimków osobowych oficjalnymi

formami: państwo, panowie, panie. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Co robiliście? Co państwo robili? Co panowie robili?

Co robiłyście? Co panie robiły?

Byliśmy u was. Byliśmy u państwa.

Byliśmy u panów. Byliśmy u pań.

Gdzie byliście (byłyście) wczoraj? Byliśmy wczoraj u was i nikogo nie zastaliśmy. Mówiliście (mówiłyście) nam przecież, że będziecie w domu. Czy coś się stało? Czy musieliście (musiałyście) nagle wyjechać? Ponieważ proponowaliście (proponowałyście) wspólne pójście do kina, to kupiliśmy wam bilety. Czy możecie pójść jutro na szóstą? Zostawiliśmy bilety dla was u Marka. Proponujemy, żebyście przyszli (przyszły) po kinie do nas. Porozmawiamy i zaplanujemy coś na niedzielę. Czy chcielibyście (chciałybyście) pojechać do Zakopanego? Zastanówcie się. Pozdrawiamy was serdecznie i do zobaczenia.

Ćwiczenie 28. W podanych zdaniach proszę zamienić formę ty, wy w podanych zdaniach na formę pan, pani, panowie, panie, państwo. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Czy kupiłeś gazetę? Czy kupił pan gazetę?

Czy kupiłaś gazetę? Czy pani kupiła gazetę?

Czy kupiłyście gazetę? Czy panie kupiły gazetę?

Czy kupiliście gazetę? Czy państwo kupili gazetę?

Kiedy byliście w kinie?	O czym dyskutowaliście?
O której jadłeś obiad?	Brałeś lekcje muzyki?
Gdzie mieszkales w Polsce?	Kiedy przyjechałeś do domu?
Do której miałyście zajęcia?	Znałyście go?
Gdzie wyjechałaś w niedzielę?	Byłaś już w Gdańsku?
Ile zarobiłeś w tym roku?	Z kim byłaś na kawie?
Czym się interesowałaś?	Jechałyście autobusem?
Dla kogo kupiłeś kwiaty?	Widzieliście już ten film?

Ile zapłaciłeś za tę płytę? Komu daliście prezent?	Zrozumieliście cały tekst? Namalowałeś ten obraz?
---	--

Ćwiczenie 29. W podanych zdaniach proszę połączyć ruchome końcówki osobowe czasownika z odpowiednią częścią mowy. Proszę przetłumaczyć na język ukraiński.

Wzór: Co znowu wymyśliłeś?

Coś znowu wymyślił?

Co zrobiliście bez nas? U kogo byliście wczoraj? Dlaczego nie przyszedłeś do mnie? To ty napisałeś? Co postanowiliście kupić? Komu pożyczyłeś książkę? Kogo spotkaliście na dworcu? Dobrze, że powiedzieliście mi o tym. Dlaczego poszliście tamtą drogą? Po co zamówiliście ten obiad?	Czy to wy pisałyście? Czy późno wróciłaś do domu? Od kogo dostałyście kwiaty? Łatwo porozumieliście się z nimi? Przyjemnie spędziliśmy wakacje. Ile wydaliśmy pieniędzy? Co jedliście na śniadanie? Ilu miałaś studentów? Dla kogo kupiliście ten prezent? Od wczoraj nic nie jedliśmy.
--	--

Ćwiczenie 30. Podane zdania proszę zamienić według wzoru i przetłumacz na język ukraiński.

Wzór: Ileście mieli studentów polonijnych w tym roku?

Ilu mieliście studentów polonijnych w tym roku?

Gdzieś była wczoraj o jedenastej? Dlaczegoście się spóźnili? Coś przyniósł? Czyście o tym zapomnieli? Długość jeszcze	Od kogośmy dostali ten album? Ileście zrobili ćwiczeń? Dobrześ to wymyślił? Za coś dostał nagrodę? Dawnoście o tym wiedzieli? Kogoście zaprosili na kolację?
---	---

dyskutowali? Ileś dostał pieniędzy? Dlaczegośmy tak długo czekali? Jaka była pogoda, gdyście byli w Zakopanem? Kiedyśmy się ostatni raz widzieli? Dlaczegoś mu o tym powiedziała? Gdzieś zgubił pieniądze?	Z kimśmy byli umówieni na wieczór? Dobrześmy ich przyjęli? Było nam smutno, żeście o nas zapomnieli? Dlaczegoście interesowali malarstwem?
---	---

PRZYMIOTNIKI. PRZYSŁÓWKI.

Odmiana przymiotnika. Liczba pojedyncza przymiotników. Podział przymiotników. Przymiotniki jakościowe, relacyjne, dzierżawcze. Stopniowanie przymiotników i przysłówków.

Przymiotnik to część mowy określająca cechy istot żywych, rzeczy, zjawisk, pojęć i stanów. Na jakie pytania odpowiada przymiotnik? Kiedy i jak można go stopniować, a kiedy nie? Oto najważniejsze informacje o przymiotniku.

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik-co-za-czesc-mowy-pytania-stopniowanie-cwiczenia-aa-cH4B-CDk1-3tap.html>].

W tradycyjnym ujęciu, stosowanym także w nauce szkolnej, przyjmuje się, że przymiotnik to odmienna część mowy, która w mianowniku liczby pojedynczej odpowiada na pytania: jaki? jaka? jakie?, a także – czyj?, czyja?, czyje? oraz który?, która?, które?. Przymiotnik określa czy precyzuje wspomniane istoty żywe, rzeczy, zjawiska, pojęcia i stany. Nie zawsze jednak da się go w prosty sposób powiązać z którymkolwiek z przytoczonych pytań.

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik>].

Odmiana przymiotnika. Wszystkie przymiotniki rdzenie polskie lub mocno zakorzenione w naszym języku odmieniają się przez przypadki (podobnie jak rzeczowniki) oraz przez liczby i rodzaje (liczba pojedyncza – rodzaj męski, żeński, nijaki; liczba mnoga – rodzaj męskoosobowy, do którego zaliczają się przymiotniki występujące w l. poj. w rodzaju męskim, oraz rodzaj niemęskoosobowy, do którego zaliczają się pozostałe). Przymiotnik zapożyczony z innego języka nie musi się jednak odmieniać (np. mini, khaki, super).

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik-co-za-czesc-mowy-pytania-stopniowanie-cwiczenia-aa-cH4B-CDk1-3tap.html>].

Przymiotniki odmieniają się przez **przypadki, liczby i rodzaje**. Rodzaj, liczba i przypadek przymiotnika zgadzają się zawsze z rodzajem, liczbą i przypadkiem określanego przez niego rzeczownika (Wycieczka szkolna zaczyna się jutro). Zarówno przymiotnik szkolna, jak i rzeczownik wycieczka mają tu formę mianownika liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego.

[<https://www.edukator.pl/resources/page/przymiotnik>]

W porównaniu z liczbą pojedynczą polski przymiotnik w liczbie mnogiej ma pewną istotną różnicę. Otóż w liczbie mnogiej przymiotnik występuje tylko w dwóch (a nie w trzech) rodzajach. Forma męskoosobowa (M. wysocy, mali, B. wysokich, małych) łączy się tylko z rzeczownikami oznaczającymi osoby rodzaju męskiego, np. chłopiec, uczeń, instruktor, lotnik, łobuziak, bohater, poeta itp.

Odmiana polskich przymiotników przez przypadki nie następuje większych trudności. Oto kilka wzorów odmiany przymiotnika, nie uwzględniono w nich formy wołacza, ponieważ jest on zawsze równy **mianownikowi**:

Liczba pojedyncza przymiotników

Rodzaj męski

M. wysok - i , mał-y (dom)

D. wysoki-ego, mał-ego (domu)

C. wysoki-emu, mał-emu (domowi)

B. wysok-i, mał-y (dom) wysoki-e, mał-e(drzewo)

ale: wysoki-ego, mał-ego (chłopca)

N. z wysok-im, mał-ym (domem)

Ms. o wysok-im, mały-ym (domu) o wysok-im, mał-ym (drzewie)

Rodzaj nijaki

M. wysoki-e , mał-e (drzewo)

D. wysoki-ego, mał-ego (drzewa)

- C. wysoki-emu, mał-emu (drzewu)
 B. wysoki-e, mał-e(drzewo)
 ale: wysoki-ego, mał-ego (chłopca)
 N. z wysok-im, mał-ym (drzewem)
 Ms. o wysok-im, mał-ym (drzewie)

Liczba pojedyncza przymiotników

Rodzaj żeński

- M. wysok-a, mał-a (fala)
 D. wysoki-ej, mał-ej (fali)
 C. wysoki-ej, mał-ej (fali)
 B. wysok-ą, mał-ą (falę)
 N. z wysok-ą, mał-ą (falą)
 Ms. o wysoki-ej, mał-ej (fali)

Forma niemęskoosobowa (M. B. wysokie, małe) wchodzi w związki z wszystkimi innymi rzeczownikami, tj. męskimi oznaczającymi zwierzęta i rzeczy oraz wszystkimi żeńskimi i nijakimi, np. chomik, zeszyt, piosenkarka, książka, zadanie. Oprócz mianownika i biernika w liczbie mnogiej rozróżnienie form rodzajowych nie występuje.

Odmiana przymiotnika w liczbie mnogiej

Forma męskoosobowa

M.	młodzi	zdrowi	duzi	wysocy	drodzy	tani
D.	młodych	zdrowych	dużych	wysokich	drogich	tanich
C.	młodym	zdrowym	dużym	wysokim	drogim	tanim
B.= D.	młodych	zdrowych	dużych	wysokich	drogich	tanich
N.	młodymi	zdrowymi	dużymi	wysokimi	drogimi	taniami
Ms.	młodych	zdrowych	dużych	wysokich	drogich	tanich

Forma niemęskoosobową

- M. młode zdrowe duże wysokie drogie tanie

- D. młodych zdrowych dużych wysokich drogich tanich
- C. młodym zdrowym dużym wysokim drogim tanim
- B.=M. młode zdrowe duże wysokie drogie tanie
- N. młodymi zdrowymi dużymi wysokimi drogimi tanimi
- Ms. młodych zdrowych dużych wysokich drogich tanich

W Mianowniku liczby mnogiej przymiotniki rodzaju męskoosobowego mają niektóre osobliwości:

a) Dobry-dobrzy, stary-starzy, młody-młodzi, zły-źli, bogaty-bogaci, mądry-mądrzy, duży-duzi, śmiały-śmiali, grzeczny-grzeczni, zmęczony-zmęczeni, świeży-świezi, czerstwy-czerstwi, mały-mali, leniwy-leniwi, zdrowy-zdrowi, pogodny-pogodni, spokojny-spokojni, czerwony-czerwoni, zielony-zieleni, biały-biali, domowy-domowi, państwowy-państwowi, ciekawy-ciekawi, pierwszy-pierwsi, opalony-opaleni, zmęczony-zmęczeni, pobity-pobici, zapłakany-zapłakani;

b) letni-letni, gładki-gładcy, ziemski-ziemscy, drugi-drudzy, trzeci-trzeci, głupi-głupi, bohaterski-bohaterscy, ubogi-ubodzy, pański-pańscy, daleki-dalecy, zachodni-zachodni, wschodni-wschodni, dziki-dzicy, ośmioletni-ośmioletni, gładki-gładcy, wielki-wielcy, lisi-lisi, psi-psi, królewski-królewscy, lwowski-lwowsy, krakowski-krakowsy, niemiecki-niemieccy, angielski-angielscy, francuski-francuscy, włoski-włoscy, arabski-arabsy.

Uwaga. Rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy dotyczy wyrazów łączących się z rzeczownikami w liczbie mnogiej, ale NIGDY samych rzeczowników. Postawienie rzeczownika w liczbie mnogiej nie zmienia jego rodzaju. Czasem trudności z ustaleniem formy mianownika liczby mnogiej przymiotników, których temat kończy się na c, dz, cz, ż polegają na tym, że mają one końcówkę -y: obcy (ludzie), cudzy (żołnierze), twórczy (artyści), świeży (zawodnicy).

<https://www.edukator.pl/resources/page/przymiotnik/4393>

Podział przymiotników. Współczesna gramatyka języka polskiego wyodrębnia przymiotniki w oparciu o ich funkcję

w zdaniu. Istotną pomocą w rozpoznawaniu ich może się stać tradycyjna typologia, dzieląca przymiotniki na trzy grupy. Nie trzeba znać ich na pamięć, ale warto je przeanalizować, aby lepiej zrozumieć zadania, jakie spełnia przymiotnik.

Przymiotniki jakościowe. Przymiotniki jakościowe są przymiotnikami, które nazywają jakość przedmiotu, czyli jakość, która może być w stopniu większym albo mniejszym: silny – silniejszy - bardziej silny; smaczny - bardziej smaczny - najbardziej smaczny. Przymiotniki jakościowe mogą nazywać różne właściwości przedmiotu i wskazują na takie ich cechy, jak np.:

- forma, kształt: kwadratowy, okrągły długi, krótki, podłużny
- rozmiar: ogromny, duży, mikroskopijny (ale też nieodmienny mini, maxi)

- smak: słodki, słony

- kolor: biały, zielony, czerwony, czarny (także nieodmienny khaki, ecru)

- temperaturę: gorący, zimny, ciepły, chłodny, lodowaty (także nieodmiennie frappé – o kawie mrożonej)

- smak: słodki, kwaśny, słony, gorący, zimny

- czas: długi, szybki

- właściwości: lekko, kruchy, mocny

- ciężkość: ciężki, lekki

- zapach: aromatyczny, pachnący, mdły

- dźwięk: głośny, cichy

- według cech charakteru oraz przymiot duchowych człowieka: dobry, wesoły, odważny

- według cech fizycznych ludzi i zwierząt: silny, słaby, gruby, ślepy

- i niektóre inne [<https://russky.info/pl/grammar/adjectives>]

Co ważne, cechy te mogą występować w mniejszym lub większym natężeniu (nasileniu, intensywności). W konsekwencji określające je przymiotniki jakościowe na ogół podlegają stopniowaniu (np. miły, miłszy, najmiłszy).

<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik-co-za-czesc-mowy-pytania-stopniowanie-cwiczenia-aa-cH4B-CDk1-3tap.html>].

Przymiotniki relacyjne. Wskazują na cechę czy właściwość wyróżniającą dany obiekt lub zjawisko spośród innych, a związaną z jego relacją do innego przedmiotu: - wyrób fabryczny – bo pochodzący z fabryki;

- tort czekoladowy – bo wykonany z wykorzystaniem czekolady;
- płaszcz jesienny – bo przeznaczony na czas jesieni).

Przymiotniki te mogą się odnosić np. do materiału, z którego wykonano dany przedmiot:

- marmurowa rzeźba, drewniana ławka;
- charakteru substancji czy przedmiotu (farba olejna, program komputerowy);
- rodzaju czynności (płatność bezgotówkowa, zakupy internetowe);
- czasu (olimpiada zimowa);
- miejsca (bulwar nadwiślański).

Ponieważ cechy wyrażane za pomocą przymiotników relacyjnych z natury rzeczy nie mają mniejszego czy większego natężenia (można jedynie stwierdzić, że obiekt, osoba itp. daną cechę czy właściwość ma – albo jej nie ma), to i przymiotników tych nie da się stopniować.

Przymiotniki dzierżawcze. Wskazują, do kogo należy dana rzecz, od kogo ta rzecz pochodzi albo z kim się wiąże, np.:

- Ewangelia Łukaszowa (tzn. napisana przez św. Łukasza);
- hiobowa wiadomość (biblijny frazeologizm określający złe wieści);
- ojcowska przestroga (także gdy chodzi o charakter przestrogi, a nie o osobę udzielającą jej);
- babcine pierogi (również gdy tak pyszne jak u babci, choć nie przez nią lepione);
- kocie oczy (także jako określenie pięknego kształtu oczu człowieka);
- mysia nora (również w wyrażeniu schować się do mysiej nory, czyli ukryć się przed światem);
- koński ogon (także jako rodzaj fryzury);

- rybia łuska (również jako określenie np. układu dachówek lub modnego motywu dekoracyjnego).

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik>]

Stopniowanie przymiotników i przysłówków. Stopniowanie jest sposobem wyrażania różnych stopni natężenia cechy. Stopniowaniu podlegają przymiotniki i przysłówki. Z punktu widzenia gramatyki stopniowanie jest zjawiskiem słowotwórczym. W języku polskim za pomocą przymiotników określane są cechy osób i rzeczy. Natężenie tych cech może być zróżnicowane, co gramatycznie wyraża się poprzez stopniowanie, któremu podlegają wyłącznie przymiotniki jakościowe. Wyróżnia się trzy stopnie intensywności cechy: stopień równy, stopień wyższy, stopień najwyższy.

Stopniowanie przymiotników. Jak już wiemy, wbrew popularnej opinii nie każdy przymiotnik można stopniować, zasadniczą część jednak tak. Najczęściej przymiotniki stopniuje się poprzez odpowiednie przedrostki i przyrostki, czyli części poprzedzające rdzeń wyrazu, np. ładny, ładniejszy, najładniejszy. Niekiedy w związku z procesem stopniowania zmienia się temat wyrazu, np. duży, większy, największy; zły, gorszy, najgorszy.

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przymiotnik-co-za-czesc-mowy-pytania-stopniowanie-cwiczenia-aa-cH4B-CDk1-3tap.html>]

Opisowe stopniowanie przymiotników. Istnieje ponadto tzw. opisowy sposób stopniowania przymiotników, wykorzystywany m.in. wówczas, gdy chcemy stopniować przymiotniki w dosłownym znaczeniu niestopniowalne, jednak użyte w zdaniu w sposób metaforyczny. Wtedy do stopniowania przymiotników wykorzystujemy przysłówki bardziej i najbardziej, np.: drewniany w rozumieniu drętwy (np. aktor) – drewniany, bardziej drewniany, najbardziej drewniany (najgorszy z całej obsady filmu).

Opisowe stopniowanie przymiotników przydaje się także do wyrażania różnic trudnych do uchwycenia, np. ktoś jest muzykalny, ktoś jest jeszcze bardziej muzykalny, ale najbardziej muzykalny wydaje się jeszcze kto inny. Opisowe stopniowanie przymiotników stosowane jest też w przypadku stopniowania ujemnego, tzn. takiego, gdy dana cecha jest nie wzmacniana, a osłabiana. Przykłady: ciekawy, mniej ciekawy, najmniej ciekawy.

Zapamiętaj. W wielu przypadkach poprawne jest stopniowanie przymiotników zarówno za pomocą przedrostka (tzw. proste), jak i stopniowanie opisowe, np. miły, miłszy, najmilszy/miły, bardziej miły, najbardziej miły.

Wybór jednej lub drugiej metody zależy wówczas od kontekstu – na ogół powiemy „najmilszy”, ale „najbardziej miły” okaże się nieodzowny w zdaniu „Najbardziej z nich dwóch miły był jej Piotr”. Niepoprawne jest natomiast łączenie dwóch sposobów stopniowania (konstrukcje typu „bardziej miłszy”).

Cechy określane przymiotnikiem mogą być intensywne lub osłabione. Tę właściwość przymiotnika nazywamy stopniowaniem. W języku polskim rozróżniamy trzy stopnie ze względu na intensywność i wielkość opisywanej cechy:

- stopień równy - oznaczający normalne nasilenie cechy;
- stopień wyższy - oznacza większe nasilenie danej cechy, służy do budowania porównań;
- stopień najwyższy - oznaczający najwyższe nasilenie danej cechy w ogóle lub w danym zbiorze.

Przymiotniki stopniujemy w języku polskim na trzy sposoby: regularnie, nieregularnie, opisowo.

Regularnie – formy stopnia wyższego tworzymy, dodając do tematu przymiotnika w stopniu równym przyrostek *-szy* lub *-ejszy*: szybszy, ładniejszy, formy stopnia najwyższego tworzymy, dodając do stopnia wyższego przymiotnika przedrostek *naj-*: najszybszy, najładniejszy.

Nieregularnie – formy stopnia wyższego i najwyższego tworzymy za pomocą takich samych formatów jak w stopniowaniu regularnym, ale w przymiotnikach tych zmieniamy zupełnie temat. Stopniowaniu nieregularnemu podlegają wszystkie przymiotniki, które w stopniu wyższym i najwyższym zmieniają temat fleksyjny. Na szczęście w naszym ojczystym języku nie ma ich tak dużo. Wśród nich znajdują się cztery przymiotniki: dobry, zły, duży, mały:

dobry – lepszy – najlepszy
zły – gorszy – najgorszy
mały – mniejszy – najmniejszy
duży – większy – największy

Opisowo – formy stopnia wyższego tworzymy, dodając do form stopnia równego przymiotników przysłówki: bardziej/ mniej: bardziej znany, bardziej elegancki, a formy stopnia najwyższego, dodając przysłówki najbardziej/ najmniej: najbardziej znany, najbardziej elegancki.

[https://kursyonline.oeiizk.waw.pl/exelearning/01/stopniowanie_przymiotnika_i_przyswka_rodzaje_stopniowania.html].

Opisowy rodzaj stopniowania przymiotników (bardziej lub najbardziej; mniej lub najmniej) używamy najczęściej podczas dokonywania oceny sytuacji, zjawiska, rzeczy itd. Przykłady takiego stopniowania przymiotników:

ładny – mniej ładny – najmniej ładny
kolorowy – mniej kolorowy – najmniej kolorowy
pospolity – mniej pospolity – najmniej pospolity
[<https://polszczyzna.pl/stopniowanie-przymiotnikow-zasady>]

Stopniowanie opisowe najczęściej używane jest w przypadku: imiesłów przymiotnikowych (np. interesujący, wykształcony, zakochany) oraz przymiotników i przysłówków powstałych od rzeczowników (np. jedwabisty, stalowy, sentymentalny, stalowo, itd). Przykłady:

odpowiedzialny - bardziej odpowiedzialny - najbardziej odpowiedzialny

znany - bardziej znany - najbardziej znany

oczywisty - mniej oczywisty - najmniej oczywisty

potrzebny - mniej potrzebny - najmniej potrzebny

[<http://prostyjezykpolski.blogspot.com/2016/12/stopniowanie-przymiotnikow.html>]

https://e-polish.eu/forum-metodyczne-dla-nauczycieli-jezyka-polskiego-jako-obcego/stopniowanie_przymiotnikow_a_przyslowkow

Stopniowanie przysłówków. Przysłówek odpowiada na pytania: jak? gdzie? kiedy? To nieodmienna część mowy – nie podlega odmianie przez przypadki, liczby, czasy ani osoby. Część z nich natomiast można stopniować. Przysłówki utworzone od przymiotników (odprzymiotnikowe) zazwyczaj się stopniają dokładnie tak jak przymiotniki, od których pochodzą. Jednak należy pamiętać, że są wyjątki od reguły. Wynika to ze znaczenia poszczególnych słów. Dlatego np. odprzymiotnikowy przysłówek „boso” nie stopniuje się (podobnie jak przymiotnik bosi; wynika to z logiki – nie da się chodzić boso w mniejszym lub większym stopniu, jedynie albo boso, albo nie).

Nie stopniają się także przysłówki typu: zawsze, wczoraj. Wyróżnia się trzy stopnie intensywności cechy: równy, wyższy i najwyższy. Stopniowanie wygląda następująco: chłodno (stopień równy), chłodniej (stopień wyższy) i najchłodniej (stopień najwyższy). Tak samo, jak u przymiotników rozróżniamy trzy rodzaje stopniowania: regularne, nieregularne, opisowe.

regularne:

ładnie – ładniej - najładniej

nieregularne:

dobrze – lepiej - najlepiej

źle – gorzej - najgorzej
mało – mniej – najmniej
dużo – więcej – najwięcej

opisowe:

słono - bardziej słono/mniej słono - najbardziej/najmniej słono.
[<http://pisupisu.pl/3/slowne-zabawy/stopniowanie-przymiotnikow-stopien-wyzszy>].

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę wskazać użyte w tekście przymiotniki, określić liczbę i rodzaj przymiotników.

Mała Ala ma pięknego czarnego kota Onyksa. Onyks jest duży, a właściwie wysoki i długi, ale chudy. To dlatego, że kiedy tylko nie pada, Onyks biega po ogrodzie, wspina się na najwyższe drzewa i goni z zaprzyjaźnionymi psami. Kot Ali ma też wielkie okrągłe żółte oczy, jeszcze większe szpiczaste uszyska, a co najważniejsze – złote serce. Onyks to najbardziej pogodny, towarzyski, cierpliwy i łagodny kot, jakiego znam!

Ćwiczenie 2. Proszę podać trzy przykłady przymiotnika nieodmiennego (np. mini, maxi; super, top, mega; khaki, ecru; frappé, macchiato – i inne zapożyczone, które weszły do powszechnego użycia w języku polskim).

Ćwiczenie 3. Proszę wykorzystać on-line słownik PWN (<https://sjp.pwn.pl>) i zapisać antonimy (przymiotniki o przeciwstawnym znaczeniu) dla słów: niemądry, stary, ciemny, niski, zły, tchórzliwy, słodki, mały, dojrzały, duży, ciekawa, sławny, wybitny, wysoki, cierpliwy, towarzyski, bogaty, wielki, późny).

Ćwiczenie 4. Proszę określić liczbę i rodzaj przymiotników i zapisać z nimi zdania w liczbie mnogiej.

Dojrzała gruszka Małe dzieci Najlepsi przyjaciele Sławne piosenkarki Biały sweter Starsze panie Okrągłe oczy Ukraińskie góry Duży pokój Drodzy sąsiedzi	Bogaci ludzie Ciekawa komedia Morskie ptaki Pracowita mama Wielkie koty Prawdziwy skarb Piękny aromat Białe obrusy Zabawna komedia Babcine pierogi
--	---

Ćwiczenie 5. Proszę wyznaczyć przymiotniki i przysłówki, ułożyć zdania w liczbie pojedynczej i mnogiej. Przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Wybraliśmy się do kina na zabawną komedię.
2. Pomagałem mojej pracowitej mamie.
3. Lubię się bawić z wielkim kotem Ali.
4. Zjadłbym słodkiego ciastka.
5. Bęben dlatego tak głośny, bo próżny.
6. Co jawnie darujesz, potajemnie ci zwrócą.
7. Roztropniej dać wełnę niż dać całego barana.
8. Najpiękniejszą mową jest czyn.
9. Żona dobra, nieszeptna, która mało mówi i niedużo je, jest prawdziwym skarbem.
10. Od tysiąca łekliwych wojowników lepsi dwaj, ale odważni.
11. Wieczór bywa mądrzejszy niż poranek.
12. Im piękniejszy kłós ryżu, tym niżej się schyla; pusty, im dłużej stoi, tym wyższy.
13. Ta zupa pomidorowa ma piękny aromat i jest wyjątkowo smaczna.
14. Na białym obrusie pozostała brzydka, nieduża plama po czerwonym barszczu.
15. Mała Gabrysia zbiera pachnące polne kwiaty.
16. Mój pies głośno szczeka i biega na podwórku.
17. Mama Kasi ładnie wygląda.

18. Wesołe dziecko bawi się w piaskownicy.
19. Kochany Bartuś pilnuje małą kuzynkę.
20. Dobrze wypieczony kurczak wszystkim smakuje.

Ćwiczenie 6. a) Proszę otworzyć nawias w podanych przysłowiach i powiedzeniach, używając odpowiedniej formy przymiotnika lub przysłówka; b) zapisz pytania, na które odpowiadają przymiotniki i przysłówki; wyznacz które z przysłówków określają czas, które miejsce, a które sposób. Przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Nie ma tego (zły) złego, co by na dobre nie wyszło.
 2. (Dobry) lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.
 3. Mądry (mądry) Polak po szkodzie.
 4. Nie czyni drugiemu tego, co tobie niemiły (niemiły).
 5. (Zły) to ptak, co swe gniazdo kala.
 6. (Mądry) Mądrej głowie dość dwie słowie.
 7. (Dobry) Dobrymi chęciami jest piekło wybrukowane.
 8. Kto (późno) przychodzi, ten sam sobie szkodzi.
 9. (Dobrze) Lepiej z mądrym zgubić, niż z głupim znaleźć.
 10. (Niedaleko) pada jabłko od jabłoni.
 11. Nigdy nie jest tak (źle), żeby nie mogło być (gorzej).
 12. Im dalej, tym gorzej.
 13. Lepiej późno niż wcale.
 14. To było dawno i nieprawda.
 15. Zaraz, zaraz, ale nie wszystko naraz.
 16. Łatwiej komuś radzić niż dopomóc.
 17. Lepiej zrozumieć mało, niż zrozumieć źle.
 18. Ani bądź zbyt gościnnie, ani zbyt oszczędnie.
 19. Atak jest najlepszą obroną.
 20. Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.
- [https://artistikon.fandom.com/pl/wiki/Przysłowia_polskie]

Ćwiczenie 7. Proszę odpowiedzieć które z przysłówków zostały utworzone od przymiotników. Jakiego przymiotnika? Proszę zapisać przymiotniki i przysłówki w stopniu równym, stopniu wyższym i w stopniu najwyższym.

bardzo, biało, dosyć, dumnie, fascynująco, jutro, ledwie, mocno, najgorzej, zaraz, jutro, wszędzie, dobrze, często, wcześniej, mocno, zielonkawo, grzecznie.

Ćwiczenie 8. Proszę zaproponować po trzy przysłowki, którymi można wypełnić luki w zdaniach. Przetłumaczyć tekst na język ukraiński.

Kibice (...) dopingowali sportowców (np. głośno, chętnie, ochoczo, żywo, mocno, skutecznie). Słońce (...) przedziera się przez chmury (np. szybko, wolno, chętnie, niechętnie, powoli, wcześniej, rano). Tęsknię do wakacji, mam ochotę wyjechać (...) (np. szybko, zaraz, daleko, dokądkolwiek, gdziekolwiek). Janek wstał dziś (...) (np. wcześniej), a z łóżka wyskoczył (...) (np. chętnie, bardzo lekko), bo wiedział, że niedziela spędzona z dziadkami minie mu (...) (np. przyjemnie) jak nigdy!

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/przyslowek-co-za-czesc-mowy-pytania-stopniowanie-cwiczenia>]

Ćwiczenie 9. Proszę wykonać test on-line. Testy certyfikatowe z języka polskiego B1: stopniowanie przymiotnika i przysłowka. Testy ProPolski

[<https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1-stopniowanie-przymiotnika-i-przyslowka>]

Ćwiczenie 10. Proszę obejrzeć video. Język Polski. Stopniowanie przymiotników

[<https://www.youtube.com/watch?v=jnrWn8OpsGI>].

Ćwiczenie 11. Proszę wykorzystać on-line słownik PWN i wpisać antonimy do podanych przymiotników [<https://sjp.pwn.pl>].

Wzór: niski - wysoki

1. zdrowy	7. nieelegancki
2. szczupły	8. ciekawy
3. brzydki	9. stary

4. niska	10. ładny
5. leniwa	11. smutna
6. biedna	12. mądra

Ćwiczenie 12. Proszę przeczytać tekst i podkreślić wszystkie przymiotniki, które ich opisują. Przetłumaczyć tekst na język ukraiński zwracając uwagę na przymiotniki.

Szymon i Bartek są bliźniakami, ale bardzo się od siebie różnią. Szymon jest niższy i szczuplejszy od Bartka, ma krótkie blond włosy i niebieskie oczy. Bartek jest najwyższy i najgrubszy w całej klasie, ma zielone oczy i włosy ciemniejsze niż jego brat. Szymon zawsze modnie się ubiera, jest bardziej elegancki od Bartka i najprzystojniejszy w całej klasie. Dziewczyny za nim szaleją! Bartek nie lubi się stroić, zazwyczaj nosi jeansy i szary sweter. Za to bardzo lubi się uczyć i jest najmądrzejszy w całej szkole. Mówi, że kiedy dorośnie, zostanie kosmonautą albo profesorem na uniwersytecie. Szymon jest najbardziej wysportowany w całej klasie i w przyszłości chce być piłkarzem. Mówi, że będzie bardziej znany niż Robert Lewandowski i bogatszy niż Bill Gates.

Ćwiczenie 13. Proszę powiedzieć które z tych przysłówków i przymiotników można stopniować?

Dawno, dziś, bosy, sekretnie, sportowo, powoli, chętnie, daleko, szybko, zaraz, niechętnie, powoli, wcześniej, rano, szybko, wolno, głośno, ochoczo, żywo, mocno, skutecznie, lekko, przyjemnie, nigdy, bardzo, biało, dosyć, dumnie, fascynująco, jutro, ledwie, mocno, wybitny, sportowy, muzyczny, drewniany, szeroki, wysoki, niski, słodki, zabawny, tradycyjny, interesujący, towarzyski, złośliwy, zniszczony, soczysty, dobry, gruby, hojny, słodki, gorzki.

Ćwiczenie 14. a) Proszę utworzyć przysłówki od podanych przymiotników i przestopniuj je. [

<http://wlpaczpolske.pl/index.php?etap=10&i=1328>

Wzór: lekki-lekko

1. prawdziwy –	11. dobry –
2. interesujący –	12. ładny –
3. ciekawy –	13. niepewny –
4. miły –	14. trudny –
5. zły –	15. deszczowy –
6. gruby –	16. gorzki –
7. mocny –	17. słono
8. tradycyjny –	18. równy
9. zabawny –	19. głośny
10. złośliwy –	20. skuteczny

b) Proszę zestopniować podane przysłowki.

ciekawie	dużo
ładnie	dobrze
długo	źle
interesująco	szybko
mało	głośno

Ćwiczenie 15. Proszę przeczytać polskie przymiotniki, utworzyć przysłowki, napisać ich ukraińskie odpowiedniki i przetłumaczyć na język ukraiński.

[<http://wlpzpolkske.pl/index.php?etap=10&i=1328>]

wolny - wolniejszy - najwolniejszy
głośny - głośniejszy - najgłośniejszy
zdrowy - zdrowszy - najzdrowszy
łatwy - łatwiejszy - najłatwiejszy
ciepły - cieplejszy - najcieplejszy
drogi - droższy - najdroższy
tani - tańszy - najtańszy
piękny - piękniejszy - najpiękniejszy
brzydki - brzydszy - najbrzydszy
wysoki - wyższy - najwyższy
niski - niższy - najniższy

krótki - krótszy - najkrótszy
długi - dłuższy - najdłuższy
szybki - szybszy - najszybszy
wolny - wolniejszy - najwolniejszy
głośny - głośniejszy - najgłośniejszy
zdrowy - zdrowszy - najzdrowszy
głośny - głośniejszy - najgłośniejszy
chętny - chętniejszy - najchętniejszy
ochoczy - ochotniejszy - najochotniejszy
[<http://prostyjezykpolski.blogspot.com/2016/12/stopniowanie-przymiotnikow.html>]

Ćwiczenie 16. Proszę ustalić które z tych przysłówków można stopniować i ułożyć zdania z przysłówkami w stopniu równym, wyższym i najwyższym.

dawno, dziś, bosy, serdecznie, sportowo, powoli, mądrze.

Ćwiczenie 17. Proszę uzupełnić zdania odpowiednimi stopniami podanych przysłówków i przymiotników.

1. Dziś zjadłem (dużo) słodczy, ale mój brat wczoraj zjadł ich jeszcze (dużo).

2. Byłem spóźniony, więc szedłem (szybko) niż zwykle. Nie mogłem biec z powodu bólu nogi, dlatego musiałem iść (szybko) jak tylko potrafię.

3. Mój pies (głośno) szczeka, ale olbrzymi owczarek sąsiada szczeka (głośno) ze wszystkich na całej ulicy.

4. Ten chłopiec jest (wysoki) wyższy, a tamten (niski) niższy.

5. Ta torba jest (tania), a tamta (droga).

6. Ten film jest (nowy), a tamten (stary).

7. Ta encyklopedia jest (gruba), a tamta (cienka).

8. Ten dom jest (mały), a ten (duży).

9. Ten pasek jest (długi), a ten (krótki).

10. Marek jest (silny) silniejszy niż Adam.

11. Czekolada jest (dobra) niż landrynki.

12. Żelazo jest (twarde) niż miedź.

13. Ania jest (zdolna) niż Ewa.
14. Mozart jest (znany) niż Salieri.
15. Podróż pociągiem jest (bezpieczna) niż autostopem.
16. Sok pomarańczowy jest (zdrowy) od coli.
17. Rock jest (popularny) niż jazz.
18. Agata jest (wesoła) od Janka.
19. Noce sierpniowe są (chłodne) niż lipcowe.
20. Lato jest (ciepłe) niż wiosna.

Ćwiczenie 18. Proszę do podanych przysłówków w różnych stopniach dopisać przysłówki o znaczeniu przeciwnym.

Wzór: staro – młodo

mało –	więcej –
gorzej –	najtaniej –
najmocniej –	cicho –
najlepiej –	twardziel –
prosto –	najdrożej –
niżej –	wesoło –
wysoko –	ładnie –
lepiej –	zimno –
późno –	cieplej –
rano –	głośno –

Ćwiczenie 19. Proszę ułożyć 10 zdań z wybranymi przez siebie ze słownika PWN przysłówkami w stopniu równym, wyższym i najwyższym (<https://sjp.pwn.pl>).

Ćwiczenie 20. Proszę obejrzeć video „Język polski – Przymiotnik. Odmienne części mowy: Przymiotnik” [<https://www.youtube.com/watch?v=85XZpB497oU>], „Gramatyka: Stopniowanie przymiotników i przysłówków” [<https://www.youtube.com/watch?v=ip38rJUMYGk>]

Ćwiczenie 21. Proszę wykorzystać online słownik języka polskiego PWN i do podanych przymiotników i przysłówków

w stopniu wyższym i najwyższym dopisz wyrazy o znaczeniu przeciwstawnym (<https://sjp.pwn.pl>).

Przymiotniki:

młody - młodszy - najmłodszy
stary - starszy - najstarszy
ładny - ładniejszy - najładniejszy
brzydki - brzydszy - najbrzydszy
wielki - większy - największy
mały - mniejszy, najmniejszy
szcuple - szcuplejszy - najszcuplejszy
gruby - grubszy - najgrubszy
chłodny - chłodniejszy - najchłodniejszy
ciepły - cieplejszy - najcieplejszy

Przysłówki:

łatwo - łatwiej - najłatwiej
trudno - trudniej - najtrudniej
późno - później - najpóźniej
wcześnie - wcześniej - najwcześniej
cicho - ciszej - najciszej
głośno - głośniej - najgłośniej
tanio - taniej - najtaniej
drogo - drożej - najdrożej
jasno - jaśniej - najjaśniej
ciemno - ciemniej - najciemniej

Ćwiczenie 22. Do podanych przymiotników i przysłówków proszę dopisać przysłówki stopniu wyższym. Podaj ich ukraińskie odpowiedniki.

Przymiotniki:

1. mocny - najmocniejszy
2. słaby - najsłabszy
3. ciemny - najciemniejszy

4. jasny - najjaśniejszy
5. mądry - najmądrzejszy
6. głupi - najgłupszy
7. wysoki - najwyższy
8. niski - najniższy
9. biały - najbielszy
10. czarny - najczarniejszy

Przysłowki:

1. ładnie - najładniej
2. brzydko - najbrzydziej
3. źle - najgorzej
4. dobrze - najlepiej
5. szybko - najszybciej
6. wolno - najwolniej
7. blisko - najbliżej
8. daleko - najdalej
9. łatwo - najłatwiej
10. tanio - najtaniej

Ćwiczenie 23. a) Wypisz z tekstu przysłowki w stopniu równym i w stopniu wyższym; b) dopisz do nich pozostałe stopnie, nazwij ten rodzaj stopniowania; c) znajdź w tekście przynajmniej jeden przysłówek, którego nie można stopniować, wyjaśnij, dlaczego nie podlega on stopniowaniu.

Drzewa owocowe porozpinane były na murach (...). Było tu pusto, i brzydko - myślała Mary, stojąc i rozglądając się dokoła. Może w lecie jest tu ładniej, gdy wszystko się zieleni, ale teraz (...) nie ma nic godnego widzenia. (...) Zauważyła, że mur nie kończy się tam, gdzie sąd, lecz ciągnie się dalej, jakby oddzielał (...) jakiś inny ogród po drugiej stronie. Ujrzała zresztą wierzchołki drzew ponad murem, a stojąc cicho, dostrzegła (...) ptaszka o jasnoczerwonym upierzeniu na brzuszku.

Ćwiczenie 24. Podane wyrazy ułóż zdania w liczbie mnogiej. Przetłumacz na język ukraiński.

bogaty kupiec	mądry profesor
bogaty skarb	mądra kobieta
stary chłop	dobry uczeń
stary dom	dobrze ciastko
śmiały pilot	duży chłopiec
śmiały plan	duże jabłko

Ćwiczenie 25. a) Przeczytaj ten tekst; b) opowiedz jego treść; c) następnie podkreśl w nim przymiotniki; d) wybierz pięć z nich i określ ich przypadek, liczbę oraz rodzaje) zwróć uwagę na formę rzeczownika określanego przez dany przymiotnik.

„Te chipsy mają kosmiczny smak” – powtarzają nastolatki, wzorując swój język na sformułowaniach spotykanych w rozmaitych reklamach. I w tym krótkim zdaniu używają dwóch określeń, które powodują, że jeszcze 20 lat temu tekst taki nie byłby w pełni zrozumiały, nawet dla ówczesnych młodych ludzi. Trudno o bardziej jaskrawy przykład zmienności naszego języka. Te dwa określenia to, oczywiście, chipsy i kosmiczny smak.

Chipsy mają podobno „kosmiczny smak”. Długo zastanawiałem się, dlaczego właśnie taki, gdyż u mnie połączenie takie nie budzi miłych skojarzeń. Kosmos to przecież zimno, pustka, ewentualnie jakieś zmrożone kawałki materii. Jakiż to może mieć smak? Motywacja jest więc inna: kosmiczny to tyle, co ‘pozaziemski, nieziemski’. A przymiotnik nieziemski to dawny synonim niebiańskiego. Nieziemski w znaczeniu ‘niebiański’ był to przymiotnik od dawna używany po to, żeby określić coś wspaniałego. Nieziemski, czyli niebiański smak to już coś znaczy, bo przywołuje na myśl jądło bogów albo potoczne określenie niebo w gębie. Tak więc przez ciąg: niebiański – nieziemski – kosmiczny doszliśmy prawdopodobnie do tego, skąd się wziął kosmiczny smak chipsów [A. Markowski „Chipsy o kosmicznym smaku”]

Ćwiczenie 26. Przeczytaj uważnie tekst, wyznacz przymiotniki i podaj ich ukraińskie odpowiedniki.

Ucieszyliśmy się, kiedy tata powiedział, że bierze tygodniowy urlop. Szkoda tylko, że mama musiała wyjechać w dłuższą podróż służbową do Krakowa. Wracaliśmy ze szkoły i myśleliśmy o niespodziankach, które tata wymyślił dla nas w domu. Pochmurna, deszczowa i wietrzna pogoda nie zachęcała do wejścia nawet na krótki rodzinny spacer. Przychodnie w długich płaszczach omijali ogromne kałuże. My również nałożyliśmy ciepłe kaptury na głowy, usunęliśmy zimne ręce do kieszeni i podzieliliśmy do przytulnego domu.

Ćwiczenie 27. Przeczytaj tekst. Wypisz przymiotniki, określ ich rodzaj, liczbę, przypadek. Przypomnij cechy gramatyczne przymiotników.

Ośmiornice przez wiele wieków były uważane za bardzo niebezpieczne stworzenia. Tymczasem prawda o ośmiornicach jest zupełnie inna – należą do zwierząt bardzo płochliwych. Natura wyposażyła je w wiele umiejętności, które pozwalają im uniknąć niebezpieczeństwa. Kiedy ośmiornica ukrywa się przed wrogiem, zmienia kolor skóry na przypominający barwę otoczenia. Gdy jest przestraszona, wypuszcza strumień czarnej cieczy, która działa jak zasłona dymna. W razie potrzeby ośmiornica zmienia swój kształt. Dzięki tej umiejętności chowa się w szczelinach i tam przeczekuje niebezpieczeństwo [http://znpu.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/6_klas_polska_mova_ivanova_2014.pdf]

Ćwiczenie 28. Przeczytaj tekst, wypisz przymiotniki, określ ich rodzaj, liczbę, przypadek. Przetłumacz tekst na język ukraiński.

Pierwsze symbole stolicy Ukrainy pojawiły się w okresie istnienia Rusi Kijowskiej, wykorzystano wizerunek Archanioła Michała. Miejska Rada miasta Kijowa w 1995 r. ustaliła, że herbem Kijowa będzie historyczny wizerunek Archanioła Michała. Herb Lwowa – współczesny herb miasta obowiązuje od 5 lipca 1990 roku i przedstawia w błękitnym polu mury miejskie z trzema basztami

w złotym kolorze, bramę i stojącego w niej na czterech łapach Lwa. W swoim układzie nawiązuje do herbu z czasów średniowiecznych, pozbawiono go jednak m.in. elementów herbu papieskiego i Orderu Virtuti Militari. Odmienna jest także pozycja Lwa, który stoi na trzech łapach, a prawą przednią ma podniesioną, podczas gdy na wszystkich poprzednich herbach lew stał na dwóch tylnych łapach. W tzw. wielkiej wersji herbu tarcza herbowa podtrzymywana jest przez średniowiecznego woja i stojącego na tylnych łapach Lwa w koronie. Obaj stoją na wstędze w barwach ukraińskich. Pod tarczą herbową umieszczone jest godło Ukrainy (Tryzub). Wizerunek Lwa w bramie, identyczny z herbowym, znajduje się także na fladze Lwowa [http://znpu.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/6_klas_polska_mova_ivanova_2014.pdf].

Ćwiczenie 29.

a) Proszę obejrzeć video „Język Polski. Przymiotniki i przysłówki”, by powtórzyć, czym charakteryzują się przymiotniki, a czym przysłówki. Najpierw zapoznaj się ze stopniowaniem przymiotników, a później ze stopniowaniem przysłówków. Zwróć uwagę na charakterystyczne konstrukcje występujące z przymiotnikami i przysłówkami

https://www.youtube.com/watch?v=GonHNxTg_RE

b) Proszę obejrzeć video „Stopniowanie przysłówków język. Przykłady”

[<https://wordwall.net/pl/community/klasa-5-polski-stopniowanie-przyslowkow-jezyk>]

Ćwiczenie 30. Proszę uzupełnić zdania przymiotnikami w stopniu wyższym lub najwyższym [http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic.pdf]

Wzór: Barbara jest wyższa od Ewy. Barbara jest wyższa niż Ewa. Biologia jest ciekawsza od historii.

Proszę uzupełnić zdania przymiotnikami w stopniu wyższym

Barbara jest najwyższa w całej klasie. Barbara jest najwyższa z całej klasy.

Biologia jest najciekawsza ze wszystkich przedmiotów.
Styczeń to najzimniejszy miesiąc w całym roku.
Grażyna jest (szybka) od swojego brata.
Warzywa są (zdrowe) niż słodczyce.
Władek jest (wysoki) od Marka.
Basia jest (chora) niż jej brat i musi leżeć w łóżku.
Dni są coraz (ciepłe)
Fizyka jest (trudna) niż chemia.
Czarna kawa bez cukru jest (gorzka) niż herbata bez cukru.

b) Proszę uzupełnić zdania przymiotnikami w stopniu najwyższym.

1. Emilia jest (mądra) w całej klasie.
1. Mój dziadek jest (stary) w naszej rodzinie.
2. Pan Pieniążek jest (bogaty) w naszym mieście.
3. Po meczu byłam (zmęczona) z całej drużyny.
4. Lipiec to w Polsce (ciepły) miesiąc.
5. Edek to (wysportowany) chłopak w naszej klasie.
6. „Listy do M.” to (śmieszna) polska komedia.
7. Język polski jest (łatwy) ze wszystkich języków obcych.
8. Biologia jest (ciekawa) niż historia.
9. Dni są coraz (zimne).
10. Jesteśmy coraz (stary).

Ćwiczenie 31. Proszę uzupełnić zdania przymiotnikami w stopniu wyższym lub najwyższym [http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic.pdf]

Nasz nowy dom jest (ładny) niż ten stary.
Nasz dom jest (ładny) na całym osiedlu.
Piotrek to (leniwy) i (niegrzeczny) uczeń w klasie.
Historia Grecji jest (interesująca) niż historia Rzymu.
Ewa jest (niska) i (szczupła) od Beaty.
Dziadek Marek jest (siwy) niż dziadek Zbyszek.
Edek jest (szybki) i (silny) z całej szkoły.
Wczorajszy obiad był (smaczny) niż dzisiejszy.

Kto jest (młody) – ty czy twój brat?
Pawie mają (kolorowy) ogony ze wszystkich ptaków.
Mój pies dużo je i jest coraz (gruby).

Ćwiczenie 32. Proszę wykonać test on-line. Stopniowanie przymiotników i przysłówków OnLine [<https://stopniowanie.net>].

Ćwiczenie 33. Proszę przeczytać wiersz Jana Brzechwy „Samochwała” i odpowiedzieć na pytania. Kto jest najwyższy, kto najstarszy, a kto ma najlepsze oceny? Proszę w parach ułożyć jak najwięcej zdań na temat studentów z waszej grupy (http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic/klasa_6_lekcja_11.pdf).

Samochwała

Samochwała w kącie stała I wciąż tak opowiadała:
„Zdolna jestem niesłuchanie,
Najpiękniejsze mam ubranie,
Moja buzia tryska zdrowiem,
Jak coś powiem, to już powiem,
Jak odpowiem, to roztropnie,
W szkole mam najlepsze stopnie,
Śpiewam lepiej niż w operze,
Świetnie jeżdżę na rowerze,
Znakomicie muchy łapię,
Wiem, gdzie Wisła jest na mapie,
Jestem mądra, jestem zgrabna,
Wiotka, słodka i powabna,
A w dodatku, daję słowo,
Mam rodzinę wyjątkową:
Tato mój do pieca sięga,
Moja mama – taka tęga, Moja siostra – taka mała,
A ja jestem – samochwała!”

Ćwiczenie 34. Proszę przeczytać wpis na blogu Dominika i uzupełnić formy przymiotników w stopniu wyższym lub najwyższym. Przetłumacz tekst na język ukraiński.

(http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic/klasa_6_lekcja_11.pdf)

Wczoraj byliśmy całą klasą w Kazimierzu Dolnym. Ta wycieczka była dużo (dobra) niż wyjazd do Zamościa sprzed miesiąca. Po pierwsze, pogoda była o wiele (ładna) – prawie cały dzień świeciło słońce i nie było wiatru. Po drugie, tym razem pojechał też mój (dobry) kolega z klasy – Franek. Była też z nami nasza (fajna) nauczycielka – pani Karolina. Bardzo ją lubimy, jest dużo (miła) niż pan Adam, który na nic nam nigdy nie pozwala. Moim zdaniem Kazimierz to (piękne) miasto we wschodniej Polsce – jest dużo (mały) od Zamościa, ale o wiele (ciekawo). Zwiedziliśmy ruiny zamku, zabytkowy kościół i synagogę. Podziwialiśmy piękne kamienice i weszliśmy na Górę Trzech Krzyży, z której mieliśmy niezapomniany widok na całe miasto i na Wisłę – to (długa) rzeka w Polsce. W czasie wolnym najpierw kupowaliśmy z Frankiem pamiątki, a potem poszliśmy do kawiarni i zjedliśmy (smaczne) gofry na świecicie! Niestety o 17.00 pogoda zaczęła się robić coraz (zła) i pani Karolina powiedziała, że (wysoki) czas wracać już do domu. Muszę powiedzieć, że to był (dobry) wyjazd w tym roku szkolnym. A Wy gdzie ostatnio byliście na wycieczce klasowej?

Ćwiczenie 35. Proszę podkreślić prawidłowy wyraz (http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic/klasa_6_lekcja_12.pdf)

Wzor: Dziś zły / źle / źle się czuję.

Dziś źle się czuję.

1. W szkole nigdy nie jest nudna / nudne / nudno.
2. Wczoraj był słoneczny / słonecznie / słoneczne dzień.
3. To zadanie z matematyki jest łatwe / łatwo / łatwa.
4. Wojtek zachowywał się dziś niegrzeczny / niegrzeczne / niegrzecznie.

5. Zimowe wieczory są długo / długie / długa.
6. W naszej klasie jest zawsze czysta / czysto / czysty.
7. Wczoraj był ciekawy / ciekawie / ciekawe program o zwierzętach.
8. Woda w morzu jest jeszcze zimno / zimne / zimna.
9. W pokoju rodziców wisi stary / staro / stare zegar.
10. Chodź tu do mnie szybki / szybko / szybkie!

RZECZOWNIK

Rodzaj męski, żeński i nijaki rzeczowników. Rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy. Rodzaj żeński, męski i nijaki.

Rzeczowniki ze względu na znaczenie dzielimy na własne i pospolite. Rzeczowniki własne - nazywają konkretne, jednoznacznie zidentyfikowane osoby, zwierzęta, krainy geograficzne itp. (Ania, Reksio, Grecja, Wisła. Rzeczowniki te piszemy wielką literą). Rzeczowniki pospolite - oznaczają osoby, zwierzęta, rzeczy i miejsca w sposób ogólny, jako jedne z wielu osób, rzeczy, zwierząt, miejsc tego samego rodzaju (dziewczynka, pies, państwo, rzeka). Rzeczowniki te piszemy małą literą. Rzeczowniki dzielimy na żywotne i nieżywotne. Rzeczowniki żywotne - nazywają ludzi i zwierzęta, czyli istoty żyjące (nauczyciel, babcia, myszka, Burek). Rzeczowniki nieżywotne - nazywają wszystko, co jest nieożywione oraz rośliny (ławka, słońce, róża, liście).

Rzeczowniki dzielimy na osobowe i nieosobowe.

Rzeczowniki osobowe - nazywają ludzi oraz istoty fantastyczne (tata, piekarz, kosmita, Zosia).

Rzeczowniki nieosobowe - nazywają wszystko oprócz ludzi (komin, kwiat, papuga, tulipan).

W liczbie pojedynczej biernik jest równy dopełniaczowi, jeśli rzeczownik jest żywotny. Rzeczowniki nieżywotne mają biernik równy mianownikowi.

W liczbie mnogiej biernik jest równy dopełniaczowi, jeśli rzeczownik jest osobowy. Rzeczowniki nieosobowe mają biernik równy mianownikowi. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego, zakończone na -ja, w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku liczby pojedynczej: po spółgłoskach s, z, c mają zakończenie -ji (misji, poezji, Francji); po samogłoskach mają zakończenie -i (nadziei, kniei).

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego, zakończone na -ia, w dopełniaczu, celowniku i miejscowniku liczby pojedynczej po spółgłoskach t, d, r, l, k, g, ch mają zakończenie -ii (bestii, komedii, awarii, folii, zoologii, monarchii).

1. Niektóre rzeczowniki nazywające cechy. Rzeczowników tych używamy zamiast przymiotników (Rycerze charakteryzowali się odwagą. (rzeczownik). Rycerze są zawsze odważni (przymiotnik)).

2. Wyrazy zakończone na -anie lub -enie, choć mają znaczenie podobne do czasowników, są jednak rzeczownikami odczasownikowymi. Odmieniają się tak jak rzeczowniki (spanie, chodzenie, robienie).

3. Przeczenie nie z rzeczownikami piszemy łącznie: niezdiscyplinowanie, nieszczęście [<https://sciaga.pl/tekst/135620-136-rzeczownik>]

Rzeczownik jest odmienną częścią mowy. Odpowiada na pytania: kto? co? Rzeczownik nazywa osoby, przedmioty, zwierzęta, rośliny, miejsca, pojęcia, zjawiska przyrody, np.:

osoby – Katarzyna, nauczyciel, dziecko, Ania, mężczyzna, ołówek.

przedmioty – nóż, stół, książka, spodnie.

zwierzęta – kot, pies, krowa, mrówka, pisklę.

rośliny – wierzba, kwiat, pszenica.

miejsca – park, piwnica, księgarnia, biblioteka, muzeum.

pojęcia – miłość, mądrość, zdziwienie.

Język polski – język fleksyjny. Wielość końcówek fleksyjnych może być skomplikowane, szczególnie gdy natrafimy na wyrazy, które wymykają się regułom. Sprawdźcie, które rzeczowniki są kłopotliwe i odmieniają się nietypowo [Polszczyzna.pl].

Uwaga. Rzeczownik przyjaciel w dopełniaczu, celowniku, bierniku, narzędniku i miejscowniku liczby mnogiej ma zmieniony temat fleksyjny (przyjaciel- : przyjaciół- : przyjaciół-). Komu się przyglądam? Przyjaciołom, nieprzyjaciołom.

Rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na -anin mają w liczbie mnogiej skrócony temat, bez cząstki -in (Rzymianin,

wegetarianin, dworzanin, mieszczanin, dominikanin, Amerykani n). Większość tych rzeczowników ma w dopełniaczu liczby mnogiej sam temat, bez końcówki, ale wyrazy dominikanin czy Amerykani n mają w tym przypadku końcówkę -ów.

Przykładowa odmiana:

<i>liczba pojedyncza:</i>	<i>liczba mnoga:</i>
M. Amerykanin	M. Amerykanie
D. Amerykanina	D. Amerykanów
C. Amerykaninowi	C. Amerykanom
B. Amerykanina	B. Amerykanów
N. Amerykaninem	N. Amerykanami
Msc. Amerykaninie	Msc. Amerykanach
W. Amerykaninie	W. Amerykanie

Istnieją w języku polskim rzeczowniki, które choć są rodzaju męskiego, mają pierwiastek żeński (np. poeta, znawca). W liczbie pojedynczej odmieniają się jak rzeczowniki rodzaju żeńskiego, a w mnogiej – według deklinacji męskiej. To naprawdę skomplikowane (poeta, poety, poecie jak kobieta, kobiety, kobiecie).

W mianowniku, narzędniku i wołaczu rzeczowniki sędzia i hrabia mają formę rzeczowników żeńskich, a w pozostałych przypadkach – mogą mieć również formy przymiotnikowe.

<i>liczba pojedyncza:</i>	<i>liczba mnoga:</i>
M. sędzia	M. sędziowie
D. sędziego / sędzi	D. sędziów
C. sędziemu / sędzi	C. sędziom
B. sędziego / sędzię	B. sędziów
N. sędzią	N. sędziami
Msc. sędzim / sędzi	Msc. sędziach
W. sędzio	W. sędziowie

Odmiana rzeczownika ksiądz sprawia trudności z trzech powodów – po pierwsze, w wołaczu liczby pojedynczej mamy oczywistą formę księżę, po drugie, są oboczności w temacie (ksiądz- : księdz- : księż-), po trzecie, w mianowniku liczby mnogiej pojawia się końcówka -a, która jest pamiątką historyczną (dawniej słowo księża było rzeczownikiem żeńskim w liczbie pojedynczej, mającym znaczenie zbiorowe, jak np. szlachta).

liczba pojedyncza:	liczba mnoga:
M. ksiądz	M. księża
D. księdza	D. księży
C. księdzu	C. księżom
B. księdza	B. księży
N. księdzem	N. księżmi
Msc. księdzu	Msc. księżach
W. księżę	W. księża

Rzeczowniki imię, cielę, zwierzę w liczbie pojedynczej (poza mianownikiem, biernikiem i wołaczem) i mnogiej mają rozszerzony temat fleksyjny, choć ich końcówki są takie same jak w innych rzeczownikach rodzaju nijakiego zakończonych na -e. Sprawdźmy to: cielę – cielęta (temat rozszerzony o cząstkę -ęt-), imię – imiona (temat rozszerzony o cząstkę -on-), imię – imienia (temat rozszerzony o cząstkę -eń-). Słowo to przysparza trudności pod względem nie tylko ortograficznym, ale również odmiany [Polszczyzna.pl].

Rzeczownik książe, choć jest rodzaju męskiego, częściowo odmienia się jak rzeczownik rodzaju nijakiego (mianownik i wołacz w liczbie pojedynczej i mnogiej: książe, książe^{ta} jak źrebie, źrebi^{ęta}). Pamiętać należy również o poszerzonym temacie w liczbie mnogiej, dlatego mamy formę ksiąząt.

Rzeczowniki rodzaju nijakiego zakończone na -um nie odmieniają się wcale w liczbie pojedynczej. Kto, co? Muzeum. Kogo, czego nie ma? Muzeum. Komu, czemu się przyglądam? Muzeum. Podobnie jest z liceum, akwarium, a nawet krematorium.

Rzeczowniki w języku polskim odmieniają się przez liczby i przypadki? Nie wszystkie. Wyrazy zapożyczone, takie jak kiwi i kakao, pozostają niezmiennie, niewzruszone i całkowicie obojętne na uroki polskiej fleksji. W każdym przypadku brzmią tak samo. Znacze inne wyrazy, które uparcie nie chcą się odmieniać?

Rodzaj męski, żeński i nijaki rzeczowników. Rzeczownik to taka część mowy, która ma trzy rodzaje. Łatwo je rozróżnić dodając do nich zaimek wskazujący (ta, ten, to). Np.:

- ta kobieta, ta mapa, ta góra, ta pani, ta kość (rodzaj żeński)
- ten mężczyzna, ten pies, ten policjant, ten dom, ten pokój (rodzaj męski)
- to dziecko, to pisklą, to źródło, to okno, to pole (rodzaj nijaki)

Taki podział, jak wspomnieliśmy odnosi się tylko do rzeczowników w liczbie pojedynczej [Polszczyzna.pl].

Uwaga. Niektóre polskie rzeczowniki zapożyczone z innych języków.

afisz (ч. р.) – афіша (ж. р.)	группа (ж. р.) – грип (ч. р.)
atak (ч. р.) – атака (ж. р.)	metoda (ж. р.) – метод (ч. р.)
detal (ч. р.) – деталь (ж. р.)	plaża (ж. р.) – пляж (ч. р.)
kotlet (ч.р.) – котлета (ж. р.)	Bałtyk (ч.р.) - Балтика (ж. р.)
medal (ч. р.) – медаль (ж. р.)	Bruksela (ж. р.) - Брюссель (ч. р.)
telegram (ч. р.) – телеграма (ж. р.)	Jerozolima (ж. р.) - Єрусалим (ч. р.)
program (ч. р.) – програма (ж. р.)	Norimberga (ж. р.) – Нюрнберг (ч. р.)
serdelek (ч. р.) – сарделька (ж. р.)	Kubań (ч. р.) – Кубань (ж. р.)
awangarda (ж. р.) – авангард (ч. р.)	Poznań (ж. р.) - Познань (ж. р.)

Tak samo, jak w języku ukraińskim i w innych językach słowiańskich, w języku polskim istnieją rzeczowniki, które zawsze występują tylko w liczbie mnogiej (pluralia tantum).

nożyczki (ножиці)	okulary (окуляри)
okulary (окуляри)	spodnie, szorty
binokle (бінокль)	majteczki, usta
spodnie, szorty	wrota, sanie
majteczki, usta	widły, skrzypce (скрипка)
wrota, sanie	rodzice, brednie
widły, skrzypce (скрипка)	wczasy, imieniny
rodzice, brednie	urodziny, dożynki
wczasy, imieniny	wakacje, ferie
urodziny, dożynki	juwenalia, bakalie
wakacje, ferie	realie, Tatry
nożyczki (ножиці)	Bałkany, Węgry
binokle (бінокль)	Karpaty, Kielce, Katowice

Istnieją rzeczowniki, które zawsze występują tylko w liczbie pojedynczej (singularia tantum). Np.:

życie (життя)	brzezina (березовий гай)
piękno (красота)	sośnina (сосновий ліс)
uroda (врода)	dębina (дубовий ліс)
braterstwo (братерство)	hołota (голо́та)
szczęście (щастя)	biedota (бідота)
gniew (гнів)	ludzkość (людство)
żelazo (залізо)	kozactwo (козацтво)
miedź (мідь)	rodzeństwo (рідні брати і сестри)
złoto (золото)	chłopstwo, ptaństwo (птацтво)
makaron (макарони)	pieczywo (хлібобулочні вироби)

Rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy rzeczowników.

Liczba mnoga rzeczowników też dzieli się na rodzaje, jednak trochę inne. Najłatwiej wytłumaczyć to na przykładzie, zamieniając wymienione wyżej rzeczowniki z liczby pojedynczej na mnogą (te kobiety, te mapy, te góry ci mężczyźni, te psy; ci policjanci, ci mężczyźni; te dzieci, te pisklęta, te źródła).

Rzeczowniki liczby mnogiej można podzielić na dwa rodzaje: te, które łączą się z zaimkiem „ci” (są rodzaju męskoosobowego); te, które łączą się z zaimkiem „te” (są rodzaju niemęskoosobowego). Rzeczownikami w rodzaju męskoosobowym będą więc: ci mężczyźni, ci policjanci, ci kucharze, ci chłopcy itd. Rzeczownikami w rodzaju niemęskoosobowym będą natomiast: te kobiety, te mapy, te góry, te dzieci itd.

Zależność między rodzajem męsko- i niemęskoosobowy a czasownikiem. Rozróżnienie rzeczowników na męsko- i niemęskoosobowe wiąże się nie tylko z użyciem odpowiedniego zaimka, ale i z zależnością między nimi a czasownikami i przymiotnikami (te kobiety i te dzieci śpiewały; te ładne psy i te ładne pisklęta rozbiegły się; ci mężczyźni śpiewali; ci ładni chłopcy rozbiegli się).

Rzeczowniki w rodzaju męskoosobowym i niemęskoosobowym wymagają więc użycia różnych form przymiotników i czasowników.

Rodzaj męskożywotny, męski nieżywotny. Mówiąc o rodzajach rzeczowników, warto wspomnieć, że język polski rozróżnia jeszcze dwa inne rodzaje rzeczowników liczby pojedynczej: męskożywotny, męski nieżywotny, które tak naprawdę dodatkowo dzielą rzeczowniki rodzaju męskiego. Łatwo je odróżnić odmieniając dany rzeczownik przez przypadki, a dokładnie odmieniając go w bierniku (kogo?, co?). Rzeczowniki występujące w mianowniku w tym samym rodzaju męskim (np. ten mężczyzna, ten samochód) w bierniku przyjmują formę „tego mężczyznę”, „ten samochód” (widzę tego mężczyznę, rozumiem tego chłopca (rzeczowniki w rodzaju męskożywotnym); widzę ten samochód, rozumiem ten przykład (rzeczowniki w rodzaju męskonieżywotnym).

Rodzaj męskożywotny dotyczy rzeczowników żywotnych (ludzi, zwierząt), a męski nieżywotny - rzeczowników nieżywotnych (czyli przedmiotów, roślin, zjawisk itd). Rodzaje męskoosobowy i niemęskoosobowy budzi wiele wątpliwości. Najbardziej znane są bowiem rodzaje rzeczowników: męski, żeński i nijaki.

A czym jest rodzaj niemęsko- i męskoosobowy? Zrozumiałe i łatwe do zapamiętania rodzaje: męski, żeński i nijaki, to rodzaje rzeczowników w liczbie pojedynczej. Rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy to natomiast rodzaje, które rozróżniamy wśród rzeczowników liczby mnogiej. To najprostsza odpowiedź na pytanie, czym jest rodzaj męskoosobowy i niemęskoosobowy, ale wymaga ona dokładniejszego wyjaśnienia [<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/rodzaj-meskoosobowy-i-niemeskoosobowy>].

Istnieje 4 deklinacji rzeczowników: deklinacja nijaka, deklinacja żeńska, deklinacja nijaka, deklinacja mieszana. Rzeczownik odmienia się przez przypadki i liczby.

Deklinacja nijaka z -o

Liczba pojedyncza

M.B.	drzewo	gniazdo	mięso	błoto	okno	miasto
D.	drzewa	gniazda	mięsa	błota	okna	miasta
C.	drzewu	gniazdu	mięsu	błotu	oknu	miastu
N.	drzewem	gniazdem	mięsem	błotem	oknem	miastem
Ms.	drzewie	gnieździe	mięsie	błocie	oknie	mieście

Liczba mnoga

M.B.	drzewa	gniazda	mięsa	błota	okna	miasta
D.	drzew	gniazd	mięś	błot	okien	miast
C.	drzewom	gniazdom	mięso	błoto	oknom	miastom
N.	drzewami	gniazdami	mięsami	błotami	oknami	miastami
Ms.	drzewach	gniazdach	mięśach	błotach	oknach	miastach

Deklinacja nijaka z -e

Liczba pojedyncza

M.B.	pole	serce	zboże	zdjęcie	danie
D.	poła	serca	zboża	zdjęcia	dania
C.	polu	sercu	zbożu	zdjęciu	daniu

N.	polem	sercem	zbożem	zdjęciem	daniem
Ms.	polu	sercu	zbożu	zdjęciu	daniu
W.	pole	serce	zboże	zdjęcie	danie

Liczba mnoga

M.B.W.	pola	serca	zboża	zdjęcia	dania
D.	pól	serc	zbóż	zdjęć	dań
C.	polom	sercom	zbożom	zdjęciom	damom
N.	polami	sercami	zbożami	zdjęciami	daniami
Ms.	polach	sercach	zbożach	zdjęciach	daniach

Deklinacja nijaka z -um

Liczba pojedyncza

M.B.	muzeum	stypendium
D.	muzeum	stypendium
C.	muzeum	stypendium
N.	muzeum	stypendium
Ms.	muzeum	stypendium

Liczba mnoga

muzea	stypendia
muzeów	stypendiów
muzeum	stypendium
muzeami	stypendiami
muzeach	stypendiach

Zapamiętać odmianę rzeczowników oko, ucho, dziecko

Liczba pojedyncza

M.B.W.	oko	ucho	dziecko
D.	oka	ucha	dziecka
C.	oku	uchu	dziecku
N.	okiem	uchem	dzieckiem
Ms.	oku	uchu	dziecku

Liczba mnoga

M.B.W.	oczy	uszy	dzieci
D.	oczu	uszu	dzieci
C.	oczom	uszom	dzieciom
N.	oczami	uszami	dziećmi
	lub oczyma		
Ms.	oczach	uszach	dzieciach

Odmiana rzeczownika książę

	<i>Liczba pojedyncza</i>	<i>Liczba mnoga</i>
M.W.	książę	książęta
D.	księcia	książąt
C.	księciu	książętom
B.	księcia	książąt
N.	księciem	książętami
Ms.	księciu	książętach

Odmiana rzeczowników radio, studio

	<i>Liczba pojedyncza</i>		<i>Liczba mnoga</i>	
M.B.	radio	studio	radia	studia
D.	radia	studia	-----	studiów
C.	radiu	studiu	radia	studiom
N.	radiem	studiem	radiami	studiami
Ms.	radiu	studiu	radiach	studiach

Odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego na -a

	<i>Liczba pojedyncza</i>					
M.	barwa	głowa	taśma	baza	klasa	łza
D.	barwy	głowy	taśmy	bazy	klasy	łzy
C.	barwie	głowie	taśmie	bazie	klasie	łzie
B.	barwę	głowę	taśmę	bazę	klasę	łzę
N.	barwą	głową	taśmą	bazą	klasą	łzą
Ms.	barwie	głowie	taśmie	bazie	klasie	łzie
W.	barwo!	głowo!	taśmo!	bazo!	klaso!	łzo!

	<i>Liczba mnoga</i>					
M.W.	barwy	głowy	taśmy	bazy	klasy	łzy
D.	barw	głów	taśm	baz	klas	łez
C.	barwom	głowom	taśmom	bazom	klasom	łzom
B.	barwy	głowy	taśmy	bazy	klasy	łzy

N. barwami głowami taśmami bazami klasami łzami
Ms. barwach głowach taśmach bazach klasach łzach

Liczba pojedyncza

M. apteka noga mucha siostra matka koleżanka
D. apteki nogi muchy siostry matki koleżanki
C. aptece nodze muszę siostrze matce koleżance
B. aptekę nogę muchę siostrę matkę koleżankę
N. apteką nogą muchą siostrą matką koleżanką
Ms. aptece nodze muszę siostrze matce koleżance
W. apteko! nogo! mucho! siostro! matko! koleżanko!

Liczba mnoga

M.B.W. apteki nogi muchy siostry matki koleżanki
D. aptek nóg much sióstr matek koleżanek
C. aptekom nogom muchom siostrom matkom koleżankom
N. aptekami nogami muchami siostrami matkami koleżankami
Ms. (o) aptekach nogach muchach siostrach matkach koleżankach

Odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego na -a (II)

Liczba pojedyncza

M. ulica tęcza cisza wieża fala
D. ulicy tęczy ciszy wieży fali
C. ulicy tęczy ciszy wieży fali
B. ulicę tęczę ciszę wieżę falę
N. ulicą tęczą ciszą wieżą falą
Ms. ulicy tęczy ciszy wieży fali
W. ulico! tęczo! ciszo! -----

Liczba mnoga

M.B.W. ulice tęcze — wieże fale
D. ulic tęcz — wież fal
C. ulicom tęczom — wieżom falom
N. ulicami tęczami — wieżami falami
Ms. ulicach tęczach — wieżach falach

Liczba pojedyncza

M.	ziemia	armia	lekcja	szyja	ciocia	pralnia
D.	ziemi	armii	lekcji	szyi	cioci	pralni
C.	ziemi	armii	lekcji	szyi	cioci	pralni
B.	ziemię	armię	lekcję	szyję	ciocię	pralnię
N.	ziemią	armią	lekcją	szyją	ciocią	pralnią
Ms.	ziemi	armii	lekcji	szyi	cioci	pralni
W.	ziemio!	armio!	lekcjo!	szyjo!	ciociu!	pralnio!

Liczba mnoga

M.B.W.	ziemie	armie	lekcje	szyje	ciocie	pralnie
D.	ziem	armii	lekcji	szyj	cioc	pralni
C.	ziemiom	armiom	lekcjom	szyjom	ciociom	pralniom
N.	ziemiami	armiami	lekcjami	szyjami	ciociami	pralniami
Ms.	ziemiach	armiach	lekcjach	szyjach	ciociach	pralniach

Odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego na -i**Liczba pojedyncza Liczba mnoga**

M.	gospodyni	pani	gospodynie	panie
D.	gospodyni	pani	gospodyń	pań
C.	gospodyni	pani	gospodyniom	paniom
B.	gospodynię	panią	gospodynie	panie
N.	gospodynią	panią	gospodyniami	paniami
Ms.	gospodyni	pani	gospodyniach	paniach
W.	gospodyni!	pani!	gospodynie!	panie!

Odmiana rzeczowników rodzaju żeńskiego**Liczba pojedyncza**

M.	poręcz	młodzież	noc	sól
D.	poręczy	młodzieży	nocy	sol
C.	poręczy	młodzieży	nocy	sol
B.	poręcz	młodzież	noc	sól
N.	poręczą	młodzieżą	nocą	solą
Ms.	poręczy	młodzieży	nocy	sol
W.	-----	młodzieży!	nocy!	---

Liczba mnoga

M.B.W.	poręcze	noce	sole
D.	poręczy	nocy	solii
C.	poręczom	nocom	solom
N.	poręczami	nocami	solami
Ms.	poręczach	nocach	solach

Liczba pojedyncza

M.W.	kolej	dłoń	gałąź	nić	odpowieź	wieś
D.	kolei	dłoni	gałęzi	nici	odpowiezi	wsi
C.	kolei	dłoni	gałęzi	nici	odpowiezi	wsi
B.	kolej	dłoń	gałąź	nić	odpowieź	wieś
N.	koleją	dłonią	gałęzią	nicią	odpowiezią	wsią
Ms.	kolei	dłoni	gałęzi	nici	odpowiezi	wsi

Liczba mnoga

M.B.W.	koleje	dłonie	gałęzie	nici	odpowiezi	wsie
D.	kolei	dioni	gałęzi	nici	odpowiezi	wsi
C.	kolejom	dłoniom	gałęziom	niciom	odpowieziom	wsiom
N.	kolejami	dłoniemi	gałęziami	nićmi	odpowieziemi	wsiemi
Ms.	kolejach	dłoniach	gałęziach	niciach	odpowieziach	wsiach

Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego

	<i>L.p.</i>	<i>L.m.</i>	<i>L.p.</i>	<i>L.m.</i>
M.	atom	atomy	kot	koty
D.	atoma	atomów	kota	kotów
C.	atomowi	atomom	kotu/owi	kotom
B.	atom	atomy	kota	koty
N.	atomem	atomami	kotem	kotami
Ms.	(o) atomie	(w) atomach	(o) kocie	(o) kotach
W.	atomie!	atomy!	kocie!	koty!

<i>L.p.</i>		<i>L.m.</i>	<i>L.p.</i>	<i>L.m.</i>
M.	student	studenci	robotnik	robotnicy
D.	studenta	studentów	robotnika	robotników
C.	studentowi	studentom	robotnikowi	robotnikom
B.	studenta	studentów	robotnika	robotników
N.	studentem	studentami	robotnikiem	robotnikami
Ms.	(o) studencie	studentach	(o) robotniku	robotnikach
W.	studencie!	studenci!	robotniku!	robotnicy!

Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego: ojciec, orzeł, kwiecień.

Liczba pojedyncza

M.	ojciec	orzeł,	kwiecień
D.	ojca	orła	kwietnia
C.	ojcu	orłowi	kwietniowi
B.	ojca	orła	kwiecień
N.	ojcem	orłem	kwietniem
Ms.	ojcu	orle	kwietniu
W.	ojcze!	orle!	kwietniu!

Liczba mnoga

M.W.	ojcowie	orły	kwietnie
D.	ojców	orłów	kwietniów
C.	ojcom	orłom	kwietniom
B.	ojców	orły	kwietnie
N.	ojcami	orłami	kwietniami
Ms.	ojcach	orłach	kwietniach

Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego: przyjaciel (nieprzyjaciel), tydzień (dzień)

Liczba pojedyncza* *Liczba mnoga

M.	przyjaciel	przyjaciele
D.	przyjaciela	przyjaciół

C. przyjacielowi	przyjaciołom
B. przyjaciela	przyjaciół
N. przyjacielem	przyjaciółmi
Ms. przyjacielu	przyjaciołach
W. przyjacielu!	przyjaciele!

Liczba pojedyncza ***Liczba mnoga***

M.W. tydzień	tygodnie
D. tygodnia	tygodni
C. tygodniowi	tygodniom
B. tydzień	tygodnie
N. tygodniem	tygodniami
Ms. tygodniu	tygodniach

Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego z sufiksem -anin:

Liczba pojedyncza

M. chrześcijanin	Amerikanin
D. chrześcijanina	Amerikanina
C. chrześcijaninowi	Amerikaninowi
B. chrześcijanina	Amerikanina
N. chrześcijaninem	Amerikaninem
Ms.W. chrześcijanie	Amerikaninie

Liczba mnoga

M.W. chrześcijanie	Amerikanie
D. chrześcijan	Amerikanów
C. chrześcijanom	Amerikanom
B. chrześcijan	Amerikanów
N. chrześcijanami	Amerikanami
Ms. chrześcijanach	Amerikanach

Odmiana rzeczowników rok, człowiek:

	<i>Liczba pojedyncza</i>			<i>Liczba mnoga</i>
M.	rok	człowiek	M.W.	lata ludzie

D.	roku	człowieka	D.	lat	ludzi
C.	rokowi	człowiekowi	C.	latom	ludziom
B.	rok	człowieka	B.	lata	ludzi
N.	rokiem	człowiekiem	N.	latami	ludźmi
Ms.W.	roku	człowieku	Ms.	latach	ludziach

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę przeczytać tekst i wypisać rzeczowniki.

W IX wieku n.e. Japończycy przejęli od Chińczyków zwyczaj picia herbaty. Uprawa krzewów herbacianych była bardzo pracochłonna. Herbata drogo kosztowała. Na nią mogli sobie pozwolić jedynie bogaci. Z picciem herbaty związany był cały ceremoniał. Aromatyczny napój wlewano do pięknej filiżanki o wymyślnym kształcie. Każdy łykał nieco napoju, starannie wycierał serwetką brzeżek naczynia i przekazywał je następnemu. <http://znpu.org.ua/wp-content/uploads/2017/06pdf>

Ćwiczenie 2. Proszę przeczytać tekst, wypisać rzeczowniki i zapisać z nimi zdania w liczbie mnogiej.

Zbliżają się upragnione wakacje. Łukasz, Marcin i Michał mieszkają w Łowiczu. Łukasz i Marcin są braćmi, a Michał to ich kolega. Chłopcy postanowili namówić swoich rodziców na wakacyjne wyprawy. Łukasz i Marcin tęsknią za kąpielą w Morzu Bałtyckim i spacerami wzdłuż wybrzeża. Planują stąpać po gorącym piasku plaży i odbyć wycieczkę rowerową po Słowińskim Parku Narodowym. Trasa podróży Łukasza i Marcina ma przebiegać przez Włocławek, Toruń, Chełmno, Gdańsk, Sopot i Gdynię. Kolega chłopców – Michał - pojedzie z rodzicami w Tatry. Zamieszkają w Zakopanem i stąd będą robić wypad w góry. Trasa podróży Michała prowadzi przez Radom, Kielce, Kraków i Zakopane. Ciekawe czy spełnią się plany chłopców? [<http://bondarlana.blogspot.com/>].

Ćwiczenie 3. Zapisz podane rzeczowniki rodzaju męskiego, rodzaju żeńskiego i rodzaju nijakiego. Wpisz w tabelę jeszcze

po 5 rzeczowników rodzaju żeńskiego, męskiego i nijakiego. Ułóż zdania z tymi rzeczownikami w liczbie mnogiej (<http://bondarlana.blogspot.com/>), wykorzystaj online słownik języka polskiego PWN [<https://sjp.pwn.pl>].

miejsce, szkoła, okno, zeszyt, nauczyciel, student	studentka, pływanie, sklep, nauczycielka, deszcz	list, budynek, sztuka, tramwaj, pociąg, tydzień
--	---	---

Ćwiczenie 4. Proszę uzupełnić tekst rzeczownikami z ramki.

padać, słońce mróz, deszcz	słońce, niebie, mgła, świecą	księżyc, wieje, tęcza świeci, sypie
-------------------------------	---------------------------------	--

Wzór: Wiosną słońce grzeje mocniej.

1. Często pada ..., żeby mogły rosnąć kwiaty i drzewa.
2. Latem jest gorąco, bo ... świeci wysoko na
3. W czasie letniej burzy ... silny wiatr, a oprócz deszczu może ... także grad.
4. Po burzy czasem pojawia się na niebie kolorowa
5. Wieczorem i nocą, kiedy nie ma ... , można obserwować niebo.
6. Wtedy najlepiej widać, jak pięknie ... gwiazdy.
7. Jesienią nadal jest ciepło, ale tylko w dzień. Rano i wieczorem może być ..., a wtedy trudno jechać samochodem, bo niewiele wokół widać.
8. Zimą nosimy ciepłe ubrania, bo jest ... – bardzo zimno jest zwłaszcza w nocy.
9. O tej porze roku ... śnieg.
10. Kiedy jest go dużo, a w nocy ... księżyc, na dworze jest jasno prawie jak w dzień! [<http://wspolnotapolska.org.pl/bezgranic.pdf>].

Ćwiczenie 5. Określ rodzaj poniższych rzeczowników (Dyktanda.com.pl), wykorzystaj online słownik języka polskiego PWN [https://sjp.pwn.pl].

pan, samochód, pani, auto dziecko, widok, zasuwka, zakręt, przychodzenie	kwiat, torba, wiadro, zeszyt, ołówek, zastrzyk, obciążenie, zakrętka, radio	lód, termos, widokówka, temperówka, witraż, powitanie, aranżacja
--	---	---

Ćwiczenie 6.

a) Od podanych niżej rzeczowników utwórz rzeczowniki w liczbie mnogiej [Dyktanda.com.pl].

kolej, dłoń, gałąź, odpowiedź, wieś, apteka, noga, mucha, siostra, matka, koleżanka

mężczyzna, ratownik, fryzjer, warsztat, aktor, witryna, książka, księżyc, stolarz, kradzież, piżama, poręcz, młodzież, noc, sól, radio, studio.

b) Do każdego z niżej podanych rzeczowników dopisz partykułę „nie”. Utwórz zdania z tymi rzeczownikami. Wykorzystaj online słownik języka polskiego PWN [https://sjp.pwn.pl].

porządek, dotykание, czytanie, pomaganie, smarowanie, ład, przestrzeganie, uśmiechanie [Dyktanda.com.pl].

c) Uzupełnij luki partykułą „nie”.

1. ___ przestrzeganie przepisów może się źle skończyć.
2. ___ ład, ale bałagan panował w moim pokoju.
3. ___ uśmiechanie się jest mile widziane, ale przede wszystkim szczerłość [Dyktanda.com.pl].

Ćwiczenie 7. Wśród podanych niżej wyrazów znajdują się rzeczowniki, podkreśl je. Ustal, które z nich to rzeczowniki własne, a które pospolite.

Żółty, czerń, bluza, video, pechowy, partykuła, Sopot, przepis, przestrzeganie, pech, długopis, bałagan, zarabianie, maska, rodzaj, brzydko, Darek, nieładny, mech, pokój, uśmiech, zdanie, fryzjer, gwiazda.

Ćwiczenie 9. Proszę otworzyć nawias i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Pojedziesz do domu (pociąg)?
2. Adam i Piotr są (aktor).
3. Mój kuzyn jest (lekarz).
4. Mamy w domu (ptak).
5. Oni malują (obraz).
6. Na obrazie są (koń).
7. Muszę sobie kupić (pies).
8. Podobają ci się (talerz)?
9. (Cudzoziemiec) dobrze znają język polski.
10. W tym filmie (aktor) grają młodych ludzi.
11. Nad nami mieszkają (sąsiad).
12. Boimy się (pies).
13. Będę w Warszawie od (poniedziałek).
14. Proszę lody bez (alkohol).
15. Mój mąż ma dużo (krawat).
16. Ona ciągle myśli o (brat).
17. Zaparkuj samochód na (plac).
18. Chcielibyśmy zatrzymać się w (hotel).
19. Na wczorajszym (wykład) profesor dał nam pytania do egzaminu.
20. Oddali nam pieniądze po (tydzień).

Ćwiczenie 10. Proszę otworzyć nawias używając rzeczowniki w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Mój mąż ma dużo (krawaty).
2. W tej firmie pracuje kilka (tłumaczki).
3. Zrobili państwo sporo (błędy).

4. Zjadłeś za dużo (owoce).
5. Proszę pół kilo (szynka), kostkę (masło), torebkę (sól) i 25 dag (cukierki).
6. W tym sklepie jest za mało (sukienki).
7. Zgubił 100 (dolary).
8. Daj mi trochę (kawa).
9. W Krakowie jest niemało (kościóły).
10. Na parkingu stało kilkanaście (auta).
11. W czasie wakacji przeczytałem siedem (powieść).
12. Ta pani ma pięć (kot).
13. Pani spotkała cztery (studentka) na uniwersytecie.
14. Wczoraj sąsiadka widziała twoje (dziecko) w parku.
15. Babcia chwaliła się nowymi (talerz).
16. Turysta obejrzał wszystkie interesujące go (muzeum).
17. W tym domu mieszka dwanaście (rodzina).
18. On ma jedną (córka).
19. To jest przedstawienie tylko dla uczennicy tych (szkoła).
20. Za kogo on się przebierze na (bal) maskowy?

Ćwiczenie 11. Proszę przeczytać tekst, otworzyć nawias używając rzeczowniki w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Wczoraj zwiedziliśmy dużo zabytków: (katedra, kościół, muzeum i Stare Miasto).

Potem usiedliśmy w parku i pisaliśmy (widokówki i listy). Piliśmy (pepsi-cola), Janek palił (fajka), Justyna (papierosy), a Edward żuł (guma). Rozmawialiśmy o naszych rodzicach i okazało się, że ojciec Edwarda, podobnie jak mój, zbiera (znaczki), mama Janka bardzo lubi (opera), mama Edwarda kocha (balet), a moja i Justyny uwielbia (muzyka). Kiedy odpoczęliśmy, poszliśmy na zakupy. Kupiłam sobie (spódnica) i (sweter), a mojej siostrze (broszka) i (płyta) zespołu QQ. Nagle zobaczyliśmy (reżyser) i zrobiliśmy sobie z nim (zdjęcia). Zrobiło się późno, więc postanowiliśmy wrócić do hotelu i tam zjeść (kolacja).

Ćwiczenie 12. Proszę otworzyć nawias używając rzeczowniki w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

I.

- a) Julia jest (nauczycielka).
- b) Ewa i Krystyna są (studentka).
- c) Henio jest (dziecko).
- d) Mój kuzyn jest (lekarz).
- e) Adam i Piotr są (aktor).
- h) Polski jest trudnym (język).
- g) Oni są (Chińczyk), a one (Szwedka).
- i) Jego sąsiad jest (profesor).
- j) Pan Szymański jest ich (trener).
- k) Jesteśmy (Ukrainiec).

II. W ubiegłą niedzielę moi rodzice pojechali (ford) na wycieczkę za miasto z (babcia i dziadek). Pogoda była śliczna, więc po godzinie jazdy zatrzymali się przed (lasek). Samochód zaparkowali między (drzewa), a sami usiedli na polance. Zaczęli jeść śniadanie: bułeczki z (masłem), (wędlina) i (ser), sałatę z (sos włoski) z (rzodkiewka), posypaną (szczypiorek), pomidory i ogórki. Babcia piła herbatę z (cukier), mama i dziadzio sok z (woda mineralna), a tato tonik z (wódka). Potem poszli na spacer, zachwycali się (las). Po powrocie na polankę zjedli ciasto z (owoce) i ciasteczka z (krem) i wypili kawę ze (śmietanka).

Ćwiczenie 13. a) Wpisz w tabelę po 5 rzeczowników, które są nazwami pokarmów, ubrań i narzędzi. Ułóż zdania z tymi rzeczownikami w liczbie pojedynczej i mnogiej. Wykorzystaj online słownik języka polskiego PWN [<https://sjp.pwn.pl>].

Rzeczowniki oznaczające nazwy pokarmów	Rzeczowniki oznaczające nazwy ubrań	Rzeczowniki oznaczające nazwy narzędzi

b) Wpisz w tabelkę po 5 rzeczowników, które zakończone są na: o, e, ę. Ułóż zdania z tymi rzeczownikami w liczbie pojedynczej i mnogiej.

O	E	Ę

Ćwiczenie 14. Proszę otworzyć nawias używając rzeczowniki w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

Nie chcę myśleć o (egzamin). Właśnie rozmawiamy o (doktor). Oni marzą o (samochód). Czy myślisz teraz o (rodzina). Tak, myślę o (ojciec) i o (matka). To jest książka o (filozof). Chcielibyśmy podyskutować o (polityka). Przypomnij mi o (referat). Czuła się bezpiecznie przy (Zygmunt). Lubisz chodzić po (deszcz)? Po (tabletki) zrobiło mu się niedobrze.

Ćwiczenie 15. Proszę obejrzeć wideo. Lubię ich! Lubię je! (Rzeczowniki rodzaju męsko- i niemęskoosobowego) [<https://www.youtube.com/watch?v=61bYGzYIq0U>].

Ćwiczenie 16. Proszę wykonać test certyfikowany z języka polskiego (zaimki) [<https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1-zaimki/>].

ZAIMKI

Zaimek jest to samodzielna część mowy, której główną funkcją jest zastępowanie innych wyrazów w zdaniu. Typy zaimków ze względu na funkcję, jaką pełnią i to, jakie części mowy zastępują. Podział ze względu na rodzaj odmiany: odmienne i nieodmienne [<https://sciaga.pl/tekst/122496-123-zaimki>].

Odmienne:

- zaimki rzeczowne (zastępujące rzeczowniki). Te zaimki odmieniamy przez przypadki: ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one, kto, co, nikt, nic.

- zaimki przymiotne (zastępujące przymiotniki). Najczęściej odpowiadają na pytania: jaki?, jakie?, czyj? Są odmienne przez przypadki, liczby i rodzaje: ten, tamten, taki, mój, twój, swój, nasz, wasz, który, czyj, jaki, inny, ta, ci, te [<https://polszczyzna.pl/zaimki-podzial-i-rodzaje>]

- zaimki liczebne (zastępujące liczebniki), odpowiadają na pytania ile?, ilu? Przykłady: iluś, tylu, ileś, tyle itd. [<https://polszczyzna.pl/zaimki-podzial-i-rodzaje>]

Nieodmienne:

- zaimki przysłowne: jak, gdzie, kiedy, tak, tu, wtedy, gdzieś, skąd, dokąd, którędy, tamtędy, kiedyś, tam

Podział ze względu na funkcje:

- osobowe: ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one

- wskazujące: ten, ta, tamten, tu, tam, tędy, ów

- pytające: kto, co, jaki, który, jak, gdzie, kiedyś, których

- przeczące: nikt, nic, żaden, nigdy, nigdzie

- względne: kto, co, jaki, gdzie, który, jeżeli, jeśli, gdzie

- zwrotne: się, siebie, sobie

- dzierżawcze: mój, twój, nasz, wasz, ich, jego, jej

- nieokreślone: ktoś, coś, jakiś, gdzieś, kiedyś, cokolwiek
- powszechniające: wszyscy, zawsze

Zaimki rzeczowne (w funkcji rzeczownika odpowiadają na pytania: kto? co?), możemy wyróżnić kilka ich rodzajów.

[<https://sciaga.pl/slowniki-tematyczne/3254/zaimki-rzeczowne/>]

Zaimki osobowe: ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one

liczba pojedyncza

liczba mnoga

M.	ja	ty	on	ona	ono	my	wy	oni	one
D.	mnie/ mię	ciebie/ cię	jego/ niego/go	jej/ niej	jego/ niego/go	nas	was	ich/ nich	ich/ nich
C.	mnie/ mi	tobie/ ci	jemu/ niemu/mu	jej/ niej	jemu/ mu	nam	wam	im/ nim	im/ nim
B.	mnie/ mię	ciebie/ cię	jego/ niego/go	ją/ nią	je/ nie	nas	was	ich/ nich	je/ nie
N.	ze mną	z tobą	z nim	z nią	z nim	z nami	z wami	z nimi	z nimi
Ms.	o mnie	o tobie	o nim	o niej	o nim	o nas	o was	o nich	o nich

Uwaga. Formę dłuższą: mnie, ciebie, tobie, jemu stosujemy na początku zdania oraz po przyimku. Krótszej: mi, cię, ci, mu użyjemy w środku zdania. Krótka forma używa się po czasowniku: Kocham go! Długa - na początku zdania lub w funkcji emfazy: Jego kocham! Długa forma - często rozpoczynająca się od „n” - po przyimku: Czekam na niego. Forma dłuższa wyraźniej eksponuje osobę, o

którą chodzi w wypowiedzi. Zdarza się czasem, że sami musimy zorientować się, jakiej wersji zaimka użycie będzie stosowniejsze: Cześć Wojtek! Przyniosłam ci coś! – Mnie? Naprawdę? [<https://sciaga.pl/slowniki-tematyczne/3254/zaimki-rzeczowne/>]

Zaimki wskazujące: on, tamten, ten, ta, to, ów.

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	tamten człowiek	tamtą wycieczka	tamto dziecko	ci harcerze	te koty
D.	tamtego człowieka	tamtęj wycieczki	tamtego dziecka	tych harcerzy	tych kotów
C.	tamtemu człowiekowi	tamtęj wycieczce	tamtemu dziecku	tym harcerzom	tym kotom
B.	tamtego człowieka	tamtą wycieczkę	tamto dziecko	tych harcerzy	te koty
N.	z tamtym człowiekiem	z tamtą wycieczką	z tamtym dzieckiem	z tymi harcerzami	z tymi kotami
Ms.	o tamtym człowieku	o tamtej wycieczce	o tamtym dziecku	o tych harcerzach	o tych kotach

Zaimki zwrotne: zwykle używamy przy czasowniku, chcąc wyrazić stronę zwrotną.

M.	-----
D.	siebie
C.	sobie
B.	siebie, się
N.	z sobą
Ms.	o sobie

Oczywiście stosujemy zaimki zwrotne także w innych przypadkach w stronie czynnej lub biernej. Np.: Przyjaciele powinni mieć do siebie zaufanie. W końcu uświadomiłam sobie swój błąd. Tomek lubi się dużo uczyć. Zaimki pytające: któż, cóż, kto, co. Np.: Któż mógł przewidzieć taki rozwój wypadków? Cóż mogę ci poradzić w tej sytuacji?

Zaimki względne: kto, co. Np.: Nauczyciel upomniał tego, kto cały czas przeszkadzał. Policja wiedziała już, kto był sprawcą kradzieży. Zaimki przeczące: nikt, nic. Np.: Nikt nie powinien dowiedzieć się o tej sprawie. W dzisiejszych czasach nikomu już nie można zaufać. Zaimki nieokreślone: ktoś, coś, ktokolwiek, cokolwiek, byle co, lada kto, lada co, kto bądź, co bądź. Np.: Ktoś na pewno będzie miał ochotę kupić ten samochód. Na śniadanie jem zazwyczaj byle co.

Uwaga. Warto pamiętać, że w korespondencji, zwracając się w formie zaimka do adresata, musimy użyć wielkiej litery! Np.: Pragnę Ci donieść w kilku słowach... Przesyłam Ci pozdrowienia... Tęsknię za Tobą... Cały czas Was wspominamy...

Zaimki przymiotne (w funkcji przymiotnika odpowiadają napytania: jaki? jaka? jakie? który? która? które? czyj? czyja? czyje?) możemy wyróżnić kilka ich rodzajów:

Zaimki wskazujące: ten, ten sam, taki sam, tamten, ów, inny.

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	ten rok	ta łąka	to okno	ci rycerze	te obrazy
D.	tego roku	tej łąki	tego okna	tych rycerzy	tych obrazów
C.	temu rokowi	tej łące	temu oknu	tym rycerzom	tym obrazom

B.	ten rok	tę łąkę	to okno	tych rycerzy	te obrazy
N.	z tym rokiem	z tą łąką	z tym oknem	z tymi rycerzami	z tymi obrazami
Ms.	o tym roku	o tej łące	o tym oknie	o tych rycerzach	z tymi obrazami

Zwróć uwagę na formę biernika zaimka ta.

Zapamiętaj: tę książkę, tę płytę, tę filiżankę itd.

Zaimki pytające: jaki? jakiż? który? któryż? który z kolei? który z rzędu?, czyj. Np.:

Na jakiej ulicy powinienem wysiąść?

Któryż już raz zawiódł moje oczekiwania?

Zaimki nieokreślone: któryś, jakiś, lada jaki, jaki bądź, jaki taki, byle który, lada który, pewien, czyjkolwiek, czyjs itd.

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	jakiś dom	jakaś droga	jakiś pole	jacyś pasażerowie	jakiś przedmioty
D.	jakiegoś domu	jakiejś drogi	jakiegoś pola	jakichś pasażerów	jakichś przedmiotów
C.	jakiemuś domowi	jakiejś drodze	o jakimś polu	jakimś pasażerem	jakimś przedmiotom
B.	jakiś dom	jakąś drogę	jakiś pole	jakichś pasażerów	jakiś przedmioty
N.	z jakimś domem	z jakąś drogą	z jakimś polem	z jakimiś pasażerami	z jakimiś przedmiotami
Ms.	o jakimś domu	o jakiejś drodze	o jakimś polu	o jakichś pasażerach	o jakichś przedmiotach

Zaimki dzierżawcze: mój, twój, wasz, swój, czyjś, czyjkolwiek, czyjś itd.:

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	mój zeszyt	twoja koleżanka	jego dziecko	ich koledzy	swoje problemy
D.	mojego zeszytu	twojej koleżanki	jego dziecka	ich kolegów	swoich problemów
C.	mojemu zeszytowi	twojej koleżance	jego dziecku	ich kolegom	swoim problemom
B.	mój zeszyt	twoją koleżankę	jego dziecko	ich kolegów	swoje problemy
N.	z moim zeszytem	z twoją koleżanką	z jego dzieckiem	z ich kolegami	ze swoimi problemami
Ms.	o moim zeszytcie	o twojej koleżance	o jego dziecku	o ich kolegach	o swoich problemach

Zaimki względne: który?, czyj?, jaki?, co?, gdzie? (łączą zdanie podrzędnie z podrzędnym):

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
M.	który/czyj	która/czyja	które/czyje	którzy/czyi	które/czyje
D.	którego/czyjego	której/ czyjej	którego/ czyjego	których/czyich	których/ czyich
C.	któremu/ czyjemu	której/ czyjej	któremu/ czyjemu	którym/ czyim	którym/ czyim
B.	którego/ czyjego	którą/ czyją	które/ czyje	których/ czyich	które/ czyje
N.	z którym/ z czyim	z którą/ z czyją	z którym/ z czyim	z którymi/ z czyimi	z którymi/ z czyimi
Ms.	o którym/ o czyim	o której/ o czyjej	o którym/ o czyim	o których/ o czyich	o których/ o czyich

Zaimki przeczące: niczyj, nijaki

Beznadziejne, smutne wystawy nie przyciągały niczyjego wzroku.
Kolor tych ścian wydaje się nijaki.

Zaimki upowszechniające: każdy:

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
M.	każdy dzień	każda noc	każde południe
D.	każdego dnia	każdej nocy	każdego południa
C.	każdego dnia	każdej nocy	każdemu południu
B.	każdy dzień	każdą noc	każde południe
N.	z każdym dniem	z każdą nocą	z każdym południem
Ms.	o każdym dniu	o każdej nocy	o każdym południu

Każdy klient może tu liczyć na miłą obsługę.

Każdy kij ma dwa końce.

Z każdym dniem jestem coraz zdrowsza.

Ochrona lotniska bacznie przyglądała się każdemu podróżnemu.

Zaimki przysłówne, czyli zastępujące przysłówki, dotyczą miejsca, czasu i sposobu: tam, wtedy, któredy itd. [<https://sciaga.pl/slowniki-tematyczne/3275/rola-zaimka-w-zdaniu/>]

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę użyć w odpowiedniej formie podany w nawiasie zaimek i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. (Ona) możesz całkowicie zaufać.
2. (Ty) ... naprawdę bardzo trudno dogodzić.
3. Lubię (ciebie) ... w tej młodzieżowej fryzurze.
4. Trzeba będzie (on) ... jakoś pomóc.
5. Z (ona) ... lepiej nie chodzić na zakupy.
6. Nauczyciel powiedział (my) ... o planowanym teście z

- matematyki.
7. Możemy z (wy) ... pójść na basen?
 8. Jak (oni) ... znajdują na to wszystko czas?
 9. Dziadek opowiadał (wy) ... o tym, jak walczył w Normandii.
 10. Nic o (oni) ... nie wiemy.
 11. Proszę daj (ja) ... ten długi klucz.
 12. Kiedy do (ja) ... przyjedziesz?
 13. Czy ta niebieska książka jest dla (ja) ...?
 14. (Ja) ... ten film się nie podobał.
 15. Proszę, podaj (ona) cukiernicę.
 16. Więcej już (wy) ... nic nie powiem.
 17. (Ten) ... stary kot jest chyba chory?
 18. (Tamten) ... ludzie powinni udzielić nam pomocy.
 19. (Ten) ... nie mają czasu, (tamten) ... nie wiedzą, czego chcą, a ja nie mogę dłużej czekać.
 20. (To) ... było wspaniałe!
 21. Czyj jest (ten) ... rower?
 22. Moi rodzice są ze (ja) ... bardzo dumni.
 23. Któraś z (mój) ... koleżanek powinna mieć przepis na to ciasto.
 24. Przyślij (on) ... jakiegokolwiek zdjęcie swojej siostry.
 25. Pewien człowiek wypytywał (on) o moich sąsiadów.

Ćwiczenie 2. Proszę powiedzieć jakie zaimki użyte w zdaniach i określić ich rodzaje. Proszę przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. W wyborach Mistera Szkoły Krystian głosował na siebie.
2. Marta i Tadeusz są ze sobą już od dziesięciu lat.
3. O sobie Zosia zawsze wyraża się niepochlebnie.
4. Przygotowałam sobie pyszną kolację.
5. Właśnie przypomniał sobie o prośbie kolegi.
6. W tej sprawie coś mi nie daje spokoju.
7. Ktokolwiek poprosi mnie o pomoc, jestem do usług.
8. Wezwany do chorego lekarz nie mógł już nic zrobić.

9. W tym bałaganie niczego nie można znaleźć.
10. Chętnie jem to, co ugotuje moja żona.
11. Z wrażenia zupełnie zapomniałam, co chciałam kupić.
12. Kto odwiezie Kasię do domu?
13. Co ty tutaj robisz o tej porze?
14. Jaki masz pomysł na dzisiejszy wieczór?
15. Czyj jest ten samochód stojący przed sklepem?
16. Ten i ów czuł się zadowolony z nowego szefa.
17. Ten człowiek od dawna wydawał się podejrzany.
18. Marek ma taki sam plecak jak Łukasz.
19. Mógłbyś mi podać inny śrubokręt?
20. Z półek sklepowych zniknęły produkty, które były przeterminowane.
21. Wybierzemy na prezesa tego, czyja kandydatura okaże się najlepsza.
22. Zły to ptak, co własne gniazdo kala. Jaki pan, taki kram.
23. Na tych dokumentach widnieje twój podpis.
24. Gdzie mogę położyć swoje rzeczy?
25. Policja poszukuje niejakiego Iksińskiego podejrzanego o kradzież słynnego obrazu Kossaka.
26. Obraziła go, mimo co nie żywił urazy.
27. To, że się przyznał do winy, poruszyło mnie.
28. Adam nie sprzeciwiał się temu, żeby Ewa się oddaliła.
29. Nie dotrzymał danego słowa, za co pożałował.
30. Kilkakrotnie widziano nas razem, skąd zaraz tyle plotek.

Ćwiczenie 3. Proszę wyznaczyć funkcję składniowe zaimków rzeczownych w zdaniu.

1. On jest świetnym kierowcą (kto?).
2. Wy macie najpiękniejszy dom w okolicy (kto?).
3. Stefan pomógł nam w przeprowadzce (komu?).
4. Potracił go rozpędzony samochód (kogo?).
5. Twoja siostra jest bardzo miła (czyja?).
6. Taki człowiek nie wzbudza we mnie zaufania (jaki?).

7. Tamten rower jest mój (czyj?).
8. Tego lata była nijaka pogoda (jaka?).
9. Czekacie na mnie (na kogo?).
10. Kto chciał z nią mówić? (z kim?).
11. Czekam na niego już całą godzinę (na kogo?).
12. Halo, halo. Agnieszka! Dzisiaj bardzo źle cię słyszę (kogo?).
13. Czy podoba ci się ten film fabularny? (komu?).
14. Jestem zmęczony. Nie mogę iść z tobą na spacer wieczorem (z kim?).
15. Widzisz go na tym nowym zdjęciu? (kogo?).
16. Zapytałem ich, czy pożyczą mi samochód (kogo?).
17. Jutro oddam cię wszystkie pożyczone przeze mnie kasety (komu?).
18. Mnie zupełnie nie zależy na opinii Agaty (komu?).
19. Marku, czy możesz pożyczyć im tę starą mapę? (komu?)
20. Aneta ma piękne, długie włosy. Wszyscy jej zazdroszczą (komu?).
21. Pomogę mu jutro posprzątać strych (komu).
22. Przywitaj się z nimi, bo właśnie przyjechali (z kim?).
23. Zobacz, czy mój obiad jest już gotowy? (czyj?)
24. Pożycz im samochód na wyjazd (komu?).
25. Kto się lubi, ten się czubi (kto?).
26. On wpadł do izby, ociekając wodą (kto?).
27. Oni piszą sprawozdania, nie troszcząc się o prawdę (kto?).

Ćwiczenie 4. Proszę wybrać poprawną odpowiedź.

a) Zaimki: którejdy, tam, wtedy są zaimkami

- A. rzeczownikami;
- B. przymiotnikami;
- C. liczebnymi;
- D. przysłówkowymi.

b) Zaimki: jego, jej, nasz, wasz, mój, twój są zaimkami

- A. dzierżawczymi;

B. wskazującymi;

C. zwrotnymi

c) Przyporządkuj podane zaimki do odpowiedniej kategorii:
wtedy, kto, tyle, inny, kilka, my, twój, tam

A. zaimki rzeczowne;

B. zaimki przymiotne

C. zaimki liczebne;

D. zaimki przysłówne

d) Przyporządkuj podane zaimki do odpowiedniej kategorii:
ileś, gdziekolwiek, cokolwiek, tamten, wasz, żaden, dotąd, wszystko,
nikt

a) zaimki rzeczowne;

b) zaimki przymiotne;

c) zaimki liczebne;

d) zaimki przysłówne

e) Zaimki: kto, co, który, jaki, gdzie są zaimkami

A. nieokreślonymi;

B. przeczącymi;

C. dzierżawczymi;

D. pytającymi

i) W których zestawach zdań wszystkie formy zaimków są użyte
poprawnie?

A. Pomogę jej. Podaj mnie jabłko. Poznałem ją.

B. Przywitajmy nich. Ona poszła do niego. Zapukaj do niej.

C. Widzę go. Zazdroszczę jej. Zapytałem go.

D. Dał mnie do zrozumienia. Obraził się na nią. Pochwalił jego.

j) Które z podanych zdań jest prawdziwe?

A. Zaimki rzeczowne mogą zastępować w zdaniach
przymiotniki i przysłówki.

B. Zaimki są niesamodzielnymi i nieodmiennymi częściami
mowy.

C. Zaimki przysłówne są nieodmienne.

D. Zaimki przymiotne odmieniają się przez przypadki i liczby, ale nie odmieniają się przez rodzaje.

k) Zaimek się nie ma formy:

A. mianownika i biernika;

B. mianownika i wołacza;

C. narzędnika i wołacza;

D. narzędnika i biernika

Ćwiczenie 5. Proszę przeczytać, przetłumaczyć podane zdania na język ukraiński i wyznaczyć rodzaj zaimków.

1. Był to ten pociąg, którym zwykle wracaliśmy do domu.
2. Książka wywarła na niej takie wrażenie, jakiego należało się spodziewać.
3. Najbardziej lubię tę dziewczynę, która siedzi pod otwartym oknem.
4. Dostałem od niego tyle pieniędzy, ile żądałem.
5. Za dwadzieścia złotych każdy może wynieść z Giełdy tyle ksiażek, ile uniesie.
6. Wielokąt foremny to taki wielokąt, którego wszystkie boki mają równe długości i wszystkie kąty są takie same.
7. Natychmiast odstąpili od niego ci, co go mieli badać.
8. Kupię ten samochód, co widziałem wczoraj w salonie.
9. Jego córka, ta która ma niebieską torebkę, jest ruda.
10. Ci ludzie, którzy przywykli pracować, nie lubią mówić o głupstwach.
11. Uczniowie, którzy odpowiedzą na wszystkie pytania, mogą opuścić salę.
12. Opowiem wam historię, która zdarzyła się dawno temu.
13. Ona kupiła bransoletkę, która kosztowała fortunę.
14. Oto ta kobieta, którą podziwiam.
15. Żółw, którego wczoraj kupił, jest bardzo młody.
16. Oni kupili ten dom, którego dach pomalowano na czarno, on był na sprzedaż.

17. Ona mieszka w miejscowości, która nosi nazwę Powozie.
18. Podaj mi gazetę, która leży przed tobą.
19. Czytałem tę książkę, którą wypożyczyłem z biblioteki.
20. Pielęgniarka, która zrobiła ci zastrzyk, jest moją bratanicą.
21. Ten dom znajduje się za murami miasta, które rozłożyło się szeroko nad rzeką.
22. Ja czytam książki, w których znajdują się opisy podróży.
23. Korek uliczny był powodem, dla którego oni omal nie spóźnili się na samolot.
24. Oto ta podróż, o jakiej marzę.
25. Upiekłam wam ciasto, jakiego jeszcze nie jedliście.

Ćwiczenie 6. Proszę użyć odpowiedniej formy zaimka osobowego on, ja, ty, ono, my, wy, oni, one

1. Skąd tak dobrze (one) ... znasz?
2. Czy chcesz dzisiaj iść z (oni) ... na ten koncert?
3. To dziecko Katarzyny bawi się na boisku. Czy znasz (one) ... dobrze?
4. To jest bardzo ładne mieszkanie, czy chcesz (one) ... kupić dla swojej córki?
5. To jest nasze pole, a za (one) ... nasz nowy dom.
6. Wczoraj po południu nie było (my) ... w domu.
7. Pytasz, czy (my) ... podoba się to miasto w centrum Europy?
8. Tu mieszkają Nowakowie, a dlaczego (oni) ... tak się interesujesz?
9. Jak myślisz, czy (oni) ... podoba się ten duży pokój?
10. Tam na ławeczce w parku siedzą moje dwie siostry, a przed (one) ... – to Kazik i Waldek.
11. Nie było (my) ... w pracy, bo babcia zachorowała i pojechaliśmy do szpitala.
12. Nasze dzieci są już dorosłe, możemy z (one) ... podróżować.
13. Moi dziadkowie mieszkają w górach, pojedziemy do (oni) ... na wakacje.
14. To nie (ja) ... adres. Wyślę (ty) ... swój adres na komórkę.

15. Moim zdaniem to miejsce jest bardzo dobre dla (oni) ... odpoczynku.
16. Czy masz od Marka jakąś wiadomość? Już dawno z (on) ... nie rozmawiałem.
17. Moja babcia i mój wujek mieszkają w Wielkiej Brytanii. Byłem u (oni) trzy lata temu, pojedę do (oni) ... w tym roku.
18. Student, (który) ... dostał nagrodę, pojedzie na stypendium do Szwecji.
19. (Nikt) ... nie widziałem na tej szerokiej ulicy.
20. Od (nikt) ... nie dostałem żadnej informacji.
21. Dzwoniłem do nich cztery razy wczoraj, ale (nikt) ... nie było.
22. Dlaczego w tym urzędzie (nikt) ... nic nie wie.
23. On tutaj z (nikt) ... nie mieszka.
24. On nigdy nie pożycza (nikt) ... pieniędzy.
25. Nie kupiłam nic ... , ponieważ w niedzielę sklep zamknięty do 15.00.
26. Ona jest niezaradna. Nigdy z (nic) ... nie daje sobie rady.
27. Ten nowy kapelusz nie pasuje mi do (nic)
28. Dziadek Tomka mówi, że nie dziwi się już (nic)
29. Czy (nikt) ... o tym nie powiedziała?
30. (Nikt) ... z nim latem nigdzie nie pojedzie.

Ćwiczenie 7. Proszę odpowiedzieć na następujące pytania zgodnie z przykładem

Model: Czy on spotkał w parku kogoś znajomego?

On nie spotkał w parku nikogo znajomego?

1. Czy marzysz o czymś/ o kimś?
2. Czy kupiłeś w tym sklepiku coś do picia?
3. Czy oni w ogóle czymś się interesują?
4. Czy ona powiedziała o tym komuś?
5. Czy oddał komuś te paszporty?
6. Czy byliście ostatnio na czymś w nowym teatrze?
7. Czy brat dawał wczoraj komuś te dokumenty?
8. Czy one czekają na kogoś?

9. Czy on rozmawia o czymś bardzo ważnym?
10. Czy masz na coś ochotę?
11. Czy czytałaś ostatnio coś ciekawego?
12. Czy podoba ci się jakiś obraz w tym muzeum?
13. Czy masz jakiś nowy długopis?
14. Czy pójdziesz na boisko z jakimś kolegą?
15. Czy pożyczyła tę czasopismo jakiejś koleżance?
16. Czy to jest artykuł o historii Unii Europejskiej?
17. Czy to jest paczka jakiejś twojej koleżanki?
18. Czy masz na to jakiś pomysł?
19. Czy pójdziemy do kawiarni na jakiś deser?
20. Czy Ela idzie do kina ze swoim siostrzeńcem?
21. Czy dostałeś ten samochód od swojego dziadka Wacława?
22. Czy on kupił te piękne kwiaty dla swojej dziewczyny?
23. Czy ona już zabrała wszystkie swoje rzeczy z akademika?
24. Czy on interesuje się tylko swoją karierą?
25. Czy oni już sprzedali stary komputer i kupili nowy?

Ćwiczenie 8. Proszę przeczytać zdania i zastąpić rzeczowniki zaimkami. Przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Jego córka, która ma niebieską torebkę, jest ruda.
2. Piotr, którego wszyscy lubili, zgłosił się na ochotnika.
3. Sąsiad wszedł do jadalni, z której szybko wyszedł.
4. Otworzył mamie i cioci drzwi pokoju, do którego prędko weszły.
5. Z nieba, które zakryły ciężkie chmury, lunął gęsty deszcz.
6. Matka Krystyny, która jest bardzo inteligentną kobietą, wie, jak to zrobić.
7. Wojtka i Doroty nowy dom, który kosztował sporo, jest piękny.
8. Koń Tadeusza, którego zamierzam wypożyczyć, jest bardzo szybki.
9. Tadeusz, którego koń jest bardzo szybki, jest dzokejem.
10. Spotkałem Sylwię, którą bardzo lubię.

11. Widziałem się wczoraj z Agnieszką, której nie spotykałem od lat.
12. Ojciec, który był zawsze okazem zdrowia, ciężko się rozchorował.
13. Daniel, z którym rozmawiałem, jest sierotą.
14. Antarktyda, której klimat jest bardzo surowy, ma raczej ubogą faunę.
15. Korki uliczne, z powodu których Szymek i Krystian omal nie spóźnili się na samolot, wprawiły ich w kiepski nastrój.
16. Paweł, Edzio, Waldek i ci którzy nie wyjechali jeszcze na wakacje, będą mieli spotkanie o godzinie dziesiątej.
17. Jadzia kupiła pięć jaj, z których dwa były zepsute.
18. Antarktyda, gdzie szaleją tak silne wiatry, jest niegościnnym miejscem dla ludzi.
19. Wacław zapalił papierosa na stacji benzynowej, gdzie przecież nie wolno palić, i otrzymał grzywnę.
20. Nowy Grand Hotel, gdzie można trzymać psy, nie należy do tanich hoteli.
21. Helena i Henia wracały do domu, gdzie czekał na nie smaczny obiad.
22. Kazimierz mieszkał w kompletnej głuszy, skąd nie chciał się wyprowadzić.
23. Późno, bo dopiero po trzech miesiącach, Adamowi przyszedł pierwszy list.
24. Jolka zaśmiała się głośno, co go zdenerwowało.
25. Ojciec się ciężko rozchorował, czym się bardzo martwiłem.
26. Jurek jutro przyjeżdża, o czym dowiedziałem się z jego listu.
27. Córka przyniosła siedem szóstek na świadectwie, co bardzo mnie ucieszyło.
28. Marysia udaje swoją nauczycielkę matematyki, co jest bardzo śmieszne.
29. Ola zaprosiła mnie, to przyszedłem na obiad.
30. Zbyszek jest dziwakiem, przez co wszyscy od niego stronią.

Ćwiczenie 9. Proszę wykonać testy on-line (zaimki).
[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/zaimek-czym-jest-zaimek-na-jakie-odpowiada-pytania-i-kiedy-uzywa-sie-zaimkow>];

[<https://aleklasa.pl/gimnazjum/gramatyka/c182-fleksja/zaimek-test>]

Ćwiczenie 10. Proszę wykonać testy certyfikowane.
[<https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1>];
[<https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1-zaimki/>];
[http://certyfikatpolski.pl/wp-content/uploads/2017/03/6_B1_PG.pdf]

LICZEBNIK

Rodzaje liczebnika. Liczebniki główne. Liczebniki porządkowe.

Liczebniki zbiorowe. Jak zapisywać liczebniki.

„Nie” z liczebnikami. Odmiana liczebników.

Liczebnik to część mowy wyrażająca liczbę, ilość, wielokrotność lub kolejność. Liczebnik odpowiada na pytania: ile? który z kolei? Co jeszcze warto wiedzieć o liczebniku, jego rodzajach, odmianie i zapisie?

[<https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce/liczebnik-co-za-czesc-mowy-rodzaje-odmiana-cwiczenia>]

Rodzaje liczebnika. Liczebniki, czyli wyrazy określające liczbę, ilość, kolejność itp., dzieli się na kilka grup. Najpopularniejsze to *liczebniki główne*, wyrażające liczbę, np. jeden, dwa, trzy, sto, tysiąc, milion – i ich odmiany przez liczby i przypadki, np. dwoma osobami lub dwiema osobami – obie formy odmiany są poprawne. *Liczebniki porządkowe* wskazujące na kolejność, np. pierwszy, drugi, trzeci, dziesiąty, dwudziesty drugi, sto pierwszy, dwa tysiące osiemnasty.

Często spotyka się też: *liczebniki zbiorowe*, *liczebniki ułamkowe*, *liczebniki nieokreślone*, *liczebniki mnożne*, *liczebniki wielorakie*.

Liczebniki zbiorowe służą do określania mniejszych lub większych grup osób, np. dwoje, troje, czworo, trzydzieścioro dwoje lub trzydzieści dwoje – obie formy są poprawne,

Liczebniki ułamkowe wyrażają części, np. jedna druga, dwie trzecie, trzy czwarte, jedna dziesiąta.

Liczebniki nieokreślone wskazują na mniej precyzyjnie określoną liczbę lub ilość osób, przedmiotów itp., np. kilku, niewiele, wielu, dużo, mnóstwo, paręset, tysiące, miliony.

W użyciu są też *liczebniki mnożne* oznaczają wielokrotność lub liczbę identycznych części, z których składa się dany przedmiot, np. pojedynczy, podwójny, potrójny, dwukrotny, trzydziestokrotny.

Nieco rzadziej używa się obecnie *liczebników wielorakich*, wskazujących na liczbę części składowych, gatunków czy odmian jakiegoś przedmiotu, np. dwojaki, trojaki, dziesięć raki.

Liczebniki zbiorowe. Liczebników zbiorowych używa się do określenia liczby: osób płci mieszanej (trzydziestoro uczniów należy rozumieć jako trzydziestoosobową grupę uczniów i uczennic); rzeczowników kończących się w mianowniku na -ę (książę - dwoje książąt, kurczę - dziesięć kurcząt); rzeczowników występujących w liczbie pojedynczej (dwoje drzwi, troje spodni, czworo skrzypiec); niektórych utartych zestawieniach wynikających z historycznego rozwoju języka polskiego (dwoje oczu, dwoje uszu, dwoje rąk).

Uwaga. Liczebnik zbiorowy (dwoje, czworo, dziesięć) nietrudno pomylić z rzeczownikiem liczebnikowym, odpowiednio (dwójka, czwórka, dziesiątka – w znaczeniu grupy osób o określonej liczbie).

Jak zapisywać liczebniki. W języku polskim liczebniki porządkowe piszą się z kropką po cyfrze. Liczebniki główne i porządkowe można zapisywać za pomocą liczb, przy czym liczebnik porządkowy zaznaczamy kropką po cyfrze arabskiej albo, obecnie rzadziej, cyfrą rzymską. Samo „2” w tekście pisanym oznacza więc „dwa”, podczas gdy „2.” (lub II) – „drugi”. Ważną konsekwencją w zapisie liczebników jest to, że słownie zapisuje się mniejsze liczby (przeważnie do stu, dwustu, pięćset, tysiąca włącznie) – a większe notuje się za pomocą cyfr. Nie jest to jednak reguła i zapis słowny dowolnie dużej liczby nie będzie błędem. Najważniejsze,

by postępować konsekwentnie i w obrębie jednego tekstu nie łączyć dwóch różnych sposobów zapisu (Dwoje dzieci przyszło punktualnie, 4 kolejne spóźniły się na 5 minut).

„**Nie**” z liczebnikami. Należy też pamiętać, że partykułę „nie” z liczebnikami piszemy rozłącznie. Wyjątek stanowią liczebniki niejeden (niejeden raz), chyba że w konstrukcjach wyrażających przeciwstawienie (nie jeden, a dwa) oraz zaprzeczenia liczebników nieokreślonych (niedużo, niemało, niewiele).

Odmiana liczebników

Чоловічо-особова форма	Чоловічо-неособова форма і форма середнього роду	Форма жіночого роду
M. dwaj, dwóch, dwu	dwa dwóch, dwu	dwie dwóch, dwu
D. dwóch, dwu	dwom, dwu	dwom
C. dwom, dwu	dwa	dwie
B. dwóch, dwu	dwoma, dwu	dwoma, dwiema
N. dwoma, dwu	o dwóch, o dwu	o dwóch, o dwu
Msc.o dwóch, o dwu		

Odmiana liczebników trzy, trzej, trzech; cztery, cztery, czterech

Чоловічо-особова форма	Форма усіх інших родів
M. trzej, trzech	trzy
D. trzech	trzech
C. trzem	trzem
B. trzech	trzy
N. trzema	trzema
Msc.o trzech	o trzech

Odmiana liczebników pięć, sześć, dziesięć, dwadzieś, stu etc.

Чоловічо-особова форма	Форма усіх інших родів
M. pięć	pięć
D. pięciu	pięciu
C. pięciu	pięciu
B. pięciu	pięć
N. pięciu, pięcioma	pięciu, pięcioma
Msc.o pięciu	o pięciu

Odmiana liczebników sto, dwieście, trzysta, ...dziewięćset.

Чоловічо-особова форма	Форма усіх інших родів
M. stu, dwustu	sto, dwieście
D. stu, dwustu	stu, dwustu
C. stu, dwustu	stu, dwustu
B. stu, dwustu	sto, dwieście
N. stu, dwustu	stu, dwustu
Msc.o stu, dwustu	o stu, dwustu

Odmiana liczebników zbiorowych dwoje, oboje, troje, czworo, pięcioro, sześcioro.

M. dwoje dzieci
D. dwojga dzieci
C. dwojgu dzieciom
B. dwoje dzieci
N. dwojgiem dzieci
Msc.o dwojgu dzieciach

ĆWICZENIA.**Ćwiczenie 1. Proszę wpisać odpowiednią formę liczebnika i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.**

1. W koncercie usłyszeliśmy (2) altówki i (2) skrzypiec (dwie; dwoje).

2. Na parkingu stało (11) samochodów.

3. To wydarzyło się w (9) wieku.

4. Jestem w Gdańsku już (3) raz.

5. Dziesięć małych kurek to inaczej (10) kurcząt (dziesięcioro).

6. Siódmą pozycję na liście uczniów zapiszemy skrótem jako (cyfrą arabską) lub (cyfrą rzymską) lub 7. (koniecznie z kropką).

7. Jacek chodzi do (5) klasy.

8. (3) dzieci bawiło się na placu zabaw.

9. To mój (4) wyjazd zagraniczny.

10. Dziś w szkole nie ma aż (7) uczniów.

11. Olga ma (10) numer w dzienniku.

12. Jarek zajął (1) miejsce w konkursie.

13. Moja ciocia ma (42) lata.

14. Każdy człowiek ma (2) oczu, więc dwie osoby rozmawiają w (4) oczy (dwoje; cztery - frazeologizm – rozmawiać w cztery oczy).

15. W klasie liczącej 15 chłopców i 15 dziewczynek jest w sumie (30) uczniów (trzydzieścioro, nie: trzydziestu – jak w przypadku klasy złożonej z samych chłopców).

16. Rok 2018 (dwa tysiące osiemnasty).

17. Kupiliśmy (5) książek.

18. Moi (4) bracia mieszkają w Warszawie.

19. Na tym piętrze są (3) mieszkania.

20. Tym samochodem może z nami jechać (5) dzieci.

[<http://www.edukacja.edux.pl/p-12333-liczebnik-kartkowka.php>]

Ćwiczenie 2. a) Proszę zapisać słownie podane liczebniki i odmienić przez przypadki.

11, 18,19, 27, 35, 41, 132, 1000, 1974, 1218, 6893, 2 030 531,
7192, 5061, 59173

b) Proszę zapisać słownie.

1) 2.09.2016; 21.07.1877; 26.10.1784; 24.02.1891; 27.09.2021;
17.12.1587.

2) 05.25; 11.35; 12.45; 13.05; 11.25; 18.05; 21.15; 22.45; 24.00;
2.05; 13.15.

3) $1/2$, $1/5$, $1/4$, $2/8$, $5/4$, $0,5$, $0,25$, $3/4$, $2/8$, $3/6$, $6/9$, $2/7$, $4/5$,
 $3/15$, $6/9$, $3/6$

**Ćwiczenie 3. Proszę wpisać słowami odpowiednie formy
liczebników i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.**

1. Na torcie były (5) duże świecezki.
2. W zeszłym tygodniu byliśmy na (3) koncertach.
3. Możesz mi pomóc w rozwiązaniu krzyżówki? Brakuje mi jeszcze (15) haseł.
4. Z tej opery lubię tylko (4) arie.
5. Proszę (8) biletów tramwajowych.
6. Nie będzie ci przeszkadzało, jeśli przyjdzie do nas (3) moich kolegów?
7. Bardzo trudny jest ten tekst. Przez godzinę udało mi się przeczytać i zrozumieć tylko (1) stronę.
8. Nie wiedziałam, że masz (5) braci. Znam tylko (2) Joanna zawsze dostaje od brata na imieniny (7) róż.
9. Przyglądam się tym (4) obrazom i nie wiem, który wybrać.
10. Spotkałam się z (2) przyjaciółmi.
11. Muszę pomóc moim (3) kolegom.
12. Do bardzo dobrej oceny zabrakło mi (1) punktu.
13. Po (5) godzinach oczekiwania na lotnisku dowiedzieliśmy się, że lot jest odwołany.
14. Krzysztof zamówił (2) porcje lodów.
15. Nie możesz iść na ten film – jest dozwolony od (18) lat.
16. Na zawody przyjechało już (20) narciarzy.
17. Nie mogłem znaleźć w słowniku (11) wyrazów.

18. Oglądaliśmy katalog Forda. Jurek zachwycał się wszystkimi (15) modelami, które tam były.
19. Przeszło (2) potężne ulewy, skutkiem czego rzeka wystąpiła z brzegów.
20. Na zebraniu są tylko 15 osób.

Ćwiczenie 4. Proszę podane w nawiasie podane cyfrą liczebniki i wyrazy napisać w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Wczoraj rozpoczęto budowę (2, kamienica).
2. Ewa koresponduje z (3, Włoszka).
3. Czekamy na połączenie telefoniczne od (10, godzina).
4. Musimy jechać (2, samochód), nie zmieścimy się do (1).
5. Czy powiedziałeś wszystkim (9, student) o zmianie terminu spotkania?
6. Jest bardzo ciekawy artykuł o (5, siostra).
7. Dlaczego ten sklep nazywa się (1001, drobiazg)
8. Piotruś umie już liczyć do (30).
9. Ta książka została przetłumaczona na (27, język).
10. Sekretarka wysłała listy do (8, naukowiec).
11. W czasie ostatnich wakacji byli w (7, stolica) europejskich.
12. Bramkarz dostał czerwoną kartkę i na boisku zostało tylko (21, piłkarz).
13. Dziennikarze zadawali pytania wszystkim (12, modelek), które przyjechały na pokaz.
14. W hotelu zarezerwowano miejsca dla (37, uczestnik) konferencji.
15. Po dokładnym sprawdzeniu stwierdziliśmy, że w bibliotece brakuje (43, książek).
16. Po (50, kilometr) drogi okazało się, że jedziemy w przeciwnym kierunku.
17. Na wykład przyszło tak dużo ludzi, że dla (19, osoba) zabrakło krzeseł.
18. W ostatnim miesiącu dostałem (17, list).

19. Przed naszym domem rośnie (5, drzewo).
20. Do Ani na imieniny przyjedzie (8, koleżanka)

Ćwiczenie 5. Proszę opisać słowami liczebnik zbiorowy podany w nawiasie.

Zobaczył tam:	Przynieśli:	Kupiła:
(4) aktorów	(2) sanek	(15) kurcząt
(2) sprzedawców	(3) nożyczek	(10) kacząt
(5) rodziców	(4) spodni	(3) cieląt
(3) ludzi	(2) okularów	(6) kociąt
(6) muzyków	(17) kobiet	(12) jagniąt
(8) uczniów	(30) słowników	(19) gołębi

Ćwiczenie 6. Proszę opisać słowami i w odpowiednim przypadku liczebnik zbiorowy podany cyfrą i zamienić liczebnik 2 na 3, 4 i 5.

1. Pomogliśmy (2) staruszkom.
2. Wzięliśmy (2) sanek.
3. Na zajęciach nie było (2) studentów.
4. Jak on sobie poradzi z (2) dzieci
5. Całą drogę opowiadała o swoich (2) wnukach.
6. (2) ludzi czekało na dentystę.
7. Po lewej stronie korytarza było (2) drzwi.
8. Irena zachwycała się (2) dzieci swojej przyjaciółki.
9. W operze wystąpi (2) młodych śpiewaków.
10. W magazynie instrumentów brakowało (2) skrzypiec.
11. Jest to opowiadanie o (2) młodych ludziach, którzy postanowili odbyć podróż dookoła świata.
12. Po napadzie na bank trzeba było wymienić (2) drzwi.
13. Tę wymagającą klientkę obsługuje (2) sprzedawców.
14. Komisja festiwalowa przyznała nagrodę (2) krakowskim aktorom.
15. Cieszę się, że spotkam się z (2) moich przyjaciół.

Ćwiczenie 7. Proszę opisać słowami i w odpowiednim przypadku liczebnik zbiorowy podany cyfrą.

1. Pomalował dziś (3) drzwi.
2. Poznała (4) dzieci sąsiadów.
3. Zobaczył przy drodze (2) kociąt.
4. Napisał listy do (2) znajomych.
5. Szef wyrzucił z pracy (4) kelnerów.
6. Przez cały wieczór myślała o (5) pacjentach.
7. Policja poszukiwała (6) terrorystów.
8. Przez całą drogę rozmawiali z (2) pasażerów.
9. Opowiadała Hani bajkę o (3) koźlętach.
10. Mamy zajęcia z (3) lektorów.
11. Musiał pomóc tym (8) cudzoziemcom.
12. Na spotkanie zaproszono (4) aktorów.
13. (7) dziennikarzy czeka na pana.
14. Marek dostał dzisiaj (2) jedyńki.
15. Widziałam (2) kominiarzy.

Ćwiczenie 8. Podane liczebniki proszę napisać w odpowiedniej formie i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Jestem umówiony z (3) studenci.
2. W górach zginęło (5) turyści.
3. Śpiewał stary przebój: Herbatka zimowa dla (2) spragnionych ust.
4. Odwiedziło go w szpitalu (5) przyjaciele.
5. Pokazywali zdjęcia swoich (9) wnuki.
6. Były pod opieką (4) lekarze.
7. Liczył na pomoc (2) sąsiedzi.
8. Podejdź do tych (2) ludzie.
9. Na środku sali tańczyło (1) dzieci.
10. W tym filmie brało udział (6) kaskaderzy.
11. Do konkursu zakwalifikowało się (12) pianiści.
12. Młodzież pojedzie na wycieczkę z (3) nauczyciele.

13. Przyglądał się (3) gołębiom.
14. Dzieci bawiły się (4) zabawkami.
15. Przeczytałam tę książkę (3) razy.
16. Poszłam na spacer z (2) kotkami.
17. Byłam dzisiaj w (3) sklepach, gdzie kupiłam (2) pary spodni,
(1) parę butów i (8) par skarpetek.
18. Moja mama zrobiła mi rano kanapki z (3) kromek chleba z
(3) plasterkami szynki.
19. Moje (4) studiują za granicą.
20. W konkursie bierze udział (19) uczniów z tego liceum.

Ćwiczenie 9. Uzupełnij tabelkę odpowiednim liczebnikiem.

liczebnik główny	liczebnik porządkowy
3 garnki	3 garnek
4 zagadki	4 zagadka
2 przedstawienia	2 przedstawienie
1 szansa	1 szansa
piosenek	8 piosenka
3 kółka	3 kółko
4 rowery	4 rower
3 domy	3 dom
2 dni	2 dzień
3 przyjaciół	3/5
4 lekcje	3 przyjaciel
20 zadań	lekcja
	20 zadanie

Ćwiczenie 10. Odmień przez przypadki w obu liczbach liczebnik pierwszy, drugi.

Przypadek	Liczba pojedyncza (l. poj.)	Liczba mnoga (l. mn.)
Mianownik (M.)	klasa, zeszyt	klasy, zeszyty

Dopełniacz (D.)	klasy, zeszytu	klas, zeszytów
Celownik (C.)	klasie, zeszytowi	klasom, zeszytom
Biernik (B.)	klasę, zeszyt	klasy, zeszyty
Narzędnik (N.)	(z) klasą, (z) zeszytem	(z) klasami, (z) zeszytami
Miejscownik (Ms.)	(o) klasie, (o) zeszytcie	(o) klasach, (o) zeszytach
Wołacz (W.)	klaso, zeszytcie	klasy, zeszyty

Ćwiczenie 11.

a) Zaznacz poprawne zdanie.

usmażyłem półtorej cebuli

usmażyłem półtora cebuli

usmażyłem półtora cebuli

żadne zdanie nie jest prawidłowe

b) Zaznacz poprawne zdanie, wraz z ich poprawną nazwą liczebnika.

nie ma jedna trzeciej (l. ułamkowy) soli

ubrałem sześć (l. zbiorowy) par skarpet

w szkole nie ma pięciu uczniów (l. zbiorowy)

zjadłem trzy czwarte całej pizzy (l. główny)

spotkałem się z siedmiorgiem chłopców (l. zbiorowy)

c) Zaznacz prawidłową odpowiedź.

półtora minuty

półtorej marchewki

półtora doby

półtorej banana

półtorej roku

d) Odmień przez przypadki liczebnik sześcioro, siedmioro i ośmioro.

- M.
- D.
- C.
- B.
- N.
- Msc.

Ćwiczenie 12. Przyporządkuj liczebniki do odpowiedniej grupy: liczebniki główne, liczebniki porządkowe.

cztery, czwarty, jedenasty, dziesiąta, trzydziesty trzeci, osiem, siódmy, dziewięć, sto, dwieście dwadzieścia dwa, sto pierwszy, trzysta drugi, jeden, czterdzieste czwarte, ósma, milion, milionowy, dwunaste, pierwszy, setny, pięćdziesiąta szósta, sześćdziesiąt pięć, sto dwudziesty trzeci, sto dwa, trzy. (<http://www.edukacja.edux.pl/p-12333-liczebnik-kartkowka.php>).

Ćwiczenie 13. Proszę zapamiętać, że nie z liczebnikami piszemy rozłącznie i ułożyć zdania.

1. nie jeden, nie dwa, nie trzy.
2. nie pierwszy, nie drugi, nie trzeci.
3. nie ćwierć, nie pół, nie półtora.
4. nie dwoje, nie troje, nie czworo.
5. nie pojedynczy, podwójny, nie potrójny, nie poczwórny.
6. nie kilka, nie kilkanaście, nie kilkadziesiąt, nie kilkaset.
7. nie dwojaki, nie trojaki.

Ćwiczenie 14.

a) Uzupełnij zdania liczebnikami zapisanymi słownie.

1. Nasza klasa liczy ... uczniów: ... dziewczynek (ilu? Ile) i ... chłopców (ilu).
2. Siedzą w ... ławce (której z kolei).
3. Najczęściej zaczynam lekcje o ..., a kończę ... (o której) godzinie.
4. Drogę ze szkoły do domu pokonuje w ... minut (ile).

b) Uzupełnij brakujące końcówki.

1. Trzy ... zawodnicza ... i trz ... zawodnik ... stało na podium.
2. Szedłem z dw ... koleg
3. Lokomotywa ciągnęła dwadzieścia ... dw ... wagon... .
4. Jakub nie powiedział rodzicom o trz ... jedynk
5. Przyznał się tylko do pięć ... mierny

Ćwiczenie 15. Proszę wpisać liczebniki mające końcówki „naście; „nasty» i ułożyć z nimi zdania.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ćwiczenie 16. Zapisz słownie liczebniki.

1. 20 domów
2. 30 drzew
3. 40 ławek
4. 50 samochodów
5. 60 rowerów
6. 70 komputerów
7. 20 chłopców
8. 30 harcerzy
9. 40 strażaków
10. 50 lekarzy
11. 60 marynarzy
12. 70 żołnierzy
13. 80 kobiet

14. 35 dzień
15. 48 kredek
16. 4 mężczyźni
17. 5 narciarzy
18. 5 piskląt
19. 6 muzyków
20. 6 tablic

Ćwiczenie 17. Proszę wybrać poprawną formę liczebnika.

1. Na tym uniwersytecie studiują moi (dwaj – dwoje – dwóch) koledzy.
2. Oni mają (dwa – dwóch – dwoje) dzieci.
3. Na dworzu biegają (dwie – dwa – dwóch) psy.
4. Na drugim piętrze mieszkają (dwie – dwa – dwaj) studentki.
5. Dookoła stołu stoją (trzej – trzy – troje) krzesła.
6. Na kanapie siedzą (trzech – trzej – troje) panowie.
7. Na parkingu stoją (cztery – czterech - czworo) samochody.
8. W tej grupie jest (pięciu – pięć – pięcioro) dzieci.
9. Na stole stoi (pięć – pięciu – pięcioro) kubków.
10. Zapraszam na urodziny (pięć – pięciu – pięcioro) koleżanek.

Ćwiczenie 18. Proszę ułożyć zdania według wzoru.

Wzór: w, ta, kolejka, stać, 9, osoba - W tej kolejce stoi dziewięć osób.

1. w, ten samochód, siedzieć, 5, człowiek
2. ten, 9, komputer, nie, działać
3. zostać, nam, jeszcze, 4, zaproszenie
4. w, to miasto, być, mało, parking
5. w, ta księgarnia, być, dużo, ciekawa książka
6. w, ten rok, mieć (ja), 21, dzień urlopu
7. na, ta wycieczka, zapisać się, wiele, osoba
8. do, ten lekarz, czekać, 8, pacjent
9. Pani Ania, mieć, 6, dziecko
10. w, ten dom, być, 7, pokój

Ćwiczenie 19. Uzupełnij zdania liczebnikami. Liczebnik zapisz słownie.

1. Do tego lekarza czeka ... pacjentów.
2. Tydzień ma ... dni.
3. Na parkingu stoją ... samochody.
4. Godzina ma ... minut.
5. Minuta ma ... sekund.
6. Lokomotywa ciągnęła ... wagonów.
7. Wakacje trwają ... miesiące.
8. On ma ... dzień urlopu.
9. Zostawił nam jeszcze ... zaproszenia.
10. Rok ma ... miesięcy.
11. W tym domu ma być ... pokoi.
12. Drogę ze szkoły do domu pokonuje w ... minut.
13. Kupiłem ... ołówki i ... gumki.
14. Zjadł tylko ... danie.
15. Ogrodnik posadził tylko ... krzewy ozdobne.

Ćwiczenie 20. Jedną kreską podkreśl liczebniki główne, a dwiema porządkowe.

- Mamusiu, dzisiejszy dzień piąty marca zapamiętam na długo. - Dlaczego? Cóż takiego się dziś wydarzyło? - Spotkało mnie wielkie szczęście i to aż dwa razy. Posłuchaj tylko. Na pierwszej lekcji pani oddała sprawdziany, które pisaliśmy trzy dni temu. Maksymalna liczbę punktów, czyli dwadzieścia pięć, zdobyło tylko dwóch uczniów. Jednym z nich jestem ja! Pierwszy raz dostałem szóstkę z matematyki. To jeden powód do radości, drugi jest też ważny. Zająłem trzecie miejsce w konkursie ortograficznym.

Ćwiczenie 21. Proszę wykonać test on-line [<http://testwiedzy.pl/test/54325/liczebnik.html>]

SKŁADNIA JEZYKA POLSKIEGO

Zdania złożone. Spójniki a, ani, lecz, ale, jednak, żeby.

Do zdań złożonych zalicza się zwykle zdania, w których występują co najmniej dwa orzeczenia wyrażone osobowymi formami czasownika. Zdanie złożone rozkłada się na dwa lub więcej zdań składowych.[tp://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia17.html](http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia17.html)

Poniżej wśród zdań złożonych omówiono również zdania zawierające tylko jedną formę osobową czasownika. W zdaniach tego typu jedno z orzeczeń wyrażone jest bezokolicznikiem lub imiesłowem przysłówkowym. Np.:

Poprosił, abym go obudził. Poprosił, aby go obudzić.

Usiadł w fotelu i zasnął. Usiadłszy w fotelu, zasnął.

[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia17.html>].

Zdania współrzędnie złożone. Zdania składowe nie zależą jedno od drugiego gramatycznie, ale ich treści łączą się w przestrzeni i czasie. Zewnętrznie są albo połączone bezspójnikowo, albo przy pomocy spójników. Można je zastąpić sekwencją dwóch zdań.

Zdania współrzędnie złożone łączne. Zdania połączone stosunkiem łącznym wyrażają czynności (lub oznaczają stany) odbywające się bądź w tym samym czasie, bądź jedna następuje po drugiej. Często czynności te połączone są także przestrzennie, a ich treść jest w jakiś sposób związana. Połączone są spójnikami łącznymi: i, oraz, a, aż, również, jeszcze, także, nadto, ponadto, potem, dalej, nawet, następnie, wreszcie, w końcu, jak również, jak i, tudzież, a także, a następnie, a potem, i... i, to, to... to, czy... czy, zarówno... jak i, lecz, nie tylko... lecz także, nie tylko... ale i, nie dość że... to jeszcze, nie dość że... ale jeszcze, już to... już to, częściowo... częściowo, z jednej strony... z drugiej strony. Np.:

Siedzę i piszę.

Czyta oraz robi notatki.

Sprzedął samochód i pieniądze przeznaczył na remont.

Jan marzył o stanowisku dyrektora przedsiębiorstwa oraz chciał być szefem korporacji [<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia17.html>].

Uwaga. Oba zdania składowe mogą być często użyte w odwrotnej kolejności (Jedliśmy kolację i oglądaliśmy telewizję = Oglądaliśmy telewizję i jedliśmy kolację), jednak jeśli łączności towarzyszy następstwo czasowe, nie jest to możliwe (Wszedł do pokoju i zamknął drzwi). Następstwo czasowe wyrażają także spójniki a następnie, a potem. Spójnik a jest używany, gdy obok łączności występuje przeciwstawianie; wówczas można też użyć spójnika i (Sprzedał samochód, a pieniądze przeznaczył na remont = Sprzedał samochód i pieniądze przeznaczył na remont). Spójnik oraz występuje, gdy brak odcienia przeciwstawiania, a zdarzenia są zestawiane świadomie (Czyta oraz robi notatki = Czyta i robi notatki).

[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia17.html>].

Spójnik może być pominięty. Np.:

Rozległ się huk i ryk, huragan grzmiał jak sto armat.

Słońce już gasło, wieczór był ciepły i cichy.

Odrobiłem lekcje, zrobiłem zakupy, posprzątałem.

Wiatr zaszumiał w ogrodzie, zatrzeszczały stare konary.

Imiesłowne równoważniki zdań współrzędnych łącznych.

Jedno ze zdań zastąpione może być imiesłownym równoważnikiem zdania, zawierającym imiesłów współczesny. Np.:

Poszedł jakimiś ogólnymi ścieżkami, zrywając po drodze kwiaty.

Był tam do wieczora, pilnując roboty.

Szliśmy naprzód, nie czując zmęczenia.

Spacerując, cały czas rozmawiali.

Tego typu równoważniki bywają używane ze zdaniami w stronie biernej lub zdaniami bezpodmiotowymi.

Odezwy zostały rozesłane do domów, wzywając ludność do oporu.

Uwzględniając znane zależności, wykonano badanie.

Zdania współrzędnie złożone wyłączające. Oznaczają one, że żadna z wymienionych czynności nie zaszła. Połączone są spójnikami wyłączającymi: ani, ani też, ani... ani, ni, ni... ni. Np.:

Nie jestem chory ani nic mnie nie boli.

Dziecka nie dopilnował ani nie ugotował obiadu.

Dziewczęta nie poruszyły się ani drgnęły.

Nie wyjechała, ani też nie zamierzała wyjechać.

Spójnik ani...ani używany jest dla wyrażenia negacji tylko wtedy, gdy oba zdania składowe są fałszywe. Wymagana jest przecząca forma czasownika. W tekstach literackich i archaicznych zdarza się forma pozytywna czasownika przy ani (Ani go lubię, ani go poważam. Nie znam tej okolicy, ni pragnę ją poznać). Istnieją zdania wyłączające bezspójnikowe (Nie uczył się, nie pracował. Nie przywitał się, nie uśmiechnął).

Zdania współrzędnie złożone przeciwstawne. Wyrażają treści przeciwstawne w zakresie czasu, przestrzeni, sposobu, osoby itd. Połączone są spójnikami przeciwstawnymi: a, ale, lecz, zaś, jednak, jednakże, a jednak, aczkolwiek, przecież, natomiast, tymczasem, a tymczasem, za to, mimo że, a mimo to, choć, atoli, lubo, wszak, wszakże, raczej, a raczej, a przecie, owszem, tylko.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>]. Np.:

Niby na nic nie zwraca uwagi, a widzi wszystko.

Janek lubi nurkować, natomiast Adaś woli się opalać.

Uwaga. Spójnik *a* oznacza różnice (Anna jest brunetką, a Beata szatynką), natomiast spójnik *ale* jest używany, gdy stan rzeczy opisany w zdaniu drugim jest przeciwny do oczekiwań wynikających z opisanego w zdaniu pierwszym (Anna jest zdolna, ale leniwa). Spójnik *lecz* jest książkowym odpowiednikiem spójnika *ale*, spójniki choć, mimo że itd. występują w zdaniach podrzędnie złożonych przyzwalających. Zdania takie - to styl książkowy.

Przy tym samym podmiocie obu zdań możliwe jest czasami zastąpienie jednego ze zdań imiesłowowym równoważnikiem. Np.: Wyszła za bogacza, Kochając innego. Palił, nie zaciągając się jednak.

Zdania współrzędnie złożone rozłączne. Zdania takie zawierają treści, z których jedna wyklucza istnienie drugiej. Połączone są spójnikami rozłącznymi: *albo*, *albo też*, *albo... albo*, *lub*, *lub też*, *czy*, *czy... czy*, *czy też*, *czy może raczej*, *bądź*, *bądź...* *bądź, to... to*, *już to... już to*, *częściowo... częściowo*, *z jednej strony... z drugiej strony*. Np.:

Czytam albo piszę.

W lecie pojedziemy w góry albo spędzimy urlop nad morzem.

Posłuchamy muzyki albo pójdziemy do kina.

Brat przyjdzie po nas albo też zaczeka w parku.

Albo powiesz mi wszystko, albo ja powiem ojcu.

Wynajmiemy pokój w hotelu lub zatrzymamy się u cioci.

Uwaga. Spójnik *lub* wyraża alternatywę – zdanie prawdziwe, jeżeli choć jedno ze zdań składowych jest prawdziwe. Spójnik *lub* często zastępuje się spójnikiem *albo*. Spójnik *albo... albo...* zarówno wyraża alternatywę. Spójnik *bądź... bądź...* wyraża dysfunkcję. Zdania rozłączne sygnalizują dodatkowo niewiedzę lub niepewność mówiącego.

Bezspójnikowe zdania współrzędnie złożone rozłączne. Zdania rozłączne bezspójnikowe są rzadkie i występują najczęściej w pytaniach. Np.:

Idziesz, nie idziesz? Zostaniesz, czy odchodzisz?

Zdania współrzędnie złożone wyjaśniające. Zdania współrzędnie złożone wyjaśniające. Treść obu zdań uzupełnia się nawzajem, drugie zdanie jest omówieniem treści pierwszego lub wyszczególnieniem. Połączone są spójnikami: czyli, to jest, to znaczy, to znaczy że, innymi słowy, więc, a więc, mianowicie, a mianowicie, bo, bowiem, albowiem. Możliwe są także bezspójnikowe zdania wyjaśniające.

Zdania współrzędnie złożone wynikowe. Treść jednego ze zdań jest wskazana jako wynik treści drugiego zdania. Pierwszy typ zdań wynikowych składa się ze zdania wyrażającego przyczynę oraz zdania wprowadzonego spójnikiem: i, a, więc, tak więc, tak że, dlatego, w wyniku czego, wobec tego, zatem, toteż, tedy, to, to i, przeto, za to, stąd <http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

W drugim typie zdań wynikowych najpierw wymienia się skutek, potem przyczynę oraz używa spójników: więc, a więc. W zdaniach takich wnioskuje się o istnieniu nieznaney wcześniej przyczyny. Np.:

Ludzie otworzyli parasole, więc już zaczęło padać.
Nie przyszedł, a więc zachorował.

W trzecim typie zdań wynikowych również najpierw wymienia się skutek, potem przyczynę, ale przyczynę tę wprowadza się spójnikiem: *wszak, wszakże, przecież*.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

Mimo niezależności gramatycznej oba zdania składowe nie są równocenne, gdyż jedno wyraża przyczynę, a drugie skutek. Zdanie wyrażające skutek odpowiada na pytanie i co z tego?

Zdania podrzędnie złożone

W zdaniu podrzędnie złożonym wyróżniamy zdanie nadrzędne i podrzędne. Zdanie podrzędne określa zdanie nadrzędne i zastępuje jedną z jego części. Najczęściej odpowiada na jakies

pytanie stawiane przez treść zdania nadrzędnego. Zdanie podrzędne łączy się ze zdaniem nadrzędnym przy pomocy spójnika (zdania spójnikiem) lub zaimka (zdania względne). W pewnych typach zdań podrzędnie złożonych brak jest wskaźnika zespolenia (zdania bezspójnikowe). Niekiedy wyróżnia się ponadto jeszcze jeden typ zdań podrzędnych, w których wskaźnikiem nawiązania jest zaimek pytajny (zdania pytające-zależne) – często zdania te włącza się do kategorii bezspójnikowych.

Lista spójników, zaimków i partykuł rozpoczynających zdania: *aby, acz, aczkolwiek, albowiem, aniżeli, aż, azali, ażeby; bo, boć, bowiem, by, byle, byleby; chociaż, chociażby, choć, choćby, chyba, chybaby, chyba że, chyba żeby, co, cokolwiek, czy, czyj; dlaczego, dlatego, dlatego że, dokąd, dokądkolwiek, dopiero, dopiero gdy, dopóki; gdy, gdyby, gdyż, gdzie, gdziekolwiek; ile, ilekolwiek, ilekroć, ile razy, ile że, im, inaczej, innymi słowy, iż, iżby; jak, jak gdyby, jakby, jaki, jakikolwiek, jakkolwiek, jako, jakoby, jako że, jakżeby, jakoby, jednak, jedynie, jeśli, jeśliby, jeżeli, jeżeliby; kędy, kiedy, kiedyż, kiedykolwiek, kim, kogo, komu, kto, ktokolwiek, którędy, który; ledwie, ledwo; mimo że, mimo iż; na co, niech, nim, niż, niżby; odkąd, o ile; po co, po czym, podczas gdy, podobnie jak, pomimo że, pomimo iż, ponieważ, póki, przecież, przeto, przy czym; skąd, skądkolwiek, skoro; tak jak, tylko że, tym bardziej że; w miarę jak, w razie gdyby, wprzód nim; za co, za ledwie, zanim, zwłaszcza gdy, zwłaszcza kiedy, zwłaszcza jeżeli, zwłaszcza że; że, że aż, żeby.*

Zdanie nadrzędne może być samodzielne znaczeniowo – wtedy zdanie podrzędne można pominąć, a wypowiedzenie pozostanie sensowne. Czasem zdanie nadrzędne jest niesamodzielne znaczeniowo i obecność zdania podrzędnego jest konieczna dla zachowania sensu.

Zdania podrzędne podmiotowe. Zdanie podmiotowe łączy się ze zdaniem nadrzędnym przy pomocy *kto, co, że, czy*. Jeżeli oba zdania składowe mają ten sam podmiot, wskaźnikiem zespolenia jest zaimek *kto, co, rzadziej który*.

Po pewnych czasownikach używa się trybu przypuszczającego i spójniki: żeby, by, aby, ażeby, iżby (spójniki te różnią się tylko wartością stylistyczną: by używa się w stylu potocznym, aby – formalnym, ażeby – książkowym, iżby – archaicznym). W zdaniu nadrzędnym może występować spójnik czy.

To bardzo ważne, żeby on nam pomógł.
Wypada, żebyś złożył im wizytę.
Wypadałoby, abyś złożył im wizytę.
Przyszło mi do głowy, by im złożyć wizytę.
Jest wątpliwe, czy dostanę tę pracę.
To wątpliwe, czy dostanę tę pracę.
Ciekawe, czy wiesz, jak to zrobić.
Nie obchodzi mnie, czy przyjdiesz.

Zdania pytające-zależne. W zdaniach pytajno-zależnych występują zaimki pytajne: gdzie, kiedy, skąd, czyj, kto, kogo itd. Nie obchodzi mnie, kiedy przyjdiesz. Ciekawe, skąd to wiesz.

Zdania podrzędne orzecznikowe. Zdanie orzecznikowe łączy się ze zdaniem nadrzędnym za pomocą kto, co, który, jaki, ile. W zdaniach orzecznikowych również używamy spójniki: że, aby, ażeby, żeby także że.

Konstrukcja twierdząca dopóki..., ... wyraża równoczesność i jest równoważna tak długo. Konstrukcja dopóki nie..., ... wyraża następczość. Konstrukcja dopóki nie..., nie wyraża uprzedniość. Różnicę znaczenia podkreśla aspekt czasownika: niedokonany w przypadku czynności równoczesnej, dokonany w przypadku czynności nie równoczesnej.

Zdania podrzędne okolicznikowe miejsca. Wskaźnikami zespolenia są zaimki: gdzie, skąd, dokąd, którędy, często występują tam, stamtąd, tędy.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>].

ĆWICZENIA.

Ćwiczenie 1. Proszę przeczytać zdania spójnikowe (styl książkowy) i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Oczy na świat podnoszę – świat patrzy surowo.
2. Dużo obiecywał – nic nie zrobił.
3. Mój brat jest ode mnie starszy, ja jestem wyższy.
4. Ja pójdę, ty zostaniesz.
5. Wczoraj przyjechałem, dzisiaj wyjeżdżam.
6. Dziś się cieszy, jutro zmądrzeje.
7. W górach panowała jeszcze zima, w dolinach znać było zbliżającą się wiosnę.
8. Mężczyzna stał, kobieta klęczała.
9. Wszystkie owieczki uciekły, tylko jedna została.
10. Wiatr nanosił chmury, na niebie nie świeciły gwiazdy.
11. Nie uczył się ani nie pracował.
12. Ani się nie przywitał, ani nie uśmiechnął.
13. Zapowiedział ładną pogodę, tymczasem padał deszcz.
14. Tymczasem zastanów się, nie odpowiadaj.

Ćwiczenie 2. Proszę przeczytać zdania współrzędnie złożone wyjaśniające i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Zdałem wszystkie egzaminy, czyli ukończyłem już studia.
2. Pokonał wszystkich rywali, czyli był najlepszy w kraju.
3. Przygotowywał się pilnie, to jest uczył się reguł i rozwiązywał zadania.
4. Te sosny nie rosną tutaj w swoim naturalnym siedlisku.
5. Wybieram pierwszy wariant płatności.
6. Jan nie poszedł do dentysty, więc stchórzył.
7. Pomógł mu bardzo, mianowicie znalazł dla niego pracę.
8. Zdałem wszystkie egzaminy – ukończyłem już studia.
9. Odmówił mu podania ręki – obraził go.
10. Prawda, we mnie się dużo zmieniło.

11. Wódz pruski zaskoczył Szwedów, zaatakował znieścacka.
12. Stała się rzecz niezwykła: oto stanął przed nią anioł.

Ćwiczenie 3. Proszę przeczytać zdania współrzędnie złożone wynikowe i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Przemoczyłem nogi i się przeziębilem.
2. Choruję, więc nie pracuję.
3. Zachorował, więc nie przyszedł.
4. Ślisko było po nocnym przymrozku, więc szli powoli i ostrożnie.
5. Pracowałeś sumiennie, więc zasłużyłeś na nagrodę.
6. Nie mam już czasu, tak więc muszę się pożegnać.
7. Zawsze wierzyliśmy w twoją wiedzę, tak że z radością przyjmujemy twój sukces.
8. Była piękna pogoda, więc wybraliśmy się na spacer.
9. Chmurzy się, więc będzie deszcz.
10. Całą noc padał deszcz, więc na ulicy zrobiły się kałuże.
11. Poczułem się zmęczony, więc położyłem się spać.
12. Nie chcę z tobą rozmawiać, więc nie dzwoń więcej.
13. Nie uczyłem się matematyki, dlatego nie umiem rozwiązać zadania.
14. Marek chce zostać lekarzem, dlatego tak dużo się uczy.
15. Nie mam samochodu, dlatego jeżdżę do pracy autobusem.
16. Nie zainstalowano sygnalizacji, w wyniku czego zdarzył się tragiczny wypadek.
17. Ten sposób nie działa, zatem spróbujmy innego.
18. Musiał mieć osiemdziesiąt dwa lata, toteż był wyschły jak mumia, przysłowiowa skóra i kości.
19. Dawniej nie było kolei, toteż podróże były uciążliwe.
20. Nie ma pasterza, to i owce głodne.
21. Te monety są już bardzo dobrze znane, a przeto odkrycie ich dla nauki nie ma żadnego znaczenia.
22. Nie wiedziałem, kogo ratuję, przeto i na wdzięczność nie zasłużył.

23. Kilkakrotnie widziano nas razem, stąd zaraz tyle plotek.
24. Deszcz zaczął padać i ludzie otworzyli parasole.
25. Matka zawołała i dziecko wróciło do domu.

Ćwiczenie 4.

a) Proszę ułożyć 10 zdań złożonych i zastosować spójniki **jednak, bo, że, i, oraz, a, ale, lecz, więc, albo, bądź, gdyż, żeby, aby, ani, ni, toteż, zatem, lub, ponieważ**. Proszę przetłumaczyć podane zdania na język ukraiński. [<https://brainly.pl/zadanie/3869506>]

1. Nie przyjaźnili się, ale pomagali sobie w trudnych sytuacjach.
2. Było zimno, więc zostałam w domu.
3. Wiał silny wiatr, toteż poszłam do domu.
4. Zjem lody oraz wypiję sok.
5. Pojadę na wycieczkę lub pójdę do Ciebie.
6. Pójdę do teatru albo zjem gofry.
7. Słucham muzyki i oglądam telewizję.
8. Nie byłam w szkole gdyż jestem chora.
9. Pojadę do babci, ponieważ dawno u niej nie byłam.
10. Nie pójdę do teatru ani nie obejrzę telewizji.

b) Proszę przetłumaczyć zdania ze spójnikami **wszak, wszakże, przecież**. na język ukraiński.

1. Jutro możesz umrzeć, **wszak** idziesz na wojnę.
2. Niby album przegląda, **wszakże** o czymś innym myśli.
3. Czemu nie wychodzisz, **przecież** już późno.
4. Musisz pojechać, **przecież** tam czekają na ciebie.
5. Jutro możesz umrzeć, idziesz na wojnę.
6. Deszcz zaczął padać, ludzie otworzyli parasole.
7. Mam dziś egzamin, wrócę **później**.
8. Chmurzy się, **będzie** deszcz.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

Ćwiczenie 5. Proszę przeczytać zdania spójnikowe i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Śpi i chrapie.
 2. Drzewa szumią około domu i szemrze ulewa.
 3. Janek zatrzymał się i obejrzał wystawę.
 4. Wszedł do pokoju i zamknął drzwi.
 5. Chłopcy nazbierali gałęzi i rozpalili ognisko.
 6. Wróciłem do domu i zjadłem obiad.
 7. Jedliśmy kolację i oglądaliśmy telewizję.
 8. Byliśmy w Krakowie i zwiedzaliśmy Wawel.
 9. Przyjedziesz i odwiedzisz mnie.
 10. Świeciło słońce, a w ogrodzie śpiewały ptaki.
 11. Każda chwila droga, a oni obradują.
 12. Posprzątała pokój, a na stole postawiła kwiaty.
 13. Dziecko zasypiało, a babcia śpiewała mu kołysankę.
 14. Michał rysuje, a Ola śpi.
 15. Mówiła cicho i powoli, aż nagle krzyknęła.
 16. Było spokojnie, aż tu nagle jak się zerwie wiatr!
 17. Zagrał koncert, a następnie uklonił się publiczności.
 18. Wpadnę kiedyś do was, to opowiem dokładnie, jak to było.
 19. Deszcz to ustawał na chwilę, to znów zaczynał padać.
 20. Grzeczność wszystkim należy, lecz każdemu inna.
 21. Nie tylko byłem już w tej okolicy, lecz także spędzałem noc w tym domu.
 22. Nie tylko chciał tego, ale i wierzył w to mocno.
 23. Paweł czyta książkę, a Piotr mu przeszkadza.
 24. Nie dość że mu nie zapłacił, to jeszcze go zbił.
- [<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

Ćwiczenie 6. Proszę przeczytać zdania składowe połączone spójnikami przeciwstawnymi i przetłumaczyć na język ukraiński. [<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

1. Ja płacę, a ty się śmiejesz.
2. Anna jest brunetką, a Beata szatynką.
3. W Krakowie było słonecznie, a w Warszawie padało.

4. Cierpi, a jednak się nie skarży.
5. Dziś pójdziemy na wycieczkę, a jutro będziemy wypoczywać.
6. Anna jest zdolna, ale leniwa.
7. On obrócił wszystko w żart, ale bynajmniej nie żartował.
8. Rzadkich kwiatów nie było tu, ale też nigdzie nie rosły pokrzywy.
9. Mój brat jest ode mnie starszy, ale ja jestem wyższy.
10. Chciał kupić tę książkę, ale nie miał dość pieniędzy.
11. Chciałem zasnąć, ale przeszkadzał mi hałas.
12. Obiecał przyjść, ale jeszcze go nie ma.
13. Przyjechał, ale nie odwiedził mnie.
14. Miał wyjść, ale zadzwonił telefon.
15. Lubię chodzić do kina, ale dziś się tam nie wybieram.
16. Dawniej go odwiedzała, lecz ostatnio była bardzo zajęta.
17. Jedni lubią wszystkie owoce, zaś inni tylko jabłka.
18. Pewne fakty nabierają znaczenia, zaś inne tracą.
19. Starsi pójdą do kina, młodszy zaś obejrzą dobranockę.
20. Obiecywał dużo, nie zrobił zaś nic.
21. Choć wiedział o wszystkim, jednak słowem się nie zdradził.
22. Nie jest zdolny, jednak bardzo się stara.
23. Zosia poszła na przyjęcie, jednak nie bawiła się dobrze.
24. Chcieliśmy nocować w schronisku, jednakże noc zaskoczyła nas w drodze.
25. Nie mam ochoty czytać, natomiast chętnie pójdę na spacer.

Ćwiczenie 7. Test

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>].

Ćwiczenie 8. Proszę przeczytać zdania podrzędne podmiotowe i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Kto pod kim dołki kopie, ten sam w nie wpada.
2. Kto próżnuje, ten nie zbiera plonów.
3. Kto nie potrafi odpoczywać, nie potrafi pracować.
4. Kto chce, niech zostanie w domu.

5. Kto kłamie, nie ma wiary.
6. Kto jest syty, głodnego nie zrozumie.
7. Kto robił inaczej, narażał się na drwiny.
8. Kłamie ten, kto to powiedział.
9. Co się stało, to się nie odstanie.
10. Co było ciekawe dla mnie, to nie interesowało moich kolegów.
11. To co mówisz, jest kłamstwem.
12. Ci, którzy odpowiedzą na wszystkie pytania, mogą opuścić salę.
13. Okazało się, że Renata przyjechała wcześniej.
14. Zdarzało się, że nie wracał na noc do domu.
15. Śniło mi się, że jestem w niebie.
16. Wydawało mi się, że był tam wtedy ktoś jeszcze.
17. Możliwe, że jeszcze zdążę.
18. To jasne, że nikogo tu nie ma.
19. To dobrze, że już jesteś.
20. To źle, że nie masz czasu.
21. Gorzej, że nie widać było końca wąwozu.
22. To prawda, że go nie lubię.
23. Jest oczywiste, że nigdzie nie pójde.
24. Jest niemal pewne, że ona już nie przyjdzie.
25. Oczywiście, że tam pojedę.
26. Wstyd, że tego nie wiesz.
27. Zdaje mi się, że już oglądałem ten film.
28. Wszystkim się zdawało, że Wolski wciąż gra jeszcze.
29. Zdawało się, że ciężkie krople kapią na podłogę.
30. Zdawało mi się, jakby ktoś zawołał.

Ćwiczenie 9. Proszę przeczytać zdania podrzędne orzecznikowe i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Jan był tym, kim chciał być.
2. Był on dla mnie tym, czym starszy brat dla rodzeństwa.
3. Od tego czasu fantastyka stała się tym, co lubię najbardziej.

4. Mieszko I jest tym, który budował państwowość polską.
 5. Teraz ja będę tą, która dominuje.
 6. Jaka praca, taka płaca.
 7. Wakacje nie były takie, jakich oczekiwaliśmy.
 8. Ten obraz jest taki, jaki go sobie wyobrażałem.
 9. Opinii o tym samochodzie będzie tyle, ilu jest jego użytkowników.
 10. Mróz był taki, że długo musieliśmy się ogrzewać przy kominku.
 11. Wicher był taki, że łamał drzewa.
 12. Sytuacja była taka, że trzeba było mu pomóc.
 13. Jesteś taki, że wszyscy cię lubią.
 14. Nie jestem taki, żeby mnie łatwo w pole wywieść.
 15. Tyle było w jego mowie nieszczerości, że wzbudza obrzydzenie.
- <http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia18.html>.

Ćwiczenie 10. Proszę przeczytać następujące zdania i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Tym kto mieszkał w tym pałacu zakłócał spoczynek strach przed upiorem.
2. Pamiętam to, co mi powiedziałeś na weselu.
3. Pamiętam wszystko to, co mi powiedziałeś.
4. Pamiętam o tym, co mi powiedziałeś wczoraj.
5. Nie pamięta tego, co ona napisała w liście.
6. Co bym mógł, to bym dla ciebie zrobił.
7. Cokolwiek miał cennego, złożył w ofierze.
8. Temu, z czyjej pracy ojczyzna się bogaci, winniśmy wdzięczność i szacunek.
9. Wierzę temu, kto dotrzymuje słowa.
10. Wszyscy mówili o tym, co wydarzyło się wczoraj w szkole.
11. Zrobię, co będę mógł.
12. Beata lubiła, kiedy/ gdy przynosił jej czekoladki.
13. Lubię, kiedy pada.

14. Lubię, jak mama wraca z pracy.
15. Pamiętam, jak dwa lata temu byłem w Bieszczadach.
[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia18.html>]

Ćwiczenie 11. Proszę przeczytać zdania względne ze spójnikiem że i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Przypuszczam, że jesteś moim bratem.
2. Obawiam się, że on to zrobił.
3. Wstydziła się, że to zrobiła.
4. Poczułem, że robi mi się zimno.
5. Brat przypomniał mi, że mam jeszcze napisać jeden list.
6. Nie spodziewałem się, że zaprosisz mnie na swój ślub.
7. Nie udawaj, że cię to nie obchodzi.
8. Wyobrażam sobie, że jesienią w górach jest bardzo pięknie.
9. Ucieszyłem się, że za miesiąc są wakacje.
10. Dowiedziałem się, że za tydzień pojedziemy na wycieczkę.
11. Twierdzę, że skłamałeś.
12. Spodziewam się, że znajomi przyjadą samochodem.
13. Myślę, że wszystko będzie dobrze.
14. Nie wierzę, że to zrobiłeś.
15. Magda wyczuła, że o niej mowa.
16. Widzieliśmy, że Jolka zgłosiła się na ochotnika.
17. Widziałem, że podrzuciłeś jej ten przedmiot.
18. Było widać, że drzwi są otwarte.
19. Widać, że nie umiesz tego zrobić.
20. Coraz częściej słysząc, że jej przyszłość maluje się w czarnych kolorach.
21. Wiadomo, że to dobry lekarz.
22. Szkoda, że nie było mnie wtedy w uniwersytecie.
23. Nie wiedziałem, że przyjdiesz.
24. Nie powiedział, że zna Jolkę.
25. Opady spowodowały, że poziom wody w rzece się podniósł.
[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia18.html>]

Ćwiczenie 12. Proszę przeczytać zdania względne ze spójnikiem żeby, by, aby, ażeby, jakoby (jakoby używa się w stylu książkowym), które wyrażają życzenie i i przetłumaczyć na język ukraiński.

1. Powiedziała mi tylko, żebym więcej tak nie robił.
2. Janek prosił, żeby Krysia do niego przyszła.
3. Prosiłem kolegę, żeby mi pomógł.
4. Jurek prosił, żebyś mu kupił gazetę.
5. Prosimy, aby rodzice porozmawiali o tym z dziećmi.
6. Chcielibyście, aby już śnieg spadł.
7. Chcę, żebyśmy spotkali się w przyszły poniedziałek.
8. Czekala, ażeby Jan wreszcie poszedł.
9. Marzyłem, byś do mnie przyjechała.
10. Poprosił Zosię, by go obudziła o siódmej.
11. Marzyłem o tym, by jak najprędzej tam dotrzeć.
12. Czekala, by ci to powiedziec.
13. Poprosiła, by go obudzić o siódmej rano.
14. Jan twierdził, jakoby Piotr przyszedł.
15. Przekonywał, jakoby nie był za to odpowiedzialny.
[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia18.html>]

Ćwiczenie 13. Proszę przepisać zdania, podkreślić spójniki i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Jacek myślał o tym, że jutro trzeba znowu iść do szkoły.
2. Zachęcam ich do tego, żeby zwiedzili nasze miasto.
3. Marzyłem o tym, byś do mnie przyjechała.
4. Zależy mi na tym, aby wyjaśnić sprawę do końca.
5. Chodzi o to, kto za to odpowie.
6. Wiem, kto to powiedział.
7. Ludzie wiedzą, o kim mowa.
8. Wiecie, gdzie to się stało.
9. Nie wiemy, kiedy to było.
10. Czy wiesz, która godzina?

11. Nie chciał wiedzieć, jak doszło do tego wypadku.
 12. Nie wiadomo, czyja to książka.
 13. Nie wiadomo, gdzie się spotkamy.
 14. Pytała mnie, komu pożyczyłem pieniądze.
 15. Dowiaduję się, gdzie mieszkasz.
 16. Nie powiedziała, kogo miała na myśli.
 17. Powiedz, co się stało.
 18. Powiedziałem mu, jakiego koloru były jej włosy.
 19. Opowiedział, co wydarzyło się wczoraj w szkole.
 20. Przypomniałem sobie, skąd ją znam.
 21. Obserwował, jak chłopcy naprawiają kajak.
 22. Lubię oglądać, jak zachodzi słońce.
 23. Myślę o tym, jak rozwiązać to zadanie.
 24. Domyślam się, co powiesz.
 25. Domyślam się, czyje to plotki.
- <http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia18.html>

Ćwiczenie 14. Proszę przepisać zdania podrzędne okolicznikowe miejsca i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Gdzie przed laty stał mój dom, tam teraz jest pusty plac.
2. Tam sięgaj, gdzie wzrok nie sięga.
3. Pojadę tam, gdzie będą jechać moi przyjaciele.
4. Żywiec leży tam, gdzie Koszarawa uchodzi do Soły.
5. Ona pochodzi stamtąd, skąd i ty pochodzisz.
6. Dokąd ty pójdziesz, tam i ja pójdę.
7. Pójdziemy tędy, którędy śmy przyszliz.
8. Idę, gdzie mnie oczy poniosą.
9. Pomocy stąd tylko czekać należy, skąd przyjsć może.
10. Wróc tam, skąd przyszedłeś.
11. Pojedźmy tam, gdzie jeszcze nie byliśmy.
12. Na karate chodzę tam, gdzie ty masz koszykówkę.
13. Chciał udać się tam, gdzie było jeszcze spokojnie.
14. Ujrzawszy znajomych, wchodzących do sali, pozdrowił ich serdecznie.

15. Sięgnął po gazetę, usiadłszy wygodnie w fotelu.
16. Skończywszy list, włoży go do koperty.
17. Zagrawszy koncert, ukłonił się publiczności.
18. Zjadłszy obiad, wstał od stołu.

[<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia20.html>]

Ćwiczenie 15. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe czasu, podkreślić łączniki (kiedy, gdy, dopóki, ilekroć, odkąd) kiedy, gdy, odkąd, dopóki nie, póki nie, aż i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Kiedy wracaliśmy, był już wieczór.
2. Kiedy to było, wtedy spałem.
3. Lubię spać, kiedy pada.
4. Dowiedziałem się o meczu, kiedy padało.
5. Gdy weszła do pokoju, siedziałem przy biurku.
6. Rozpłakała się, kiedy się z nami żegnała.
7. Dopóki mieszkał u babci, był szczęśliwy.
8. Dopóki zostanę, to możesz mnie odwiedzić.
9. Co się odezwał, to strzelił gafę.
10. Odkąd tu mieszkam, nie widziałem jeszcze żadnego niedźwiedzia.
11. Gdy skończyłem liceum, poszedłem na studia.
12. Gdy zaczął padać deszcz, zrobiło się nam smutno.
13. Gdy przyjedziesz, odwiedzisz mnie.
14. Kiedy zarobię dużo pieniędzy, wtedy kupię sobie samochód.
15. Kiedy wszyscy usiedli, Zofia zaczęła śpiewać.
16. Zjemy kolację, kiedy ojciec wróci.
17. Nie pójdziesz na spacer, dopóki nie odrobisz lekcji.
18. Nie odejdę dopóty, dopóki się nie dowiem.
19. O szczepionce uodparniającej na wirus żółtej febry nie słyszał nikt, dopóki jej nie zabrakło.
20. Minęło sporo czasu, odkąd ją widziałem po raz ostatni.
21. Pociąg już dawno odszedł, kiedy wpadł zdyszany na peron.
22. Czekala, dopóki nie przyszedł.

23. Siły natury działają niszcząco, dopóki się ich nie pozna.
24. Póty dzban wodę nosi, póki się ucho nie urwie.
25. Dopóki chodzisz do szkoły, musisz odrabiać lekcje.

Ćwiczenie 16. Proszę przeczytać zdania czasowe ze wskaźnikami zespolenia aż, ledwie, skoro, skoro tylko, jak, aż, zanim, nim, wprzód nim, niż i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Padał ulewny deszcz, podczas gdy my siedzieliśmy w barze.
2. Jak będziesz w sklepie, kup mi kilka dyskierek.
3. Jak z tobą rozmawiam, zapominam o troskach.
4. Jak wszedłem do wanny, zadzwonił telefon.
5. Byliście na miejscu, jak tylko się ściemniło.
6. Przyjdź tu jutro, jak słońce zajdzie.
7. Sześć lat minęło, jak widzieliśmy się po raz ostatni.
8. Ledwie się położył, natychmiast zasnął.
9. Uśmiechnęła się, skoro tylko go ujrzała.
10. Nie pójdziesz na spacer, aż odrobisz lekcję.
11. Zanim wróciliśmy do domu, zapadł zmrok.
12. Zanim wyjdiesz z domu, nakarm psa.
13. Zanim słońce zajdzie, dotrzemy do twierdzy.
14. Wrócę do domu, nim zapadnie zmrok.
15. Nim przystąpił do dzieła, wiedział już wszystko.
16. Wprzód nim to zrobisz, dobrze się zastanów.
17. Czego nie umiesz odmówić, daj pierwej, niż będą prosić.
18. Uczył się dotąd, aż się nauczył.
19. Zaczekajmy, aż podejną bliżej.
20. Czekala, aż przyszedł.
21. Procesowałem się tak długo, aż wygrałem.
22. Szukając listów, myślała o spotkaniu sprzed lat.
23. Rozwiązując test, uważnie czytaj polecenia.
24. Pomagając ojcu, podziwiał jego dokładność.
25. Idąc przez park, podziwiałem przyrodę.
26. Zlecał mu następne zadanie, nie czekając, aż skończy poprzednie.

27. Będę się nudził, czytając gramatykę.
 28. Pijąc wino, opowiadał o swoich przygodach.
 29. Będąc na plaży, zgubiłam telefon.
 30. Jadąc pociągiem, przeczytał całą książkę.
- <http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia20.html>

Ćwiczenie 17. Proszę przepisać zdania podrzędne okolicznikowe celu (ze spójnikami żeby, aby, by, iżby, ażeby albo bezokolicznikiem) i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Powinieneś dobrze się uczyć, abyśmy mieli z ciebie pociechę.
 2. Posłałem syna do lasu, żeby nazbierał jagód.
 3. Cisza zdrętwiała wokoło po to chyba, aby wszyscy mogli usłyszeć krople spadające.
 4. Zrobiłem to, byleś była zadowolona.
 5. Powinieneś dużo odpoczywać, aby wyzdrowieć.
 6. Chciał zostać, by walczyć do końca.
 7. Będiesz dużo biegać, aby poprawić kondycję.
 8. Stworzył to dzieło, żeby wyrazić swą niezgłębioną tęsknotę za ojczyzną.
 9. Starła się robić notatki jak najlepiej, żeby później dobrze przygotować się do egzaminu.
 10. Ania potrzebuje długopisu, by napisać list.
 11. Dzwonię, by ci powiedzieć, że cię kocham.
 12. Biegłem co sił, byle zdążyć przed deszczem do domu.
 13. Zrobię wszystko, byle tylko dostać się na studia.
 14. Aby dużo umieć, trzeba się dużo uczyć.
 15. Trzeba mieć cierpliwość, żeby wychowywać dziecko.
 16. Poszedłem do lasu, aby nazbierać jagód.
 17. Przyszliśmy, żeby pograć w tenisa.
 18. Czy przyjechaliście, żeby się z nami kłócić?
 19. Przybyli, aby złożyć ci hołd.
 20. Wyjechał tam po to, by odpocząć.
- [<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia20.html>]

Ćwiczenie 18. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe przyczyny ze spójnikami: ponieważ, bo, bowiem, gdyż, że, jako że, dlatego że, przez to, że, dzięki temu i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Nie pojechałem na wycieczkę, ponieważ źle się czułem.
2. Ponieważ za późno wstaliśmy, spóźniliśmy się na pociąg.
3. Byłem na nią wściekły, bo się spóźniła na pół godziny.
4. Jan nic nie je, bo jest chory.
5. Ania nie usłyszała pytania nauczycielki, bo się bardzo zamyśliła.
6. Encyklopedię tę można nazwać powszechną, dotyczy bowiem dorobku wszystkich dziedzin nauki, religii, moralności, kultury i sztuki.
7. Człowiek pobłażliwy musi być człowiekiem skromnym, bowiem tylko w tym wypadku pobłażliwość nie wyda się ludziom upokarzającą jałmużną.
8. Cieszył się sympatią sąsiadów, gdyż był człowiekiem kulturalnym.
9. Nie mogłem iść do pracy, gdyż byłem chory na gripę.
10. Nie było mnie w domu dlatego, że poszedłem z wizytą do znajomych.
11. Żałowała mysz żółwia, że zamknięty w skorupie niewygodnie siedział.
12. Przyszedł do nich, dlatego że znał ich dobrze.
13. Szedł szybko, dlatego że było późno.
14. Nasz dziadek zrobił to dlatego, że nas lubił.
15. Nie pojechałem na wycieczkę, źle się czułem.
16. Nie ufam ci, już raz mnie zawiodłeś.
17. Nie macie się co gniewać, nic złego nie powiedziałem.
18. Będąc chory na gripę, nie mogłem iść do pracy.
19. On długo milczał, nie mając odwagi się odezwać.
20. Podbiegł do koleżanki, widząc jej ogromne bagaże.
21. Nie chcąc przytyć jeszcze bardziej, zaczął chodzić na basen.
22. Oglądała je, nie mogąc się nacieszyć ich kształtem.

23. Czytawszy się romansów, ona marzyła o królewiczu z bajki.
 24. Zgłodniawszy, zaczął szukać kanapki.
 25. Stosował dietę, bo chciał szybko schudnąć.
- <http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia20.html>

Ćwiczenie 19. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe skutku ze spójnikami: aż, że (że aż), żeby, tak że, tak żeby, aby, by i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

1. Była tak przejęta, że słów nie mogła wykrztusić.
2. Był tak zmęczony, że momentalnie zasnął.
3. Była tak mała, że musiała wspinać się na palce.
4. Wichur był tak silny, że łamał drzewa.
5. Odjechał w takim pośpiechu, że nie zdążył się pożegnać.
6. Zainteresowałem się nią do tego stopnia, że przestałem zajmować się innymi sprawami.
7. Martwił się tak, że wszyscy mu współczuli.
8. Skoczył tak nieszczęśliwie, że złamał sobie nogę.
9. Stał odwrócony do nas tak, że było widać tylko jego plecy.
10. Tak mnie bolał ząb, że oka nie zmrużyłem.
11. Zdobył medal w ten sposób, że skoczył najdalej.
12. Bryły lepiły się do kierpców, że ledwo dźwigał ich ciężar.
13. Co ci się stało, że się nie odzywasz?
14. Spacerował tak długo, aż się zmęczył.
15. Śmiał się, aż ludzie cierpieli.
16. Kot tak się przestraszył, że aż uciekł.
17. Połóż się tak, żeby ci było wygodnie.
18. Sprzątnij pokój, aby błyszczał czystością.
19. Ukryli się tak, by ich nikt nie mógł zobaczyć.
20. Dobry autor powinien wyrażać się tak, by go wszyscy zrozumieli.
21. Trzeba być ślepym, by tego nie dostrzec.

Ćwiczenie 20. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe sposobu ze spójnikami: w ten sposób, że, w taki

sposób, żeby i przetłumaczyć zdania na język ukraiński.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>]

1. W kulę wpisano walec w ten sposób, że objętość walca stanowi jedną drugą objętości kuli.
2. Śpiewał głośno, okropnie fałszując.
3. Pieścił psa, drapiąc go za uchem.
4. Szedł do miasta, kulejąc.
5. Ten pan mówi, często jękając się.
6. Zdobył złoty medal, skacząc najdalej.
7. Kierownik, nie podnosząc się ze stołka, podniósł głowę.
8. Usiłowała zagłuszyć kłótnię, opowiadając o czymś głośno.
9. Sięgnął do sufitu, stając na krześle.
10. Grając w gry komputerowe, można spędzić całą noc.

Ćwiczenie 21. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe porównawcze / zdania okolicznikowe sposobu ze spójnikami: jak, jakby, jak gdyby, tak, jeżeli, jeśli, niż, niżeli, aniżeli, niżli, jak, jakby, niby. Przetłumacz zdania na język ukraiński [<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>].

1. Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz.
2. Kiedyś nie podróżowano tak szybko, jak podróżuje się dziś.
3. Wlókł się tak wolno, jak mu to polecono.
4. Śmiał się tak, jak tego nie lubię.
5. Postarałem się, jak mogłem najlepiej.
6. Malował obrazy, jak go nauczono w akademii.
7. Rób, jak chcesz.
8. Zrobiło się tak jasno, jak gdyby był już dzień.
9. Robiłem to tak długo, jak tylko mogłem.
10. To nie jest tak prosta sprawa, jak się wydaje.
11. Widział wszystko wyraźnie, jakby patrzył przez lunetę.
12. Wyglądał, jakby się dopiero obudził.
13. Mąci mi się w głowie, jakbym na nią upadł.

14. Spojrzała na niego, jak gdyby chciała o coś zapytać.
15. Czarnecki wisiał ciągle nad Szwedami, jako chmura gradowa wisi nad łanem.
16. Żyję w niepewności i męce, jakbym żył w ciemnicy.
17. Jeśli postać żubra jest wspaniała i straszna zarazem, to siła jego nie jest mniejsza.
18. Jeżeli jego zwykłe zachowanie można było nazwać odważnym, to dziś zachował się po prostu jak desperat.
19. Rozmawiali ciszej, niż to się zwykle zdarza.
20. Dokonała więcej obserwacji, aniżeli udało się osiągnąć jakiegokolwiek dawniejszej ekspedycji polarnej.
21. Zrobię to najlepiej jak umiem.
22. Skoczył najdalej jak potrafił.
23. Zmarszczył czoło, jakby sobie coś nagle przypomniawszy.
24. Niby nie rozumiejąc, pytał się dalej.
25. Robił wciąż to samo, jakby nie zrozumiawszy swego błędu.

Ćwiczenie 22. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe stopnia i miary ze wskaźnikiem im ... tym, aż, że, żeby, aby, by tak. Przetłumacz zdania na język ukraiński [<http://free.of.pl/g/grzegorj/gram/pl/skladnia20.html>].

1. Im bliżej go poznaję, tym bardziej go lubię.
2. Im był bliżej, tym bardziej zwalniał kroku.
3. Im bardziej się śpieszę, tym bardziej nikt mi nie chce ustępować z drogi.
4. Im urośnie większy, tym będzie lepiej dla ciebie.
5. Im dłużej patrzył, tym większy ogarniał go strach.
6. Im większy człowiek, tym głębsza jego miłość.
7. Twoja opowieść jest tak nieprawdopodobna, że trudno w nią uwierzyć.
8. Kłamiesz, aż słuchać przykro.
9. Śmiał się tak donośnie, że aż szyby dźwięczały.
10. Pieczywa trzeba kupić tak dużo, żeby starczyło dla wszystkich.

11. Pieczywa było za mało, by nakarmić wszystkich.
12. Nie miałem dość silnej woli, aby się uczyć.
13. Nie dorosteś jeszcze na tyle, żeby móc to obejrzeć.

Ćwiczenie 23. a) Proszę przeczytać zdania podrzędne warunku ze spójnikami: jeżeli, jeśli, jeśliby, gdyby, żeby, kiedy, gdy, jak, gdy, jeżeli, jeśli, żeby, kiedy, gdy, jak, o ile, byle, byleby, oby, oby tylko. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

1. Jeżeli będę miał czas, to wpadnę do ciebie wieczorem.
2. Jeśli będziesz się pilnie uczył, osiągniesz sukces.
3. Jeśli przyjdiesz do mnie, pokażę ci moją kolekcję znaczków.
4. Trzeba się śpieszyć, jeśli chcecie zdążyć na pociąg.
5. Jeśli nie chcesz, muszę poczekać.
6. Opowiem wam, jeśli chcecie.
7. Jeżeli się schylam, to boli mnie w boku.
8. Jeśli uczyłeś się polskiego, to na pewno znasz odpowiedź na to pytanie.
9. Jeżeli się pomyliłem, nauczyciel mnie poprawiał.
10. Każda myśl nasza, jeżeli ma być dla nas samych dostępna i przejrzysta, musi być ujęta słowami.
11. Kiedy się ma taki duży nos, to się nie nosi takich małych kapeluszy.
12. Jakże człowiek drugiego ucieszy, kiedy nosi w sobie złość albo boleść.
13. Jak się człowiek śpieszy, to się diabeł cieszy.
14. Jak pani będzie miała swoje dzieci, to może uczyć.
15. Dopóki nie poprawi się stan mojego zdrowia, nie ma mowy o wyjeździe za granicę.
16. Wezmę każdą pracę, byle była niedaleko od domu.
17. Kup bułki, byle świeże.
18. Byleście tylko mieli trochę gotówki, kupicie ten samochód.
19. Ją uleczy samo powietrze, bylebym ją wyrwał z więzienia.
20. Znajdziesz czas na wszystko, byś go tylko nie tracił na próżnowaniu.

b) Proszę przeczytać zdania podrzędne warunku ze spójnikami jeżeliby, jeśliby, gdyby, w razie gdyby, jakby, żeby, by. Przetłumacz zdania na język ukraiński.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>]

1. Jeślibym wygrał milion, kupiłbym willę.
2. Opowiedziałbym wam ciekawe historie, jeżelibyście chcieli słuchać.
3. Gdybyś się zgodził na moją propozycję, byłbym bardzo zadowolony.
4. Gdybyś przyszedł do mnie, zobaczyłbyś moją kolekcję samochodów.
5. Nie postępowalibyście tak, gdybyście myśleli o innych.
6. Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała.
7. Gdyby oczy miały zęby, toby kąsały i zgrzytały.
8. Jakbyście mu pokazali worek pieniędzy, toby dopiero poczuł skruchę.
9. Nie postąpilibyście tak wtedy, gdybyście wiedzieli o tym.
10. Gdybyś nie jadł tyle, nie byłbyś taki gruby.
11. Gdybym był tobą, już dawno przeprosiłbym Marysię.
12. Gdyby ona знаła angielski, dostałaby wtedy dobrze opłacaną pracę.
13. Gdyby Anna wyszła za Piotra, żałowałaby teraz.
14. Gdybyś wczoraj tak nie przemókł, nie byłbyś teraz chory.
15. Jeżeli się przyjrzeć bliżej, to widać małe literki.
16. Chciałem przekazać mieszkanie dzieciom, jeślibym się ożenił powtórnie.
17. Pośpieszcie się, jeśli chcecie zdążyć na pociąg.
18. W razie gdyby nie odnaleźli teraz tego, co szukają, będą kopać dalej.
19. Pracując systematycznie, zdasz dobrze egzamin.
20. Ucząc się pilnie, osiągniesz wielki sukces.

Ćwiczenie 24. Proszę przeczytać zdania podrzędne okolicznikowe ze spójnikami: chociaż, choć, choćby, mimo że, pomimo że, jakkolwiek, by, żeby, acz, aczkolwiek. Przepisz i przetłumacz zdania na język ukraiński.

[<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>].

1. Słońce grzało jak szalone, chociaż dawno minęło południe.
2. Podróż do miasta trwała aż dwie godziny, choć to nie było daleko.
3. Chociaż zauważył swój błąd, nie przyznał się do niego.
4. Nawet nie znając matematyki, można to zrozumieć.
5. Choćby mi przyszło nie spać nocami, muszę zdać ten egzamin.
6. Mimo że niezbyt dobrze się czułem, natychmiast wyjechałem.
7. Mimo że byłem chory, pracowałem.
8. Wybraliśmy się na przechadzkę, mimo że pora była późna.
9. Pomimo że pogoda była piękna, nie pojechaliśmy na wycieczkę.
10. Jakkolwiek nie była zbyt piękna, wzbudzała zainteresowanie mężczyzn.
11. Choćbym miał stracić, nie cofnę się.
12. Żeby go uwięzić na łańcuchu, to ucieknie.
13. Przyjaciel, acz nieco już znużony, pomagał mu.
14. Nawet nie mając specjalistycznego wykształcenia, mogli skorzystać z tych wykładów.
15. Pracował, nawet będąc chorym.
16. Jakkolwiek postąpisz, pomyśl wcześniej o przyszłości.
17. Wojsko maszerowało, śpiewając.
18. Idąc, kłaniał się damom, starcom i młodzieży.
19. Patrzył na nią, uśmiechając się.

Na działce świetnie się odpoczywa, obcując z przyrodą.

<http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia20.html>

Ćwiczenie 25. Proszę przeczytać zdania podrzędne przydawkowe z zaimkami: kiedy, gdy, gdzie, kto, co, że, iż, żeby, ażeby, aby, by Przepisz i przetłumacz zdania na język ukraiński

1. Wspominaliśmy czasy, gdy chodziliśmy do szkoły.
2. Często wracałem na plażę, gdzie ją zobaczyłem.
3. Musicie pojechać do hotelu, gdzie można trzymać psy.

4. Może przyjść do nas każdy, kto ma ochotę.
5. Zły to ptak, co własne gniazdo kala.
6. Wszystko co jest moje, należy także do ciebie.
7. Czy jest coś, co mogłoby nam pomóc?
8. Ludzie, co przechodzili obok, patrzyli z pogardą.
9. To był ten kucharz, co go pan zna.
10. Dobre miałem przecucie, że zdam ten egzamin.
11. Otrzymałem wiadomość, że mój kolega zwyciężył.
12. W tej chwili zbliżył się do niego kelner i powiedział, że kolacja gotowa.
13. Artykuł ten ma tę zaletę, iż jest zrozumiały nawet dla dziecka.
14. Pożyczę ci tyle książek, żebyś miał co czytać przez miesiąc.
15. Miał gorące pragnienie, aby jego syn ukończył szkołę.
16. Czekąca na okazję, by mu to powiedzieć.
17. Płetwał błękitny jest największym ssakiem, jaki zamieszkuje naszą planetę.
18. Mariusz jest najlepszym pracownikiem, jaki kiedykolwiek pracował w naszej firmie.
19. Lata siedemdziesiąte, kiedy panował względny dobrobyt, już nigdy nie wróca.
20. Nauczyciele, którzy stali na schodach, omawiali ostatnie zajęcia.

LITERATURA

1. Dąbrowska A., Lobodzinska R. Polski dla cudzoziemców. – Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Polonistyki Wrocławskiej, 2008. – 347 s.
2. Dubisz S., Nagajowa M., Puzina J. Język i my. Podręcznik do języka polskiego dla szkół średnich. – Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 2012. – 272 s.
3. Encyklopedia języka polskiego / pod red. S.Urbanczyka. – Wrocław-Warszawa-Kraków: Zakład nar. im. Ossolinskich, – 2014. – 455 s.
4. Kozak K., Pyzik J. Ćwiczenia z gramatyki funkcjonalnej języka polskiego dla cudzoziemców. Część I. Czasownik. – Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 2014. – 250 s.
5. Lipińska E., Dąbrowska E.G. Kiedyś wrócisz tu... Podręcznik do nauki języka polskiego dla grup średnio zaawansowanych. – Kraków: Universitas, 2010. – 350 s.
6. Medak S. Coś z czymś. Ćwiczenia składniowe dla grup zaawansowanych. – Kraków: Universitas Instytut Studiów Polonijnych i Etnicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2015. – 196 s.
7. Medak S. Język polski a la carte. Wybór testów z języka polskiego dla obcokrajowców. – Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 2017. – 462 s.
8. Pasięka M. Język polski dla cudzoziemców. Ćwiczenia dla początkujących. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2019. – 293 s.
9. Podręczny słownik frazeologiczny języka polskiego / Pod red. S.Bąby, G.Dziamskiej, J.Liberka. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2018. – 775 s.
10. Praktyczny słownik poprawnej polszczyzny nie tylko dla młodzieży / Pod red. A.Markowskiego. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2015. – 480 s.
11. Pyzik J. Iść czy jechać. Ćwiczenia gramatyczno-semantyczne z czasownikami ruchu. – Kraków: Universitas, 2014. – 229 s.
12. Pyzik J. Przygoda z gramatyką. Fleksja i słotwórstwo

imion. Ćwiczenia funkcjonalno-gramatyczne dla cudzoziemców. Poziom średni ogólny. – Kraków: Universitas, 2019. – 462 s.

13. Saloni Z., Szafran K., Wróblewska T. Ortograficzny słownik ucznia. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2016. – 400 s.

14. Zselc-Mays M. Coś wam powiem... Podręcznik do nauki języka polskiego. Ćwiczenia komunikacyjne dla grup średnich. – Kraków: Universitas, 2018. – 278 s.

Zasób Internetowy:

1. <http://www.wymowapolska.pl/>
2. <http://www.wlaczpolske.pl>
3. <https://sjp.pwn.pl>
4. Testy certyfikatowe z języka polskiego B1: stopniowanie przymiotnika i przysłówka. Testy ProPolski <https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1-stopniowanie-przymiotnika-i-przyslowka>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=jnrWn8OpsGI>
6. <http://wlaczpolske.pl/index.php?etap=10&i=1328>
7. <https://sciaga.pl/tekst/122496-123-zaimki>.
8. <https://www.mjakmama24.pl/edukacja/pomoc-w-nauce>
9. <https://aleklasa.pl/gimnazjum/gramatyka/c182-fleksja/zaimek-test>
10. <https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1;>
11. <https://testy.propolski.com/pl/certyfikat-b1-zaimki/>
12. http://certyfikatpolski.pl/wp-content/uploads/2017/03/6_B1_PG.pdf
13. <http://www.edukacja.edux.pl/p-12333-liczebnik-kartkowka.php>
14. <http://testwiedzy.pl/test/54325/liczebnik.html>
15. <http://free.of.pl/g/grzegorz/gram/pl/skladnia17.html>
16. <https://www.gov.pl/web/edukacja>
17. Materiały z Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej przygotowane przez Ministra Edukacji Narodowej: www.epodreczniki.pl (na platformie dostępne są scenariusze zajęć, e-podręczniki, gra edukacyjna)

18. Poradnik dla nauczycieli „Jak Uczyć Online?” przygotowany przez nauczyciela kształcenia na odległość p. E. Beczek z ORPEG (<http://www.orpeg.pl/index.php/home/aktualnosci/9-aktualnosci/2030-jak-uczyc-online-poradnik-dla-nauczycieli>).
19. Platforma naukowa z dostępnymi zasobami do treści literackich, historycznych, geograficznych oraz z zakresu przedmiotów ścisłych (<https://epodreczniki.pl>).
20. Nauczanie języka polskiego jako obcego – płatny kurs e-learningowy dla nauczycieli chcących udoskonalić swoje umiejętności, organizowany przez SWP (<http://wspolnotapolska.org.pl/wiadomosci.php?id=7119>).
21. Zajęcia online - rozwiązania technologiczne Związku Nauczycielstwa Polskiego. (<https://znp.edu.pl/zajecia-online-materialy-dla-nauczycieli-i-uczniow/>).
22. Bezpłatne materiały edukacyjne ORPEG (zestawy edukacyjne dla uczniów w każdym wieku) – portal „Włącz Polskę” (<http://www.wlaczpolske.pl/>).
23. Profil ORPEG na YouTube – cykl filmów animowanych o historii Polski (https://www.youtube.com/watch?v=o79LE_karL8)
24. Scholaris (<http://scholaris.pl/>)
25. Otwarte Zasoby (<https://otwartzasoby.pl/>)
26. Narzędzia Online nie tylko dla nauczyciela (<http://nowoczesnenauczanie.edu.pl/ciekawe-narzedzia-nie-tylko-online-dla-kazdego-nauczyciela/>).
27. Lektury w języku polskim: <https://lektury.gov.pl/>, <https://polona.pl/>, <https://wolnelektury.pl/>, <https://www.academica.edu.pl>

Навчальне видання

Автори-укладачі:

**Вадим Олексійович БОБКОВ
Едуард Олексійович КРАЙЧИНСЬКИЙ
Галина Вацлавівна КРАЙЧИНСЬКА**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ТРЕТЬОЇ ІНОЗЕМНОЇ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ 3-4 КУРСІВ ФАКУЛЬТЕТУ
РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИХ МОВ**

**Комп'ютерна верстка Яніни Шишкіної
Дизайн обкладинки Яніни Шишкіної**

Формат 42x30/4. Ум. друк. арк. 11,16. Зам. № 21.
Наклад 50 пр. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Cambria».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено: ФОП Свиначук М. В.,
тел.: +38(068) 68 35 800, e-mail: 35800@ukr.net